

Even voorbij GS 168b, op de coördinaten 1675-3591, ligt de grens van Limburg met Noord Brabant.

Gemeente Cranendonck (GP 169 t/m 176). 9980m.

ARTIKEL 68 (vervolg).

Laatste stukje van de grens door de gemeente Bocholt (België).

*§ 4. Van daar blijft de grens steeds de zelfde lijn volgen, gaat door perceel 19 D en komt aan de zuidelijkste hoek van de gemeente Budel, die tevens de zuidelijkste hoek van de provincie Noord-Brabant is. Op dit punt, dat is vastgesteld in de Belgische en Nederlandse Koninklijke Besluiten van 24 maart en 8 februari 1841, zal een **grenspaal (No. 169)** worden geplaatst. (400 m.)*

- vlak voor GP 169 staat op de grenslijn een gasfles als grensaanduiding.

•

ARTIKEL 69.

Grens tussen de gemeenten Bocholt (België) en Budel (Nederland).

*Van de laatste grenspaal gaat de grens tussen Budel en Bocholt naar het noorden, tot **het midden van het moeras, genaamd de Hoort**, waar het contactpunt tussen de drie gemeenten Bocholt, Hamont (België) en Budel (Nederland) ligt.*

*Op dit punt zal een **grenspaal (No.170)** worden geplaatst. (15m.)*

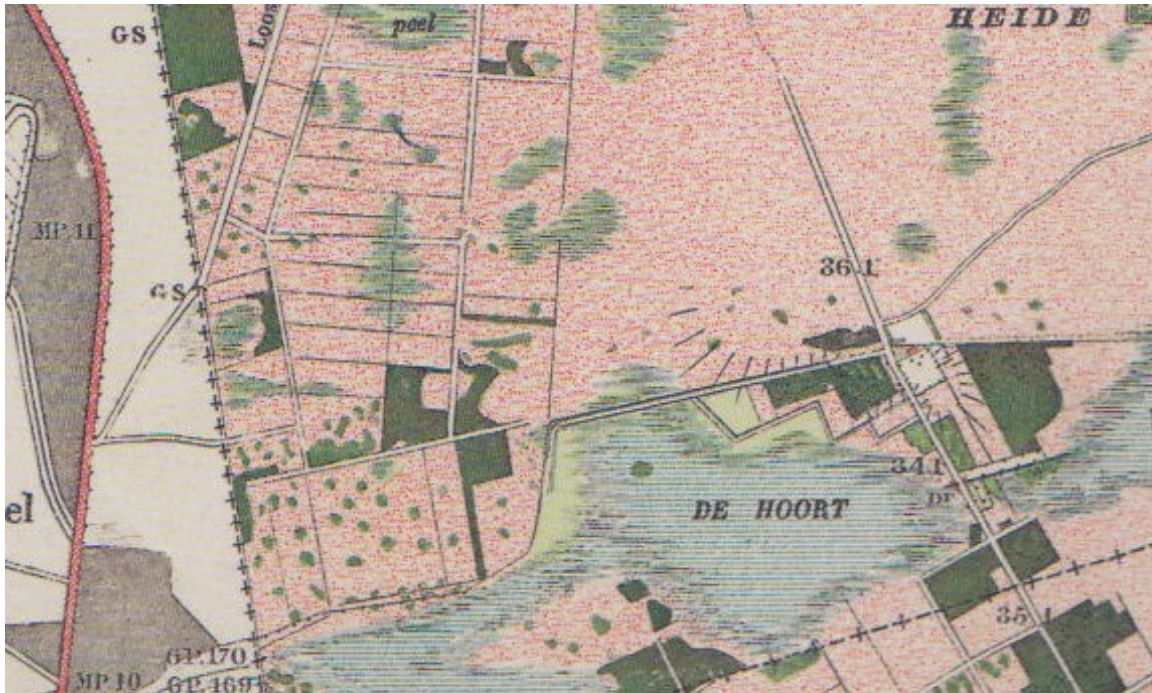
- GP 169** was heel moeilijk te vinden, door een perfecte schutkleur.

De paal staat, samen met GP 170, in het restant van moeras De Hoort en is geheel bedekt met algen. Aan de onderkant kun je goed het verval van de ijzeren paal waarnemen. Vanaf deze paal gaat de grens verder in noordelijke richting.

•*De Hoort is een gebied met heide en vennen, eigendom van de zinkfabriek. De zinkfabriek is in 1892 opgericht door de gebroeders Dor.*

Op 13-6-1966 is er een Proces Verbaal van schouwing met een nauwkeurig omschreven lijst van werkzaamheden voor de wijze van onderhoud. Kosten ca. 100 gulden per paal. Op 6-5-1977 wordt er een brief van het Kadaster gezonden naar de Commissaris van de Koningin over het ruilverkavelingsproject in het grensgebied tussen GP 168 en 185.

Op 31-10-1979 is er een Proces Verbaal opgemaakt van de hernieuwde grensopneming tussen GP 170 en 176, genaamd “de Katteput”. Hierbij zijn meetpunten (op de kaart met de letter B aangegeven) vastgelegd met een betonnen steentje, waaronder als verklikker een plastic buis is aangebracht. *GS 170c is dan al afgebroken en er worden 31 hulppaaltjes geplaatst. Bijgevoegd is een zeer uitgebreide beschrijving en een set van 7 detailkaarten.*

Gemeente Cranendonck (GP 169 t/m 176). 9980m.

ARTIKEL 70.

Grens tussen de gemeenten Hamont (België) en Budel (Nederland).

§ 1. Van de hiervoor genoemde grenspaal, die het contactpunt tussen de gemeenten Bocholt, Hamont en Budel aangeeft, gaat de grens in een bijna rechte lijn naar het noord-noordwesten, tot aan de komst bij het perceel 718 D van Budel. In deze richting, terwijl **het moeras de Hoort verlaten** wordt, volgt ze **het midden van een verhoogde kant of verhoogde oever van een sloot**, en scheidt de percelen 1032, 1075 en 1074 D van Budel, van die van 1183 en 1182 C van Hamont; gaat **over de weg van Weert naar Sint-Huibrechts-Lille of de weg van Lozen naar Budel-Schoot**; dan volgt ze steeds de genoemde verhoging, die aan Nederland de percelen 1073, 1072 en 1071 D van Budel laat, en aan België de percelen 1179 en 1180 C van Hamont; ze gaat vervolgens **over de weg van Budel naar Bocholt, genaamd Lozerdijk** en gaat verder **over de hiervoor genoemde verhoogde kant, genaamd Broodpad**, scheidt de percelen 1070, 1068, 1067, 1066, 1065, 1064, 1063, 1062, 1059, 720 en 719 D van Budel van 1178, 237, 235, 234, 233, 224, 223 en 222 C van Hamont, om ten slotte aan het perceel 718 D van Budel, hiervoor vermeld, te komen.

Op dit punt zal **een hulpsteen** worden geplaatst; **en drie andere (hulpstenen)**, geplaatst **op ongeveer gelijke afstand van elkaar (de eerste op het snijpunt van de grens met de weg genaamd Lozerdijk)** zullen de richting van de grens aangeven.

Gekomen aan het hiervoor vermelde perceel No. 718, gaat de grens naar het westen tot aan de zuidwest hoek van dit perceel; en van daar gaat ze naar het noorden, ze volgt **de heggen, bermen en greppels of sloten**, die de scheiding vormen van de percelen 718, 717, 686, 685, 684, 683, 675 en 674 D van Budel met de percelen 222, 201, 200, 199, 195, 182, 181, 180, 179, 25, 24, 21 en 20 C van Hamont, tot aan de noordoost hoek van deze laatste, waar **een hulpsteen** zal worden geplaatst.

Van daar gaat de grens naar het noorden, gaat tussen de percelen 674, 652, 651, 650, 631, 630 en 628 D van Budel en 12 tot en met 8 C van Hamont door; ze gaat naar het westen tussen de genoemde percelen 628 en 8 en herneemt haar richting naar het noorden, tussen de reeds genoemde percelen 628 en No. 1 C van Hamont, **om aan de weg van Hamont naar Weert te komen, op het punt waar deze in tweeën splitst, welke straten respectievelijk de namen Kruisstraat en Hamontsestraat hebben.**

Op dit punt, en op de noord-oost hoek van het perceel No. 1 zal een

grenspaal (No. 171) worden geplaatst.

(3450 m.)

I

GP 170 staat in het moeras De Hoort, 15 meter ten noorden van GP 169.

Op 28-6-1866 wordt bij de schouwing gemeld dat “grenspaal no. 170 zonder beschadigd te zijn, ter plaatse niet meer overeind staat”.

徳
武

I参GS 170a staat aan de Lozerdijk aan een grenssloot, de kop is er in twee keer afgeslagen.

I四

I伍GS 170b ligt omvergeworpen, maar is onbeschadigd.

We volgen de grenssloot en kruisen de grensovergang Fabrieksstaat in noordelijke richting. De grensovergang wordt in de straat aangegeven door een kadasterbout met cirkel en streep.

I壱

I貳Van GS 170c staat langs deze grenssloot alleen het onderstuk, diep in de berm van de grenssloot. Het bovenstuk is niet meer te vinden, waarschijnlijk in de sloot weggezakt.

Op 19-12-1983 is er een Proces Verbaal opgesteld van de herplaatsing van GS 170c.

I壱

I貳GS 170d staat op een hoek in de grens, ten westen van De Locht. Deze steen stond aan een wegje van De Locht naar Hamont(B). Hierna passeren we de “IJzeren Rijn”, de v.m. Spoorlijn van Antwerpen(B) naar Gladbach(D). Een arduinen grenspaaltje heeft de initialen “AG”.

I参

I四GS 170e is beschadigd en stond ooit aan een wegje van Station Budel naar Hamont.

Op 7-11-1983 is er een Proces Verbaal opgemaakt van de herplaatsing, na de noodzakelijke reparatie, van GS 170e.

Langs de villawijk van Hamont doorlopend, komen we aan GP171.

Gemeente Cranendonck (GP 169 t/m 176). 9980m.

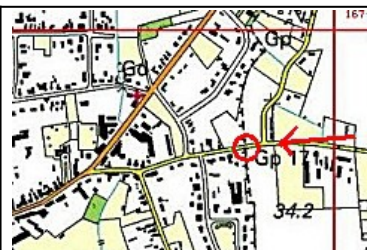
§ 2. Na over de weg van Hamont naar Weert gegaan te zijn, gaat de grens eerst naar het noorden, dan naar het noordoosten, tussen de percelen 626, 625, 624 en 623 D van Budel en 786, 782, en 781 A van Hamont, **tot een sloot of waterloop**, waar op de oostelijke hoek van het perceel 781 **een hulpsteen** zal worden geplaatst. Vanaf deze hulpsteen volgt de grens in noordelijke richting **de sloot of waterloop**, hierboven genoemd, alsmede de **heggen**, ze raakt door verschillende hoeken de percelen 613, 610, 607, 595, 593, 592, 199 en 176 tot aan dat van 174 D van Budel en 781, 758, 757, 717, 712, 708, 573 en 571 A van Hamont, en, na de reeds genoemde percelen 571 en 174 gescheiden te hebben, komt ze aan **de beek, genaamd Erkbeek, komende van het gehucht genaamd Mulk**. Op dit punt, en op de noordelijke hoek van het perceel 571, zal **een hulpsteen** worden geplaatst.

Van daar vormt **het midden van de genoemde beek, de Erkbeek** de grens in noordelijke richting; dan naar het noordoosten tot aan haar komst aan **de weg van Achel naar Budel, genaamd Pelterstraat**, waarvan ze de zuidoost zijde over een afstand van enkele meters (ellen) volgt. Op dit punt, en op het perceel 566 A van Hamont zal een **grenspaal (No.172)** worden geplaatst. (1750m.)

I 考

I 貳 GP 171 staat aan de Hamonterweg(NL)/Schootstraat (B).

Op 17-8-1976 is er een kostenraming voor de herplaatsing voor een bedrag van 958 Bfr.

herplaatsing GP 171

Vergeeten grenssteen gaat terug naar oude locatie

De Trompetter 5 juni 2002

STRAMPROY - De verweerde grenssteen die sinds zeventien jaar bij het oud gemeentehuis van Stramproy staat opgesteld, gaat terug (waarschijnlijk volgend jaar augustus) naar vroegere locatie nabij het Romeins kruis langs de provinciale weg in Stramproy. De grenssteen diende vroeger om de gemeentegrens tussen Stramproy en Weert langs de provinciale weg aan te geven. De laatste burgemeester liet de hardstenen grenspaal, nadat deze door een landbouwvoertuig kapot was gereden, restaureren en gaf deze toen een ereplaats bij het gemeentehuis. Er kwam een kwast witsel overheen, terwijl de gebeitelde plaatsnamen Stramproy en Weert, met een kwastje zwarte verf werden

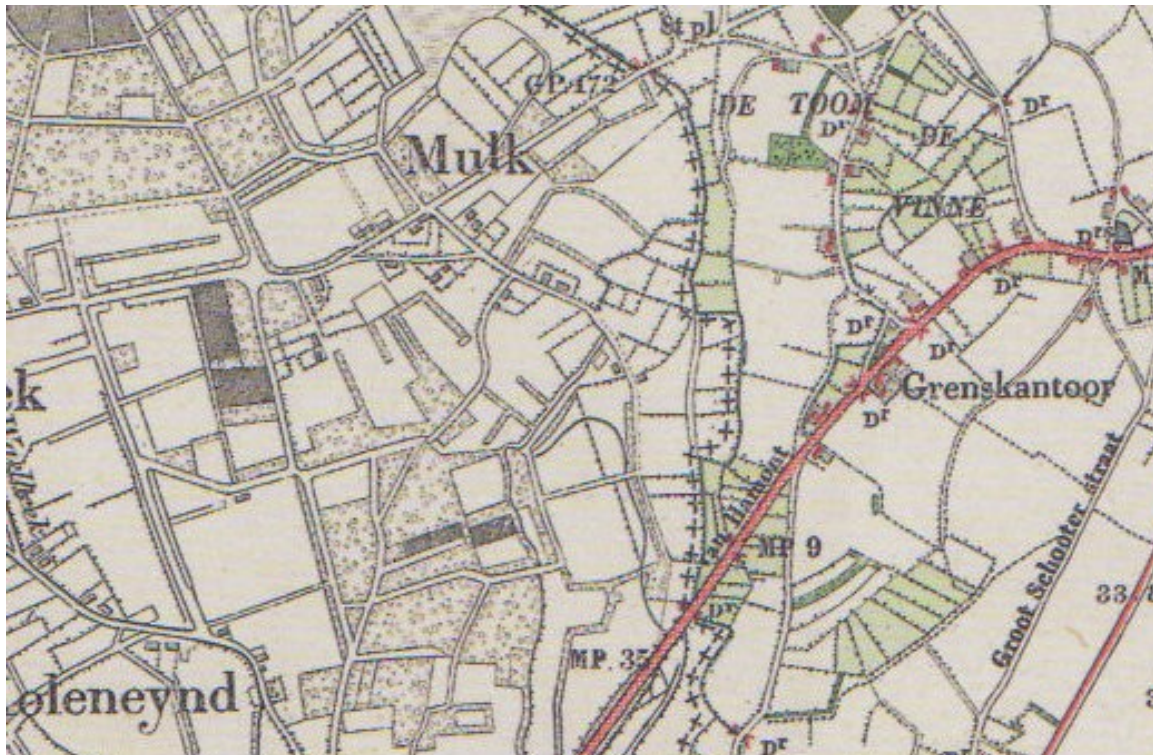
opgehaald. Nadat het gemeentehuis de bestemming verloor, toen Stramproy bij Weert kwam, werd de grenssteen helemaal vergeten.

Een grenspaal geïdentificeerd

*Juli 2002. Een ongebruikelijke vraag: de familie Marks stuurde een foto uit 1930 met 4 marechaussee agenten waaronder opa Marks, poserend voor een grenspaal. Welke grenspaal zou dat zijn?. Het moest in ieder geval bij Hamont zijn onder Eindhoven en het wapen op de Paal zou Nederlands zijn. We kijken dus richting België. De nummers zijn niet (goed) te zien op de foto's maar het linkernr. moet het volgnr. zijn. Dat werd dus puzzelen met de topografische elementen zichtbaar op de foto en de topografische kaarten. En eigenlijk was het gemakkelijk. In de wijde boog van de grens rond Hamont kwam van de 15 grenspalen maar 1 paal in aanmerking: **GP 171**. Die kon ik matchen met de weg en huizen die op de foto staan en het zichtbare cijfer links lijkt toch echt een 1 te zijn. Op het kaartje hieronder in rood de paal en de kijkrichting.*

18

18

18 GS 171a staat diep in de berm van de grenssloot.

18

Verplaatsing van grenssteen 171a

Op 10-5-1976 wordt gemeld dat GS 171a is verplaatst, vanwege werkzaamheden aan de Kattekuilbeek. Er werden verbredingswerkzaamheden uitgevoerd aan de Rioolbeek ter plaatse van "de Ezel" op Belgisch grondgebied.

Op 6-7-1976 is er een brief van de burgemeester van Hamont aan de Gouverneur van Belgisch Limburg, waarin gemeld wordt dat GS 171a, na het beëindigen van de werkzaamheden, terug geplaatst kan worden, maar eerst de plaats moet worden vastgesteld.

Op 10-8-1976 is er een kostenraming door de gemeente Hamont(B): 958 Bfr.

Op 7-3-1977 gaat er een brief van de Gouverneur naar de CvdK, waarin de toestemming van het Min.BiZa wordt medegedeeld. Kosten zullen worden gedeeld.

Op 12-4-1977 wordt een commissie benoemd voor de herplaatsing van deze grenssteen.

Op 25-4-1977 is een Proces Verbaal opgemaakt voor de herplaatsing van GS 171a.

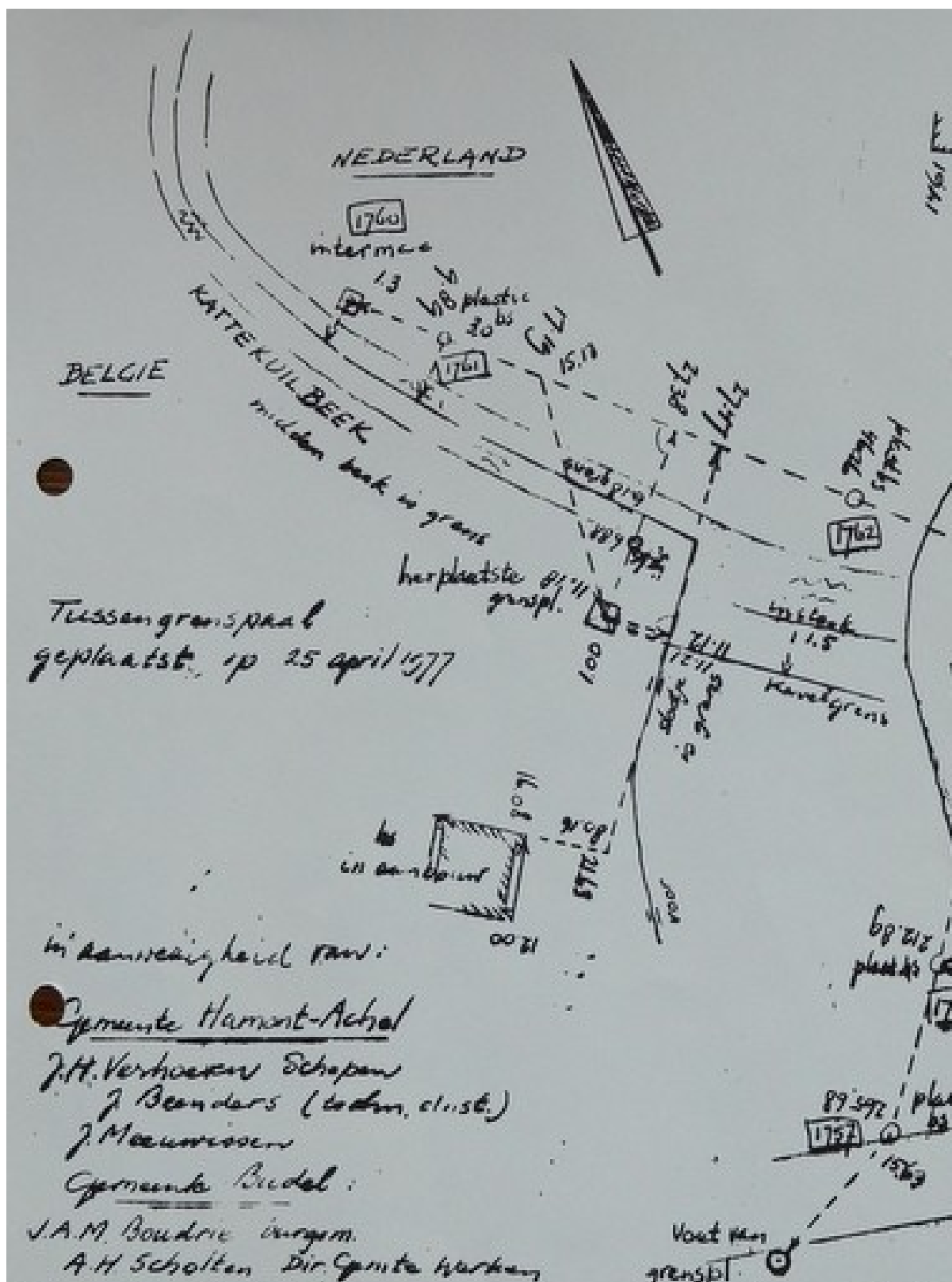
Er is een schetstekening bijgevoegd.

Deze steen staat nu diep in de berm van de Kattekuilbeek, "op Belgisch gebied en wel in het verlengde van de ongeveer zuidwestelijke begrenzing van de op Nederlands gebied

hergraven Kattekuilbeek op 1 meter uit de Rijksgrens in ongeveer noordwestelijke richting en 5 meter uit de Rijksgrens in ongeveer zuidwestelijke richting”.

Er staat nog een oude slagboom aan de Hamonterweg. Hierna volgen we de Katenkuilbeek of Leij, naar het noorden. Scherpe bochten in deze beek worden vaak aangegeven door een grenseik, zoals op de 1e en 2e hoek.

Op de plaats van GS 171b is niets meer te vinden. Volgens een oude boer is de steen in 1946/47 in de Aa gespoeld en daarna door de gemeente afgevoerd.

Gemeente Cranendonck (GP 169 t/m 176). 9980m.

§ 3. Van deze grenspaal gaat de grens steeds in noordwestelijke richting verder, door **het midden van de Erkbeek, gaat over de weg van Achel naar Budel** en komt aan het perceel 500 E van Budel, waar op de zuidelijke hoek van voornoemd perceel **een hulpsteen** zal worden geplaatst. Van daar gaat de grens steeds naar het noordwesten, dan naar het noorden, volgt de heggen tussen de percelen 500, 271, 270, 44, 43, 42, 41 en 508 E van Budel en van 481, 480, 423, 422, 421, 420, 425 bis en 419 A van Hamont, tot aan de noordelijke hoek van het laatste perceel, waar **een hulpsteen** zal worden geplaatst.

Van af deze steen gaat de grens naar het zuidwesten, dan naar het noordwesten, tussen de percelen 21, 20, 19, 18 en 15 E van Budel en 419, 418, 417, 416, 413, 401, 400, 399 en 398 A van Hamont, tot aan de percelen 507 E van Budel en 22 A van Hamont. Op het contactpunt van deze twee laatste percelen met dat van 398 A van Hamont, en 15 E van Budel, zal een **grenspaal (No. 173)** worden geplaatst. (1240m.)

ⓘ GP 172 staat ca. 10 meter ten noorden van de beek aan de Asbroekweg. Vanaf hier gaat de grens langs de Kranjesbeek in noordwestelijke richting tot aan GP 176.

Reconstructie van de duiker van de Kattekuilbeek in de Asbroekweg, bij GP 172.

Op 9-8-1979 gaat er een brief uit van de gemeente Budel naar het College van Gedeputeerde Staten over de reconstructie van de duiker van de Kattekuilbeek in de Asbroekweg. De bedding van deze beek vormt de grens met België en is door het uitschuren over een traject van 15 meter tegen de weg aan komen te liggen. Het project moet 53.000 gulden gaan kosten.

ⓘ

Ⓘ GS 172a ligt omgevallen langs de Kranjesbeek.

Ⓜ GS 172b staat op een vreemde punt in de grens, in de bosrand.

Ⓝ Hierna volgen we een greppel tot we GP173 bij Buulderberg bereiken.

Ⓞ

Gemeente Cranendonck (GP 169 t/m 176). 9980m.

§4. Vanaf deze grenspaal wordt de grens gevormd door een rechte lijn, die naar het noordwesten gaat en die licht afwijkt van zijn richting, op het snijpunt met **de weg van Kluis naar de Buulderberg en naar Soerendonck**; ze gaat **over de beek, genaamd Rioolbeek** en scheidt de percelen 507, 12, 513 en 511 E van Budel van de percelen 22 en 1 bis van Hamont.

Op de plaatst waar ze bij **de dijk komt, die de verbinding tussen Valkenswaard, Leende en Hamont onderhoudt**, en op zijn oostelijke zijde, zal een **grenspaal (No.174)** worden geplaatst. **Drie hulpstenen** zullen worden geplaatst **op ongeveer gelijke afstand van elkaar**, waarvan de laatste bij het snijpunt van de grens met de beek, genaamd Rioolbeek, teneinde de richting van de grens aan te geven. **(1410m.)**

I

I GP173 staat net voor een Belgische boerderij aan een greppel, die de grens aangeeft.

I

I GS 173a staat langs dezelfde greppel.

I GS 173b staat ook langs deze greppel op een hoek van een Belgisch bosje.

I

I GS 173c staat naast douanepaal nr.1 en een monument van “den elektrijken draad” uit de 1e Wereld Oorlog. Vlakbij gaat de Rioolbeek de grens over.

Reparatie GS 173c

Op 10-5-1976 wordt gemeld dat tijdens de verbredingswerken aan de Rioolbeek de kop van GS 173c is afgebroken.

Op 6-7-1976 is er een brief van de burgemeester van Hamont aan de Gouverneur van Belgisch Limburg, waarin gemeld wordt dat GS 173c, waarvan de kop is afgebroken, kan worden gerepareerd met metselspecie, hoewel vastzetten met een metalen pin beter wordt geacht. Kosten van reparatie worden geraamd op 1000 Bfr.

Op 14-4-1976 is er een kostenraming door de gemeente Hamont(B): 1254 Bfr. Er zullen dan gaten geboord worden, de kop vast gekit en gefreesd.

Op 7-3-1977 gaat er een brief van de Gouverneur naar de CvdK, waarin de toestemming van het Min.BiZa wordt medegedeeld. Kosten zullen worden gedeeld.

Op 10-5-1977 is geconstateerd dat de reparatie naar tevredenheid is uitgevoerd.

Er is een schetstekening bijgevoegd.

Na zo'n 200 m. bereiken we GP174, staande aan een brede zandweg.

Monument “de elektrische draad” bij GS 173c

Op een begeleidend bord bij dit monument stonden de volgende gegevens te lezen:

De elektrische draad bestond uit 5 tot 7 stroomdraden van ca. 5mm dik, geïsoleerd opgehangen d.m.v. porseleinen potjes. Er stond een spanning op van 3000V.

De dennenhouten palen hadden een lengte van 1,8-2,0m. Om de 50 meter stond er een langere paal met de aanvoerleiding van de elektrische stroom.

De draden zijn met een tussenruimte van 30 cm opgehangen, waarbij de onderste op 25 cm van de grond hangt. Naast de centrale hoogspanningsdraden, stonden aan weerszijden z.g. waarschuwingslijnen opgesteld, zodat de versperring bestond uit 3 aparte draadversperringen. Deze afsluiting beliep de hele grens van Voeren tot in Zeeuws Vlaanderen en was bedoeld om in de 1e Wereld Oorlog België, bezet door de Duitsers, af te grendelen voor het neutrale Nederland. Er zijn heen wat slachtoffers gevallen, die toch pogingen deden om de grens over te steken.

Douanepalen of “Maria Theresiapalen” uit 1664 rond Budel

Ik ken twee "Maria Theresiapalen". Een er van staat op de Nederlands - Belgische grens tussen Budel (NL) en Hamont (B), tussen de grenspalen Nrs. 173 en 174. Deze Maria Theresiapaal is eigenlijk geen grenspaal. Grenspalen worden op de grens van twee landen geplaatst, nadat hierover een grensovereenkomst is gemaakt. De paal, die ik bedoel is in feite een aanduiding, om in vroeger eeuwen aangifte te doen van in-, uit-, en doorvoer van goederen. Deze paal staat ± 3 meter boven het maaiveld. Het is een slanke steen, met aan de bovenzijde het wapen van de Admiraliteit aan de Maas, die in de 17e eeuw te Rotterdam gevestigd was. Ik noem deze palen "douanepalen". Aan de bovenzijde staat het wapen van de Admiraliteit. Dit zijn twee gekruiste ankers, bedekt door een schild met klimmende leeuw. Boven het schild is een kroon aangebracht. Om het schild staat 3 letters P. Deze staan voor :Pugno pro patria. In het Nederlands: Ik vecht voor het vaderland. Deze palen zijn in het jaar 1664 geplaatst langs de grenzen van de tegenwoordige Nederlandse provincie Noord - Brabant.

*Er moeten er tientallen gestaan hebben. **Er zijn er nog 8 over, t.w.: 5 in Budel, 1 in Someren en twee in Bergeijk.***

1.bij GS 173c, bij het monument van de elektrieken draad.

2.naast de weg “Toom”, gerekend vanaf GP 172 ca.500meter richting Nederland.

3.gerekend vanaf GP 172 ca.50meter richting Nederland, dan 1e straat links, na 10 meter.

4.tussen Budel en Budel-Dorplein, net over de spoorlijn, kruispunt bij het gehucht Locht.

5.aan de weg van Budel naar Weert, links van de weg tegen een particuliere tuin.

6/7 in Bergeijk staan er 2 exemplaren bij de RK-kerk op het Hof.

8.in Someren Heide, langs de doorgaande straat, in een grasperkje. De laatste steen stond oorspronkelijk aan een zandweg tussen Someren Heide en Sterksel, waar nu het monument “de Keijekei” staat.

Deze stenen hebben alle een eigen verhaal. Het zou de moeite waard zijn, om er eens met zijn allen een excursie langs te houden. Ik heb erg veel documentatie over deze palen, en kan er veel van vertellen.

Opmerkelijk is, dat deze steen geplaatst is in het jaar 1664, en dat de regeringsperiode van Maria Theresia aanving in 1740, en eindigde de 1780. Zij heeft dus niets met deze paal te maken. De volksmond heeft deze nauw er aan gegeven.

De tweede Maria Theresiapaal die ik ken, staat in de Hoge Venen (Haute Fagnes), tussen de Helle in Les Wez en Sourbrodt. In het Blad "De Limburger" van 13 oktober 1990 dat er in 1755 de abt van Malmedy een stuk grond afstond aan Maria Theresia, waardoor het grondgebied van Limburg doorliep toe het Signal de Botrange (hoogste punt van de Ardennen) Een in die buurt staande grenssteen heet ook Maria Theresiapaal.

Mijn kennis van dit gebied is niet groot. Mogelijk dat een ander ons daarover iets naders kan berichten,. (Co Bieze)

Gemeente Cranendonck (GP 169 t/m 176). 9980m.

§5. Van de grenspaal (No.174) vormt een eenvoudige rechte lijn de grens tussen de Nederlandse percelen 7 en 4 en het Belgische perceel No.1 naar het noordwesten, tot aan een **grenspaal (No.175)**, die zal worden geplaatst op het punt, waar de grens van richting verandert. **Een hulpsteen**, geplaatst op **ongeveer het midden** van deze lijn, zal dienen om de richting aan te geven. (970m.)

⚠

⚠ GP 174 staat aan een brede zandweg door een bos op de Gastelsche Heide (NL) en de Beverbeekse Heide (B).

⚠ GS 174a staat, licht beschadigd, halverwege tussen GP174 en 175.

Reparatie van grenssteen 174a.

Op 10-5-1976 wordt gemeld dat GS 174a is tijdens verbredingswerken aan de Rioolbeek is afgebroken. De paal werd verplaatst naar ca.5 m. vanaf de Rioolbeek, waarbij de kop is afgebroken (nog wel aanwezig).

Op 6-7-1976 is er een kostenraming voor de reparatie van 1254 Bfr.

Op 25-4-1977 is er een Proces Verbaal opgemaakt voor (de herplaatsing van GS 171a en) de reparatie van GS 174a. Er zijn 2 schetstekeningen bijgevoegd.

Na ca. 500 m. bereiken we GP175, die enigszins verscholen staat in de bosrand.

Gemeente Cranendonck (GP 169 t/m 176). 9980m.

§ 6. Vanaf de laatste grenspaal (No.175) wordt de grens gevormd door een simpele rechte lijn, gaat naar het noord-noord-westen, scheidt de percelen 4, 3 en 1 E van Budel van 1 A van Hamont en komt aan het **contactpunt van vijf gemeenten**, Budel, Soerendonk, Leende (Nederland), Hamont en Achel (België), waar een **grenspaal (No.176)** zal worden geplaatst. (630m.)

GP 175 staat in een flauwe knik, in de bosrand van de Beverbeekse Heide (B).

Even verder komen we aan **GP 176**, staande naast de “Paal aan de Kattenput”.

Paal aan de Kattenput

Het grenspunt Kattenput of Heksenput was al rond 1440 bekend. Deze paal arduinen paal werd geplaatst in 1763, naast een oude keisteen. In 1955 werd de paal abusievelijk ca. 3 meter verplaatst en pas in 1979 weer terug gezet, op de landsgrens, naast GP176.

Gemeente Heeze-Leende (GP 176 t/m 178). 2150m.

ARTIKEL 71.

Grens tussen de gemeenten Achel (België) en Leende (Nederland).

*§ 1. Vanaf de grenspaal, die het contactpunt tussen de vijf gemeenten Budel, Soerendonk, Leende (Nederland), Hamont en Achel (België) aangeeft, wordt het eerste deel van de grens tussen de gemeenten Leende en Achel gevormd door een rechte lijn, die in west-noord-westelijke richting gaat, tussen de percelen 400 en 401 D van Leende en 1268, 1269 en 1269 bis A van Achel, tot aan het raakpunt met een laan, waarvan ze het midden in de zelfde richting volgt, om aan de dijk van Achel naar Leende te komen, die ze over gaat, en waar een **grenspaal (No.177)** op de zuidelijke hoek van het perceel 430 B van Leende geplaatst zal worden. **Twee hulpstenen, op gelijke afstand op deze lijn geplaatst, zullen de richting aangeven. (1510 m.)***

GP 176 staat naast de "Paal aan de Kattenput".

Op 18-6-1979 werd deze grenspaal verplaatst naar de huidige standplaats. Bij recente hermetingen van de landsgrens, was gebleken dat de gietijzeren hoofdgrenspaal 3 meter te ver in België stond. Hierdoor was België in het verleden in feite 1200m2 kleiner geworden. Wanneer en waarom de paal ooit is verplaatst is niet meer na te gaan. Nu staat deze paal gebroederlijk naast een Baroniepaal en de plaats wordt daarom in de volksmond "dubbele paal" genoemd.

PAAL AAN DE KATTENPUT EN "FAMILIELEDEN".

Bij grenspaal No. 176 staat een grenssteen, met het opschrift "Baronie van Hees en Leen", en aan de andere kant "Baronie van Cranendonk". De oudste omschrijving van dit punt dateert van 28 mei 1440. Dit grenspunt is dus in 6 eeuwen niet veranderd.

Op verschillende punten aan de Belgisch - Nederlandse grens, waar in 1843 / 1844 grenspalen werden geplaatst stonden reeds eeuwen oude stenen, die, of dadelijk bij de plaatsing van de grenspaal, of kort daarna, werden weggehaald. De Baron van Hees en Leen, die in het jaar 1765 zijn gebied met arduinen palen liet afpalen, heeft kennelijk geëist, dat zijn paal zou blijven staan.

De meeste van de in 1765 geplaatste Baroniepalen staan er nog. De stenen die verdwenen zijn, heeft de gemeente Maarheeze door replica laten vervangen.

Omdat grenspaal No. 176 en de Baroniepaal zo broederlijk naast elkaar staan, worden ze in de volksmond "De Dubbele Poal" genoemd. Douaneambtenaren spraken over "de inspecteur en de chef". Deze streek heeft als oude toponiem: Op de Kattenput" (Co Bieze)

Dit is de eerste Baroniepaal (B1), waarin tevens een koperen NAP-bout is aangebracht.

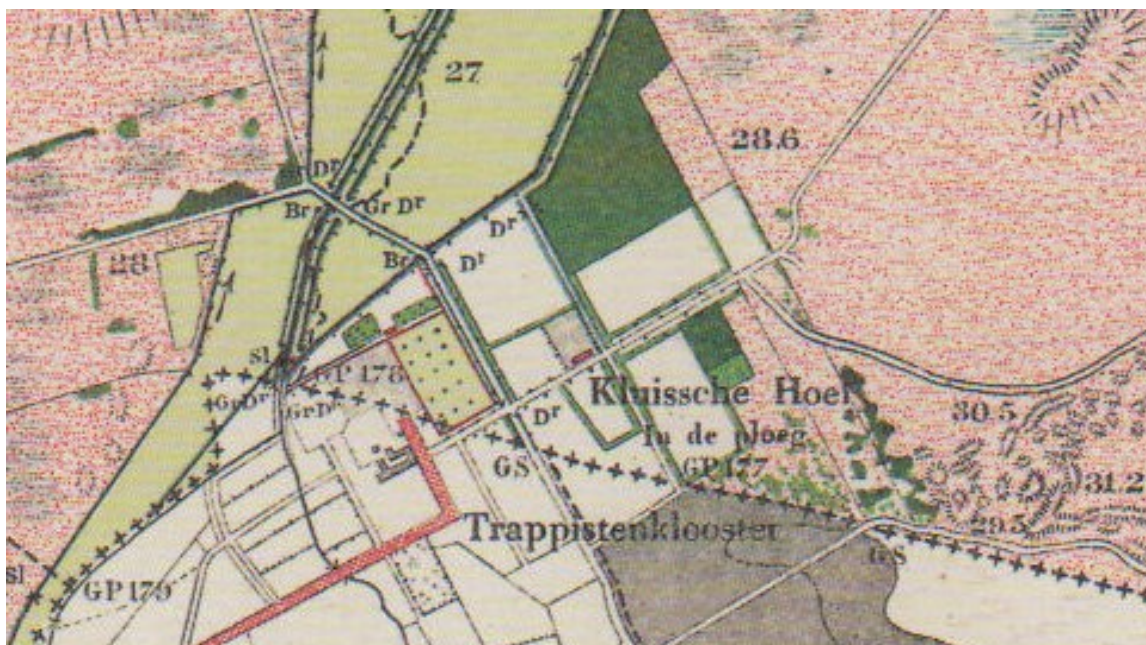
Er zijn dus nog meer van deze arduinen palen in het gebied rond Budel.

Vanaf hier gaat de grens in westelijke richting tot even voorbij de Achelse Kluis.

De Baroniopaal naast GP176 staat op de grens tussen Cranendonk en Hees en Leen. Bijnaam “de Dubbele Poal”. In deze paal is een NAP-bout aangebracht.

⚡GS 176a staat in westelijke richting en is voorzien van een koperen NAP-bout. We zijn hier in het natuurgebied “In Groote Heide”.

⚡GS 176b staat op de hoek van een bosperceel en een akker, dichtbij het Wolfsven (B).

Hernieuwde grensvaststelling tussen GP 176 en 178.

Op 13-3-1981 is een Proces Verbaal opgemaakt van de opneming van de rijksgrens met toevoeging van een gedetailleerde beschrijving, een set kaarten en coördinaten. Binnen de Achelse Kluis zijn 5 grenspunten in de kloostermuren met messing bouten vastgelegd.

Vervolgens bereiken we GP177, die rond 1900 op de grens van de Kluische Hoef stond.

Gemeente Heeze-Leende (GP 176 t/m 178). 2150m.

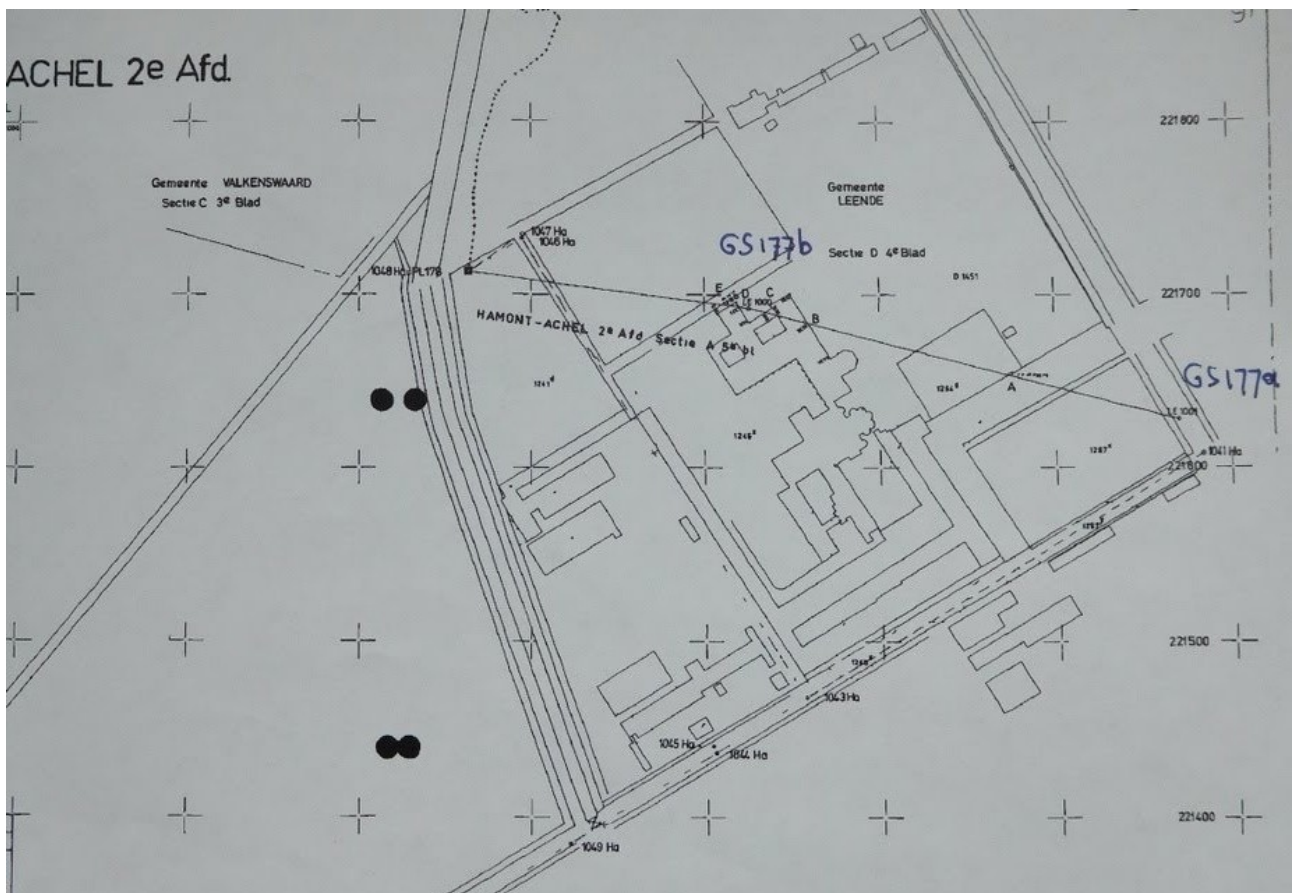
§ 2. Van de laatste grenspaal (No.177) gaat de grens in de zelfde richting naar het west-noord-westen verder, en volgt het midden van een laan tot aan het raakpunt van de weg van Valkenswaard naar Hamont, waar ze schuins overgaat, evenals een andere laan, die naar de boerderij, genaamd De Kluis gaat, om te komen bij een oude stenen grenspaal, geplaatst aan de noordoost kant van een sloot, die om deze zijde om de tuin van genoemde boerderij gaat, aangegeven op de kadasterkaarten met het No. 456 voor het Nederlandse deel, en door het No. 1236 voor het Belgische deel.

Op dit punt zal een hulpsteen worden geplaatst, en een andere (hulpsteen) op het punt, waar de grens de weg van Valkenswaard naar Hamont snijdt. Bij de eerste van deze hulpstenen draait de grens een weinig meer naar het westen, om bij de beek, genaamd Tongelreep te komen, op het punt, waar de beek zich verenigt met de Haagbroekerloop.

Op dit punt en op de zuid-oost hoek van het perceel 728 C van Valkenswaard zal een grenspaal (No.178) worden geplaatst, die het raakpunt tussen de drie gemeenten Leende, Valkenswaard (Nederland) en Achel (België) zal aangeven. (640m.)

GP 177 die rond 1900 op de grens van de Kluissche Hoef stond.

GS 177a staat erg verweerd, in oostelijke richting, vlak voor De Kluis, aan de oude Weg van Valkenswaard naar Hamont. Nu heet het Sint Benedictuslaan(NL)/ Beverbeekse Heide(B)

Op 3-6-1946 bij de rapportage van de oorlogsschade is vermeld dat

“de grenssteen (GS 177b), staande in de tuin der Trappistenabdij, niet meer aanwezig is. Hoe en op welke wijze deze steen is verdwenen is niet meer na te gaan. De grenssteen (GS 177a) staande aan den weg naar Achel is door Engelse tanks omvergereden”.

GS 177b is vervangen door een grote vaas, waarop 2 bordjes de beide landen aangeven.

Aan GS 177a is goed te zien dat een tank behoorlijk kan huishouden.

Op 13-3-1981 is er een Proces Verbaal opgemaakt waarin de grens nauwkeurig wordt beschreven. Binnen het klooster de Achelse Kluis wordt de grens aangegeven door een stenen paal (de vaas in het perkje) en 5 messing boutjes in de gebouwen van de Kluis.

Zie ook de bijgaande tekening.

Op de plaats van GS 177b staat een arduinen vaas als vervanger van de originele grenssteen, waar de grens verder loopt door de bibliotheek van de Achelse Kluis.

De geschiedenis van de Achelse Kluis gaat terug tot 1656, toen er op een perceel heidegrond tussen Zwartven en Kerkeven een grenskapel werd gebouwd.

In 1686 stichtte Eindhovenenaar Petrus van Eijnatten er een gemeenschap kluizenaar.

Na de Franse Revolutie namen de trappistenmonniken van Westmalle er de religieuze draad weer op en stichtten in 1846 de Sint-Benedictusabdij.

Bij het begin van de Eerste Wereldoorlog, werd er in 1914 de laatste keer bier gebrouwen.

De gemeenschap groeide en na de Tweede Wereldoorlog startten de monniken met de bouw van een nieuwe abdij. Uiteindelijk werden twee van de vier geplande vleugels gerealiseerd.

In 1998 wordt de traditie van het bierbrouwen in de abdij hersteld en behoort Achel tot de trappistenbieren die voldaan om de eisen.

In de achtertuin van het klooster vinden we GP178, onder begeleiding van een pater.

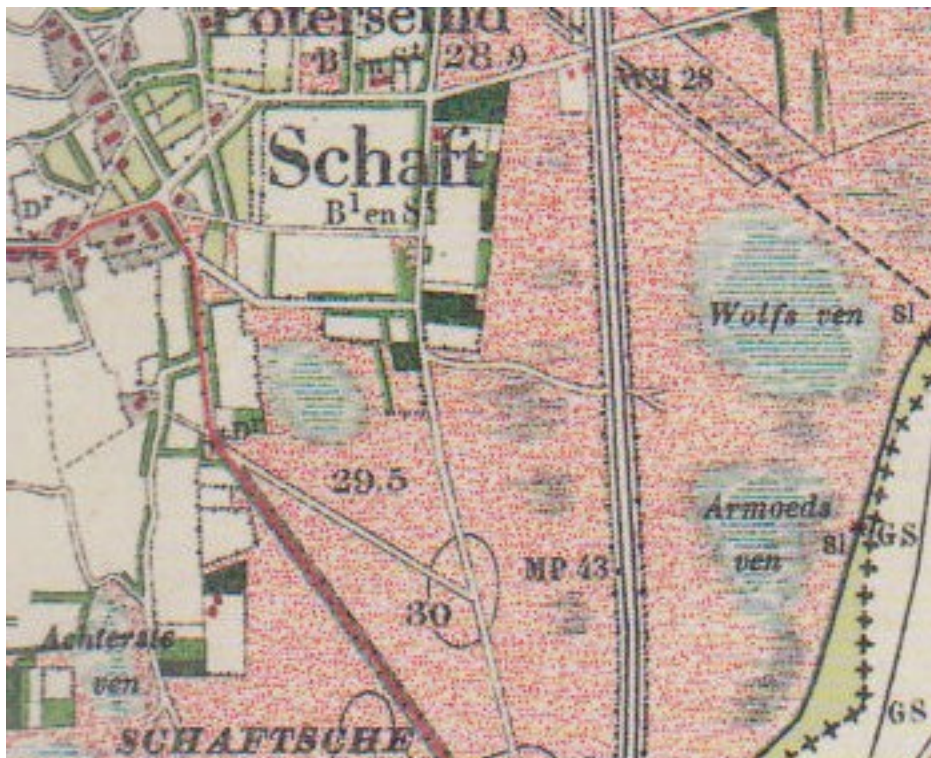
Gemeente Valkenswaard (GP 178 t/m 185). 7100m.

ARTIKEL 72.

Grens tussen de gemeenten Achel (België) en Valkenswaard (Nederland).

*De grens tussen deze twee gemeenten wordt gevormd door **het midden van de beek, genaamd Haagbroekerloop**, die ze stroomopwaarts volgt, eerst naar het westen, daarna naar het zuiden en vervolgens naar het zuidwesten, om te komen bij **een heuvel, gelegen aan de oever van deze beek**, op de zuidelijke hoek van het perceel 735 C van Valkenswaard, op het raakpunt van de drie gemeenten, Valkenswaard, Borkel en Schaft (Nederland) en Achel (België). Tegenover dit punt, op de andere oever van de beek, en op de noordwest hoek van perceel 2 A van Achel zal een **grenspaal (No.179)** worden geplaatst. (710 m.)*

GP 178 vinden we in de achtertuin van het klooster de Achelse Kluis , onder begeleiding van een pater. We zien dichtbij de grenspaal een standbeeld van Sint Bernardus. De grenspaal staat dichtbij het punt waar de Warmbeek en de Haagbroekerloop samengaan en in Nederland de Tongelreep vormen. De grens volgt de loop van de Haagbroekerloop naar het zuiden.

GP179 staat op de westhoek van een zuiveringsinstallatie, aan de Haagbroekerloop.

Gemeente Valkenswaard (GP 178 t/m 185). 7100m.

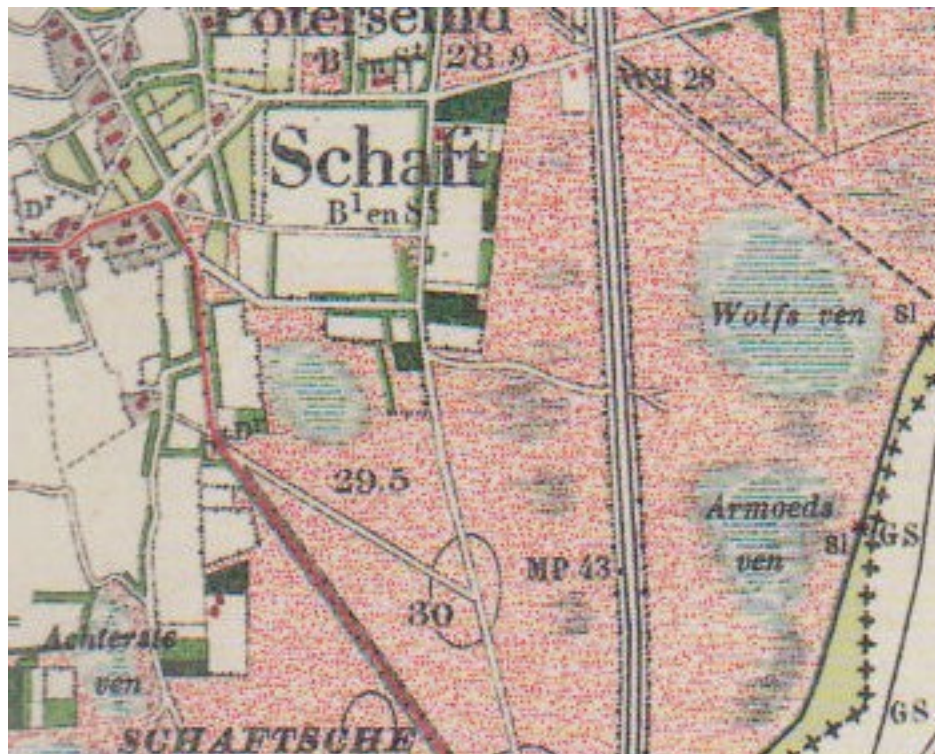
ARTIKEL 73.

Grens tussen de gemeenten Achel (België) en Borkel en Schaft (Nld).

§ 1. Vanaf de aan het eind van het vorige artikel vermelde grenspaal **verlaat de grens de beek, genaamd Haagbroekerloop, om verder te gaan in zuid-zuid-westelijke richting, daarna naar het zuiden en het zuidwesten, langs een op drie punten gebroken lijn, aangegeven in de hei door zeven hoogten of heuvels**, scheidende de percelen 613, 612 en 609 C van Borkel en Schaft van No.1 A van Achel; ze komt aan **de weg van Valkenswaard naar Achel.**

Op dit punt zal een **grenspaal (No.180)** geplaatst worden; en **drie hulpstenen** zullen de hoekpunten van de in deze lijn aanwezige hoeken aangeven. **(1240 m.)**

GP 179 staat midden tussen de mesthopen aan de Prinsenloop, vroeger de Haagbroekerloop, achter het erf van een Nederlandse veehouder, tevens op de westhoek van een Belgische zuiveringsinstallatie.

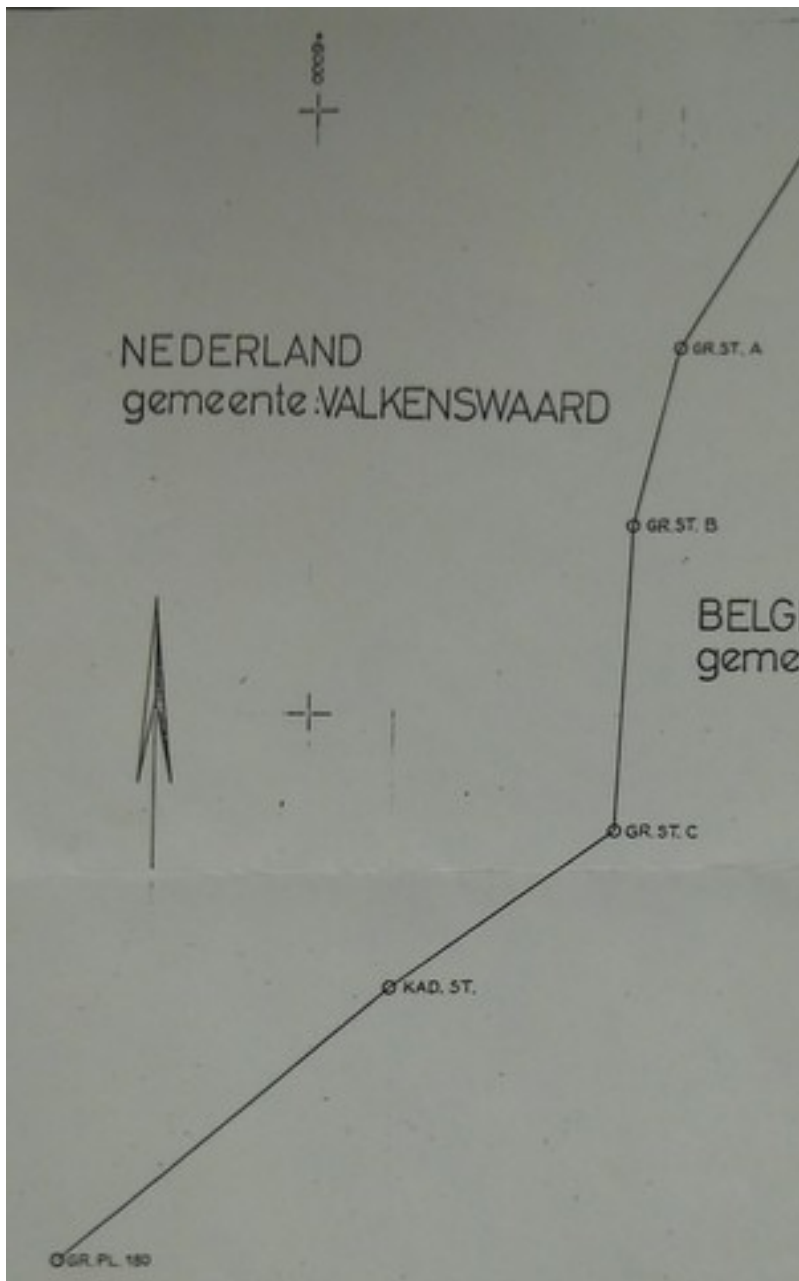
10

Op 24-5-1954 wordt gemeld dat GP 179 wordt gebruikt als schuurpaal voor het vee. Er zal een deugdelijk raster rond de paal worden gemaakt en de kuil rond de paal zal met zand worden opgevuld.

Op 10-12-1954 wordt een offerte gevraagd voor het maken van een nieuwe betonnen fundering en het maken van een rasterwerk ronde de paal.

Op 24-1-1972 is er een Proces Verbaal opgemaakt van de grens tussen GP 179 en 183. Van GP 179 was de verweerde bakstenen fundering vervangen door beton.

GS 179a, GS 179b en GS 179c, zijn alle drie niet meer aanwezig, er zijn zelfs geen perceelgrenzen meer te onderscheiden.

Waar zijn de grensstenen tussen GP 179 en 180 gebleven?

Op 24-5-1954 wordt gemeld dat “ de drie stenen moeten worden aangevuld met zand en dat de meest zuidelijke steen (179c) scheef staat.

Op 10-12-1954 is er een brief van Gemeentewerken, waarin wordt voorgesteld om de grensstenen 179a en 179b totaal 20 cm in de grond te laten zakken. GS 179c dient over een afstand van 7 meter verplaatst te worden.

Op 11-12-1954 wordt er in een brief van het Kadaster de toestand van de grenspalen tussen GP 179 en 183 beschreven.

Zo moeten GS 179a en GS 179b aangeaard worden. GS 179c bevindt zich op de bodem van een droge gracht en zou een nieuwe fundering nodig hebben. Alle stenen moeten met prikkeldraad worden afgezet. Verwezen wordt naar de Conventie van 8 augustus 1843, waarin gesproken zou worden over een verhevenheid in het landschap (tertre ou monticule), waarvan echter niets meer is te bespeuren.

Op 31-1-1955 wordt een kostenbegroting gemaakt voor houten palen, draad en ander materiaal, herplaatsen van grensstenen en nieuwe funderingen, o.a. voor “de Graaf van Loon”. Totale kosten 866 gulden.

Op 12-8-1955 volgt een verslag van de commissie over de werkzaamheden. GS 179a staat op een afstand van 238 meter vanaf GP 179. Dan volgt GS 179b op 150 meter. GS 179c blijkt na 1936 over een afstand van ruim 7 meter verplaatst te zijn. In 1936 kwam de plaats nog overeen met de opmeting in 1892. Op de juiste plaats is al een plastic buis in de grond aangebracht. Verder zal er op de volgende lichte grensknik, waarover het Proces Verbaal van 1843 niets vermeld, een kadastersteen met verbrede voet worden geplaatst met een tegel eronder voor de juiste plaats.

Op 23-4-1957 is er een begroting opgemaakt voor een bedrag van 1000 gulden.

Op 8-6-1967 zijn de palen 179 t/m 185 geschouwd en in perfecte staat bevonden.

Op 24-1-1972 is er een Proces Verbaal opgemaakt van de grens tussen GP 179 en 183. De grensstenen 179a en 179b stonden op hun plaats, zij het wat te hoog boven het maaiveld. Ze zijn op de juiste hoogte herplaatst.

Grenssteen 179c is een bijzonder geval: deze steen was vernield en bovendien ruim 7 meter verplaatst. Deze is toen vervangen door een kleinere achthoekige, hardstenen paal met vierkante voet en ronde kop, geplaatst op de juiste locatie. Dit lijkt het model te zijn van een stoepaal, die je nog bij voorname 19^e-eeuwse huizen tegenkomt, al of niet met kettingen ertussen, om de stoep af te grenzen van de openbare weg.

Tussen GS 179c en GP 180 zit een uiterst flauwe knik in de grens, die in het oorspronkelijke Verslag van 1844 niet wordt genoemd. Op deze knik is er daarom toen een KAD-steen geplaatst.

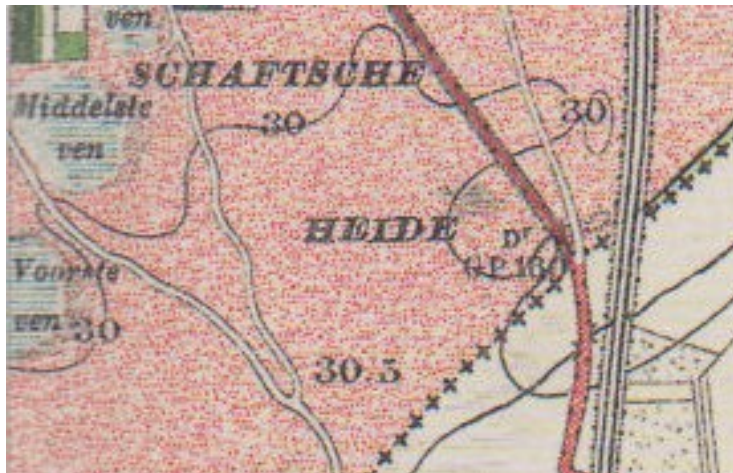
Op 31-1-1972 wordt de commissie ontbonden.

Tot slot bereiken we **GP180** aan de N728, de weg van Valkenswaard naar Achel.

Gemeente Valkenswaard (GP 178 t/m 185). 7100m.

§ 2. De grens gaat in zuidwestelijke richting **schuins over de genoemde weg, die ze verlaat**, tussen het perceel 604 C van Borkel en Schaft en 17 A van Achel, tot op een korte afstand aan de andere zijde van de weg van Schaft naar Achel waar ze een in België inspringende stompe hoek vormt, ze gaat in west-zuid-westelijke richting, gaat in een rechte lijn door het moeras, genaamd **Kattenrit**, scheidt de Nederlandse percelen 599 en 598 van de Belgische percelen 14, 16 en 15 en komt aan de weg van Neerpelt naar Schaft, genaamd **Weversweg**, op een plaats waar deze een zeer stompe hoek vormt. Op dit punt zal een **grenspaal (No.181)** geplaatst worden, en een **hulpsteen** zal worden geplaatst op de hoek in deze lijn, niet ver van de weg van Schaft naar Achel. (1300m.)

180

180 GP 180 bij een voormalig grenskantoortje aan de Maastrichterweg, waar een makelaar in zit met de toepasselijke naam “Grensland Makelaars”. Bij het kantoor zit nog een RD-steen in de grond, na lang zoeken gevonden.

180a

180a GS 180a is afgebroken en staat waar de grens een knik maakt naar het westen. Hier gaan we langs de Schaftsche Heide

184

De landsgrens tussen België en Nederland loopt hier vandaan dwars door het natuurgebied Hageven-Plateaux. Vanaf ca. 1300 was dit de grens tussen het graafschap Loon (Neerpelt, Achel) en het Hertogdom Brabant (Lommel, Bergeijk, Valkenswaard).

Gemeente Valkenswaard (GP 178 t/m 185). 7100m.

§ 3. Vanaf de laatste grenspaal (No.181), en na de genoemde weg overgegaan te zijn, gaat de grens in de zelfde richting verder tot aan de komst aan de oostelijke zijde van het perceel 570 C van Borkel en Schaft, waar **een hulpsteen** zal worden geplaatst.

Vandaar gaat ze naar het zuiden, daarna naar het zuidwesten en wordt gevormd door een op verschillende punten **licht gebroken lijn**, die de percelen 570 A tot 577 A, 579, 580 A, 581 tot 587, 588 A en 590 A C van Borkel en Schaft scheidt van het perceel 2 B van Achel; ze komt aan de zuidoostelijke hoek van het perceel 590 A, waar een **grenspaal (No.182)** zal worden geplaatst, die het raakpunt tussen de drie gemeenten Borkel en Schaft (Nederland), Achel en Neerpelt (België) zal aangeven. **(1600m.)**

GP

GP 181 staat langs de Schatterekker, een laan haaks op de Peedijk.

GS 181a staat waar de grens naar het zuiden gaat, vlak voor de Dommel.

Op 24-5-1954 wordt gemeld dat de steen scheef staat en met zand moet worden aangevuld.

Op 10-12-1954 is er een brief van Gemeentewerken, waarin wordt voorgesteld om GS 181a totaal 20 cm te laten zakken, overeenkomstig het verlaagde grondwaterpeil.

Op 12-8-1955 volgt een verslag van de commissie over de werkzaamheden. GS 181a zal dieper in de grond herplaatst worden.

Op 24-1-1972 is er een Proces Verbaal opgemaakt van de grens tussen GP 179 en 183. GS 181a is dieper in de grond geplaatst.

Tot slot bereiken we **GP182**.

Gemeente Valkenswaard (GP 178 t/m 185). 7100m.

ARTIKEL 74.

Grens tussen de gemeenten Neerpelt (België) en Borkel en Schaft (Nld).

§ 1. Van de grenspaal, die het raakpunt van de gemeenten Achel, Neerpelt en Borkel en Schaft aangeeft, gaat de grens naar het westen, scheidt de percelen 193 en 192 A van Neerpelt van 590 A en 590 C van Borkel en Schaft, gaat **over de rivier, genaamd de Dommel**, scheidt vervolgens de percelen 1021, 1022 en 1028 B van Borkel en Schaft van de percelen 1, 2 en 6a van Neerpelt en komt aan de noordwest hoek van het laatste perceel. Op dit punt zal een **grenspaal (No.183)** geplaatst worden. (330m.)

ⓘ

GP 182 op ca. 100mtr. van de rechter oever van de Dommel, waar de richting van de grens weer van zuid naar west wijzigt.

ⓘ

Herplaatsing van grenspaal 182

Op 10-1-1955 is er een kostenbegroting voor de vernieuwing van de fundering, voor een bedrag van 193 gulden. Tevens wordt voorgesteld om de veldkei tussen GP 184 en 185, de "Tombe du Prince de Liège", te vervangen door een op de gemeentewerf van Valkenswaard aanwezige hardstenen grenspaal.

Op 22-6-1957 is er een Proces Verbaal opgemaakt voor het rechtzetten van GP 182.

GS "Graaf van Loon", ligt tussen de grenspalen GP 182 en 183, een bijzondere grenssteen, op de linker oever van de Dommel. (zie artikelen hieronder). Een stukje verder naar het westen staat GP183.

Op 24-5-1954 wordt gemeld dat de veldkei "Graaf van Loon" zich bijna onder het oppervlak bevindt, waarschijnlijk door afschuiving in de drassige bodem.

Op 25-8-1954 wordt ontdekt dat de veldkei is uitgegraven en versleept.

Op 15-11-1954 is er een brief van de burgemeester van Valkenswaard aan de CvdK, waarin hij pleit voor vervanging door een betonnen steen voor 148 gulden.

Op 3-12-1954 wordt gemeld dat de "Graaf van Loon" is uitgegraven en ca. 12 meter in oostelijke richting is verplaatst, op perceel 1021 sectie C van Borkel en Schaft.

Op 10-12-1954 is er een brief van Gemeentewerken, waarin wordt voorgesteld om de "Graaf van Loon" te vervangen door "een hardstenen grenssteen, op de werf aanwezig, geplaatst op een betonnen fundering. Te zien aan een tekening gaat het om een z.g. achtkante stoeppaal met afgeronde kop.

Op 11-12-1954 wordt er in een brief van het Kadaster de toestand van de grenspalen tussen GP 179 en 183 beschreven. De zeer oude grenssteen "de Graaf van Loon" is versleept naar een plek ca. 11 meter noordoostwaarts, dus op Nederlands grondgebied. Voorgesteld is om de steen in beton vast te zetten, wat pas in 1972 gedaan is.

Op 31-1-1955 is er een kostenbegroting.

Op 12-8-1955 volgt een verslag van de commissie over de werkzaamheden.

"De Graaf van Loon" zal op de oorspronkelijke plaats, op een verhoogde betonfundering, worden herplaatst. De vervanging door een (betonnen) paal wordt vanuit historisch standpunt bezien, niet juist geacht.

Op 24-1-1972 is er een Proces Verbaal opgemaakt van de grens tussen GP 179 en 183. De "Graaf van Loon", een grote veldkei, die eeuwenlang een grens van het graafschap Loon heeft aangegeven, is in een blok beton vastgegoten. Dit om verplaatsing te voorkomen, zoals in 1954 al eens was gebeurd (zie verhaal van Co Bieze).

Deze veldkei is op aanwijzen van de bewoner van het boerderijtje vlakbij, door mij gevonden tussen manshoge varens. Meer over deze steen is te vinden in het intermezzo.

"DE GRAAF VAN LOON"

Op de grens tussen Nederland en België, iets ten zuiden van het gehucht Achterse Brug (gemeente Valkenswaard) ligt tussen de grenspalen nrs. 182 en 183 een blauw kleurige steen, genaamd Graaf van Loon. Deze steen ligt op een plaats, waar de grens een lichte knik maakt.

In de Middeleeuwen was deze steen reeds aanwezig, en had de functie als grenssteen tussen het gebied van het Graafschap Loon (later Prinsbisdom Luik), en het Hertogdom Brabant. Ze ligt ongeveer 60 meter van de rivier de Dommel, op de linkeroever. Het gebied is moeilijk te bereiken, omdat er manshoge varens groeien, en de grond tamelijk sompig is. Deze steen is o.m. beschreven in de boeken:

"De gemene gronden van Noord Brabant" door Enklaar,
en "Het kerkdorp Borkel en Schaft" door Pater Dominicus de Jong.

Volgens deze schrijvers werd de steen reeds genoemd in een akte van 24 september 1331, waarin Graaf Hendrik Jan III van Brabant “aan zijn lieden van zijn villae Bergeijk en Westerhoven tegen een jaarlijkse cijns alle gemeenten uitgaf tussen Riethoven, Dommelen, de Heerlijkheid Boxtel, het gebied van de Graaf van Loon, Lommel en Waalwijk (nu Walik)”.

Bij de uitgifte van deze gemeente is geheel Borkel betrokken, omdat dit dorp geheel door genoemde vroente werd omgeven. Het gebied werd aangegeven als te liggen tussen: “de paal van Dommelen, van daar tot aan de paal van de Abt van Echternach, verder tot aan de paal van de Heer van Boxtel, vervolgens tot aan de paal van de Heer van Loon, en vervolgens tot aan de paal van Lapvoirt”.

Uit het vorenstaande lezen we, dat er nog veel meer grensstenen stonden in dit gebied. Dit waren alle onbewerkte natuurstenen. De eerste bewerkte grenssteen, die ik op mijn zwerftochten ontdekte, was van de tweede helft van de 15^e eeuw. Deze staat in Overijssel aan de Duitse grens.

Over de “Graaf van Loon” is nog het volgende bekend.

In 1954 werd de steen uitgegraven en versleept. Een en ander werd ontdekt door de heer J.C. Couwenberg, technisch ambtenaar van de gemeente Valkenswaard.

Eerst in het begin van de zeventiger jaren werd de steen herplaatst. Opmerkelijk is, dat deze steen niet genoemd is in het Traktaat van 8 augustus 1843, waarin Nederland en België overeenkwamen, hoe het verloop van de grens zou zijn, en waarin precies werd omschreven waar de grenspalen en hulpstenen zouden worden geplaatst. Toch vond de herplaatsing in 1972 door de officiële instanties plaats.

In het “Proces Verbaal betreffende het herstel der grensscheiding tussen België en Nederland van

24 januari 1972” wordt onder punt 8 vermeld:

“De steen tussen de palen 182 en 183, genaamd De Graaf van Loon, is een grote veldkei, die van zijn oorspronkelijke plaats was gesleept. De plaats was juist vòòr de verstoring in meetgetallen vastgelegd, waardoor de kei nauwkeurig kon worden herplaatst. Zij is thans in een betonnen voetstuk verankerd waardoor zij moeilijk verstoord kan worden”.

(Co Bieze)

Graafschap Loon 1031-1366

In 1031 is er voor het eerst sprake van een graaf van Loon, Giselbert. Hij zou een afstammeling zijn van de graven van Hocht, die een deel van de linker Maasoevers en een stuk Haspengouw bestuurden. Het Maaslandse Hocht wordt dan ook aangezien als het kerngebied waaruit in de 11de eeuw Loon is ontstaan.

Dat omvatte een gebied dat grotendeels overeenkwam met Belgisch-Limburg, al behoorden er ook gebieden op de rechteroever van de Maas en in Waals-Haspengouw toe.

Totdat het graafschap in 1366 definitief opging in het prinsbisdom Luik, was de graaf van Loon een leenman van de prins-bisschop van Luik.

Zoals alle feodale heren van hun tijd poogden de graven van Loon hun gebieden, inkomsten en dus macht uit te breiden. Door een bekende huwelijkspolitiek, het sluiten van wisselende allianties en soms door bruto geweld, slaagden ze er in om een groot deel

van het huidige Limburg in hun bezit te krijgen, er inkomsten uit te putten of er allerlei feodale rechten te laten gelden.

De kaart van het graafschap Loon was een wirwar van heerlijkheden, domeinen, vrijheden.

Tussenin lagen heel wat enclaves die afhingen van de hertog van Brabant (zoals Lommel) of de prins-bisschop van Luik (zoals Alken, Hasselt, Diepenbeek en Tongeren), terwijl andere gebieden (zoals Thorn of Rekem) rechtstreeks verantwoording verschuldigd waren aan de Duitse Keizer.

De grafelijke ambities reikten evenwel verder dan het huidige Limburg. Zo wisten de graven van Loon enige tijd het Duitse graafschap Rieneck en het Waalse graafschap Chiny in te palmen. Vergeefs poogden ze ook het graafschap Moha en het graafschap Holland aan hun bezittingen toe te voegen.

Loon bleek een maatje te klein te zijn voor hun rivalen. De graven moesten voorzichtig laveren tussen hun machtige burens: Brabant in het westen en Luik in het zuiden. Beide waren er op gebrand hun invloed in Loon uit te breiden en wilden het graafschap liefst inlijven. Brabant had de controle over de drukke handelsweg Brugge-Keulen op het oog en hoopte daarna een brug te slaan naar de Rijnlandse bezittingen van de hertog. Luik deed er alles aan om dit te voorkomen.

In de 14de eeuw kwam er een einde aan de autonomie van de graven van Loon. Toen Lodewijk IV in 1336 kinderloos overleed, barstte er een erfopvolgingsstrijd los. Luik eiste Loon op - dat een leen was van de Luikse Kerk - en kreeg uiteindelijk in 1366 zijn zin. (internet: Graafschap van Loon).

GRENSSTENEN VERTELLEN GESCHIEDENIS (Aflevering 66)

Neerpelt: Tussen "Graaf" en "Tombe"

Er zijn weinig grensstenen die "geboekt" staan met een naam, zeg maar een "familienaam" of "eigen naam". Een ervan is bij voorbeeld de "Singelpaal" of de "Paal van Baal" in het Belgisch-Nederlandse dubbeldorp Baarle-Hertog-Nassau.

Maar ook in Neerpelt vindt men twee dergelijke grensstenen. Zij zijn allebei getooid met een adellijke naam: de "Graaf van Loon" was tot voor kort een bekende naam maar weinigen wisten de precieze standplaats, een tweede steen staat iets verder zuidwaarts en wordt "Tombe du Prince de Liège" genoemd. Deze werd pas begin dit jaar 2004 herontdekt en opgegraven. Maar beide hebben een geschiedenis van enkele honderden jaren achter de rug en dat maakt ze tot werkelijk historische monumenten.

GRAAFSCHAP LOON

De geschiedenis is voor beide stenen dezelfde. Na het uiteenvallen van het Karolingische rijk in de 9de eeuw, bleven talrijke kleine heerlijkheden over. Vele graven voelden zich geroepen om meerdere van die grondgebiedjes te bundelen in één groter geheel en dat lukte in 1015 met wat spoedig het graafschap Loon werd tussen het hertogdom Brabant en het prinsbisdom Luik.

Door aankopen en door het voeren van een bewuste huwelijkspolitiek wisten de graven hun macht aanzienlijk te versterken en Loon groeide tot een zekere onafhankelijkheid. Gedurende ruim drie eeuwen bleef Loon wel vazal van de bisschop van Luik, maar erkende het Heilige Roomse Rijk, het latere Duitsland, als soeverein of opperleerheer.

Via het hertogdom Brabant kwam Loon in 1366 bij het prinsbisdom Luik terecht om vanaf 1795, samen met de bestaande heerlijkheden in onze gewesten, in Franse handen te vallen als een van de departementen. Wanneer Frankrijk haar Waterloo kende, kwamen deze departementen vanaf 1815 in het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden, Loon werd de provincie Limburg en met die betwistbare provincienaam werd het in 1831 in het Koninkrijk België opgenomen.

Grenzen markeren

De grillige vorm van het graafschap Loon met zijn vele gebieden buiten het graafschap, noodzaakte de graven de grenzen van hun gebied te markeren. Dat gebeurde blijkbaar in verschillende perioden. Zo zou volgens sommige bronnen (Bert Lehaen, J. Pricken) de "Graaf van Loon" geplaatst zijn voor 1331 wanneer de grenzen van het graafschap Loon definitief werden vastgelegd.

Andere bronnen noemen het jaartal 1548 wanneer de grenzen tussen Brabant (Lommel, Bergeyck, Borkel) en Pelt werden gemarkeerd. Dit als gevolg van een jarenlange betwisting over het gebruik van de Krekelheide, een stuk gemene heide van 2 ha tussen Neerpelt (de prins-bisschop van Luik) en de heer van Grevenbroek (Hamont, Achel en St. Huibrechts-Lille). De prins-bisschop van Luik liet paalstenen plaatsen die Robert van Arckel, heer van Grevenbroek, als reactie weer liet verwijderen maar de ene reactie lokte de andere uit. De burcht van Grevenbroek werd opnieuw, en deze keer definitief, bezet en bij dekreet van 24 mei 1401 bij het graafschap Loon ingelijfd.

In 1548 werd de grens definitief vastgelegd: er werden zes grenstekens geplaatst zoals blijkt uit een kopie d.d. 1611, van deze "palinge tusschen den landen van Brabant ende Loon".

DE GRAAF VAN LOON

"De Graaf van Loon", schrijft voormalig directeur-generaal van douane en accijnzen J. Pricken, "is de volkse naam die gegeven werd aan een zwerfsteen die op de Belgisch-Nederlandse grens ligt. Deze steen zou reeds in een akte van 1331 vernoemd zijn als grensaanduiding tussen het hertogdom Brabant en het Graafschap Loon."

Velen wisten van het bestaan van deze historische grenssteen af, maar weinigen wisten blijkbaar de precieze plaats ervan. En het meest eigenaardige ervan was dat men zelfs bij de Toeristische Dienst van Neerpelt geen precieze informatie kon geven. Het was pas met de medewerking van Hageven-Conservator Hubert Lehaen, die ons enkele jaren geleden tot vlakbij de bekende, maar inderdaad erg moeilijk te vinden historische steen bracht, dat we de visu de befaamde "Graaf ..." konden aanschouwen.

Deze steen staat op de Belgisch-Nederlandse grens tussen de nr 182 en 183, in een zeer groen begroeid gebied, vlakbij een kronkel van de oude loop van de Dommel, maar vanaf de rivier is hij niet of zeer moeilijk te zien. De plek is alleen maar te bereiken vanaf het Nederlandse "Achterste Brug". Maar de weg ernaartoe is niet toegankelijk voor onbevoegden. En de boswachter van het domein, is daar terecht zeer streng op. "Tenslotte is die steen historisch monument die op zijn authentieke plaats moet blijven staan."

TOMBE DU PRINCE DE LIEGE"

Voor de al even historische "Tombe du Prince de Liège" was het Ben Harmsen (van de Heemkring "De Schans" te Neerpelt) die ons tot vlakbij de steen bracht. Deze grenssteen staat meer zuidwaarts, tussen de grensstenen nr 184 en 185, vlakbij de hoek van een draadafspanning die het grensverloop daar markeert. Ook deze steen was voor de echte belangstellenden zoals heemkundigen en andere historici niet onbekend, maar even zo goed onvindbaar. Intense opzoekingen en vergelijkingen van oude kaarten met de huidige toestand op het terrein, leidden Ben Harmsen echter tot het precieze aanduiden van de plaats waar hij moest staan.

"Voor mij wees alles er op dat de vermeldde Tombe - die daarom echter nog geen graf is - hier moest te vinden zijn", zegde Ben.

Samen met Dokter Willy Pardon, eveneens lid van de Heemkring De Schans en tevens voorzitter van het Natuureducatief Centrum De Wulp in het Hageven Plateau, kon de steen begin dit jaar 2004, na enig vermoeiend graafwerk, voldoende vrij worden gespit om hem met grote zekerheid te kunnen identificeren.

EEN "AERDHOOP PAEL"

Vanaf de plek waar de "Tombe du Prince de Liège" staat, heeft de wandelaar een kijk op twee lichte verhogingen in het terrein. Ben Harmsen situeert dit landschap als de "aerdhoop pael", die als een van de zes grenstekens wordt vermeld op de kaart van

Vandermaelen en waarover J. Molemans schrijft in zijn "Toponymie van Neerpelt". (2) Hij heeft het dan wel over een zandhoop of "aerdhoop pael" in het enkelvoud, maar in het landschap zijn nog vrij duidelijk twee lage heuvels te zien. En we staan hier niet ver van de B - NI-grenspaal 184 aan de rand van het Hageven Plateau vlakbij de Stenen Brug.

In 1924 heeft de kunstenaar H. Aerts de omgeving aan de Stenen Brug op een bijna fotografische manier geschilderd. In de loop der voorbije tachtig jaren onderging het landschap uiteraard enige veranderingen maar men bemerkt op de voorgrond de Stenen Brug over de Dommel, zoals die in de folder van het Hageven ook als Borkelse Brug vermeld wordt, en helemaal rechts tegen de donkere bosrand aan, grenspaal nr. 184 naast een weg en de twee lage heuvels. Achter deze aardhopen staat de "Tombe de Prince de Liège", niet zichtbaar op deze schilderij.

LIMIET- EN ANDERE STENEN

Een aparte vermelding in deze bijdrage verdient ook de zogenaamde "Limietpaal", een grenssteen tussen de gemeenten Neerpelt en Achel. (4) J. Molemans schrijft daarover in zijn Toponymie van Neerpelt: "... in de heyde, op het schijden van Neerpelt, Achel en St.Huijbrechts-Lille alswaar wij hebben bevonden eenen blauwen arduijn, geteekent int lanck uijtgekapt'limieten Neerpelt'.

Deze limietsteen staat op het Neerpelts gehucht "Damsheide", waar de Prinsenloop onder de Holenweg loopt. Het is een gekapte steen van ongeveer 2 m en steekt ongeveer 0,5 m boven de grond.

De vermelding van de Neerpeltse grensstenen in deze bijdrage is beslist niet volledig. Op meerdere plaatsen zijn nog andere oude grensstenen te zien die onderling vrij sterk van mekaar verschillen en blijkbaar niet in eenzelfde reeks thuis horen. Een ervan, een blijkbaar afgebroken bovenstuk van een grenssteen, markeert de voormalige grens tussen het Kattenbos en Achel.

Een andere grenssteen staat tussen hoog opgegroeide varens. Deze zou een van de zogenaamde "Hulpgrenspalen" zijn waarmee kleinere knikken in de grens aangeduid werden in de plaats van de klassieke gietijzeren kegelvormige grenspalen. Hij staat op het punt waar de huidige grens afbuigt naar het oosten, richting Achelse Kluis.

MEER DAN ENKEL HERINNERING ...

Neerpelt heeft inderdaad meer te bieden dan de vier gietijzeren "moderne" grenspalen (nrs.182,183,184 en 185 uit de periode 1843) die ruim 160 jaar geleden werden geplaatst. De geschiedenis gaat hier zowat 700 jaar terug en in dit landschap van heide, hoge en lage stuiken in al haar vormen, is het niet zo moeilijk je een en ander voor de geest te halen.

Want je staat hier op de historische grens tussen het prinsbisdom Luik en Brabant uit de 13de en 14de eeuw. Wanneer je die zware kolossen van grensstenen nader bekijkt, rijst niet alleen automatisch de vraag "hoe de mensen van die tijd zulke zware stenen naar hier

hebben kunnen vervoeren en vanwaar kwamen ze? Maar ook de vraag naar "hoe leefden die bewoners destijds in deze heide?"

En het is goed dat wij, vandaag, ons deze vragen stellen. Geschiedenis is meer dan veldslagen alleen.

De Neerpeltse Werkgroep voor Heem- en Familiekunde "Heemkring De Schans" is, zoals vele andere, met deze eigen geschiedenis bezig en levert hier erg verdienstelijk maar dikwijls onderschat werk. Wij hebben uit de kennismaking met secretaris Ben Harmsen, die ons enthousiast door deze streek begeleidde, heel wat kunnen leren.

Jan Hellinx

- 1) HELLINX J., "Neerpelt, een grenssteen genaamd "Graaf van Loon", in Tijdingen nr. 2000/3, aflevering 57.
- 2) MOLEMANS J., "Toponymie van Neerpelt", blz. 54 nr. 2.2. "Conventionele grenzen".
- 3) PRICKEN J., ere-directeur-generaal der douane en accijnzen, in "De Belgisch-Nederlandse grens", een brochure gepubliceerd in beperkte kring van het douane-en accijnspersoneel na een voordracht in oktober 1954.
- 4) VAN DALE, "Limietpaal, een ouderwetse benaming voor grenspaal." Wordt naar onze eigen ervaring thans vooral gebruikt in oudere teksten om andere dan rijks-grenzen aan te duiden.

De Graaf van Loon. (Jos Poels, 2005)

Op de grens tussen Nederland en België, iets ten zuiden van het gehucht Achterse Brug (gemeente Valkenswaard) ligt tussen de grenspalen No. 182 en No. 183 een blauw kleurige steen, genaamd Graaf van Loon. Deze steen ligt op een plaats, waar de grens een lichte knik maakt. In de Middeleeuwen was deze steen reeds aanwezig, en had de functie als grenssteen tussen het gebied van het Graafschap Loon (later Prinsbisdom Luik), en het Hertogdom Brabant. Ze ligt ongeveer 60 meter van de rivier de Dommel, op de linkeroever. Het gebied is moeilijk te bereiken, omdat er manshoge varens groeien, en de grond tamelijk sompig is.

Deze steen is o.m. beschreven in de boeken:

"De gemene gronden van Noord Brabant" door Enklaar, en "Het kerkdorp Borkel en Schaft" door Pater Dominicus de Jong.

Volgens deze schrijvers werd de steen reeds genoemd in een akte van 24 september 1331, waarin Graaf Hendrik Jan III van Brabant

"aan zijn lieden van zijn villae Bergeijk en Westerhoven "tegen een jaarlijkse cijns alle gemeenten uitgaf tussen

"Riethoven, Dommelen, de Heerlijkheid Boxtel, het gebied "van de Graaf van Loon, Lommel en Waalwijk (nu Walik). Bij "de uitgifte van deze gemeente is geheel Borkel betrokken, omdat dit dorp geheel door genoemde vroente werd omgeven.

Het gebied werd aangegeven als te liggen tussen:

"de paal van Dommelen, van daar tot aan de paal van de Abt "van Echternach, verder tot aan de paal van de Heer van "Boxtel, vervolgens tot aan de paal van de Heer van Loon, "en vervolgens tot aan de paal van Lapvoirt.

Uit het vorenstaande lezen we, dat er nog veel meer grensstenen stonden in dit gebied. Dit waren alle onbewerkte natuurstenen. De eerste bewerkte grenssteen, die ik op mijn zwerftochten ontdekte, was van de tweede helft van de 15e eeuw. Deze staat in Overijssel aan de Duitse grens.

Over de "Graaf van Loon" is nog het volgende bekend.

In 1954 werd de steen uitgegraven en versleept. Een en ander werd ontdekt door de heer J .C. Couwenberg, technisch ambtenaar van de gemeente Valkenswaard.

Eerst in het begin van de zeventiger jaren werd de steen herplaatst. Opmerkelijk is, dat deze steen niet genoemd is in het Traktaat van 8 augustus 1843, waarin Nederland en België overeenkwamen, hoe het verloop van de grens zou zijn, en waarin precies werd omschreven waar de grenspalen en hulpstenen zouden worden geplaatst. Toch vond de herplaatsing in 1972 door de officiële instanties plaats. In het "Proces Verbaal betreffende het herstel der grensscheiding tussen België en Nederland van 24 januari 1972" wordt onder punt 8 vermeld:

"De steen tussen de palen 182 en 183, genaamd "De Graaf "van Loon", is "een grote veldkei, die van zijn oorspronkelijke plaats was gesleept. De "plaats was juist vòòr de versterking in meetgetallen vastgelegd, waardoor "de kei nauwkeurig kon worden herplaatst. Zij is thans in een betonnen "voetstuk verankerd waardoor zij moeilijk verstoord kan worden.

Gemeente Valkenswaard (GP 178 t/m 185). 7100m.

§ 2. Van dit punt gaat de grens in een rechte lijn naar het zuidwesten, scheidt de percelen 6, 14 en 27 A van Neerpelt van 1028, 1029 en 1032 B van Borkel en Schaft; en bereikt de oude weg of dijk van Westerhoven en Borkel naar Neerpelt, aan de kant waarvan en op de westelijke hoek van het perceel 27 A van Neerpelt, een **grenspaal (No.184)** zal worden geplaatst. (780m.)

GP183 staat op particulier terrein bij een boerderijtje, met een lange oprijlaan door de bossen vanaf Windhoek, en nog wel “verboden toegang, artikel 461”! Hier gaat de richting van de grens van het westen naar het zuidwesten.

We gaan nu De Plateau op, een prachtig natuurgebied, op zoek naar **GP184**.

Gemeente Valkenswaard (GP 178 t/m 185). 7100m.

§ 3. Van deze grensmaal gaat de grens, na deze oude weg of dijk over gegaan te zijn, in een rechte lijn in de zelfde richting, gaat over de weg van Luyksgestel naar Neerpelt, scheidt het perceel 32 A van Neerpelt van 1072 en 1068 B van Borkel en Schaft, en komt bij een heuveltje, dat ligt op het raakpunt van de percelen 586 A van Neerpelt, 1086 B van Borkel en Schaft en 677 C van Bergeyk. Op dit punt, dat ook het contactpunt is van de gemeenten Borkel en Schaft, Bergeyk (Nederland) en Neerpelt (België), zal een grensmaal (No.185) worden geplaatst. (1140m.)

GP 184 staat dichtbij de Borkelse Brug of Stenen brug, over de Dommel, midden in het natuurgebied Hageven.

Op 18-8-2005 wordt door een wandelaar opgemerkt dat GP 184, staande in het natuurgebied Hageven, is gestolen.

Op 20-8-2005 is deze grensmaal als gestolen opgegeven.

Op 9-9-2005 is de maal weer terug bezorgd bij de fa.Hufema, aan Den Engelsman 20 te Maarheeze. Op de maal stond de tekst "wel thuis oudje-vlgt-plmns".

Op 24-11-2005 vindt de feestelijke herplaatsing plaats en is er van opmeting en herplaatsing een Proces Verbaal opgemaakt.

Op 20-7-2006 is de maal voor de 2e maal gestolen!

Op 8-10-2008 wordt voorgesteld om een nieuwe maal te bestellen.

Zie voor GS "Tombe du Prince de Liège" blz.11 e.v.

Datum : 20/08/2005

Titel : Grensmaal uit 1843 gestolen

Dieven zijn op de grens van Neerpelt en het Nederlandse Valkenswaard aan de haal gegaan met grensmaal 184.

Deze opmerkelijke verdwijning werd opgemerkt door Ghis Palmans, medewerker van het natuurreservaat Hageven waar de grensmaal zich sinds 1843 bevond. "Tijdens mijn dagelijkse wandeling donderdagavond merkte ik dat de grensmaal weg was. Enkel wat omgewoelde bakstenen waren nog zichtbaar," vertelt Palmans.

"Ik maakte een wandeling in de buurt van de stenen brug toen ik de verbijsterende vaststelling deed," vertelt Ghis Palmans, een medewerker van natuurreservaat Hageven. "Grensmaal 184 bleek weg. Ik geloofde mijn ogen haast niet,want zo'n gietijzeren kegel van manshoogte is toch een onhandelbaar ding. Op de plaats waar het stond was enkel nog een krater te zien met daarin omgewoelde bakstenen. Ik dacht dat die grenspalen met een betonnen voet ondergronds waren verankerd, maar blijkbaar niet."

Palmans verwittigde meteen de politiediensten. "Maar op de standaardformulieren voor

de aangifte van een diefstal staat geen grenspaal tussen de keuzemogelijkheden,” lacht hij. “Voor mij is het duidelijk dat er meer dan één persoon hier aan het werk is geweest. Alleen krijg je het niet opgetild, ‘t is enorm zwaar. De bandensporen van een voertuig waren ook nog duidelijk zichtbaar. Misschien hebben ze de paal eerst omver getrokken. Ik vroeg me al af of ze hem niet gewoon zijn komen halen voor nazicht, maar dat kan natuurlijk niet.

”Wat ook de bedoeling van de dieven was, ze gingen aan de haal met een historisch decorstuk. “Deze grenspaal stond langs de bekende smokkelroute tussen Neerpelt, Borkel en Schaft. Kogelgaten herinneren eraan hoe hevig tijdens de oorlog werd opgetreden tegen smokkelaars. Eigenlijk hebben ze een stukje Belgische en Nederlandse geschiedenis ontworteld.

Datum : 13/09/2005

Titel : Gestolen grenspaal duikt op in Nederland

Grenspaal nummer 184 - die vorige maand uit het Neerpeltse natuurgebied Hageven werd gestolen - is teruggevonden. Gewikkeld in plastic werd hij gedeponereerd voor de machinefabriek Hufema in Maarheeze, op enkele kilometers van Budel en dus ook dichtbij de Belgische grens. Personeel van de fabriek vond de paal van 372 kilo.

“Vrijdagochtend hebben mijn medewerkers opeens de paal gevonden,” vertelt bedrijfsleider Mike Feyen, van machinefabriek Hufema in het Nederlandse Maarheeze waar ook gisteren de paal nog keurig stond te prijken.

“De grenspaal was gewikkeld in gekleurde plastic en lag op een palet. Eerlijk gezegd, ik had niet meteen een idee wat het was. Later kwam mijn vader erbij en die zei dat het een grenspaal moest zijn. Toen hebben we onmiddellijk de politie ingelicht. Later hoor je dan pas de verhalen dat op de grens een grenspaal was gestolen. Dus dit moet hem zijn. Ik ben benieuwd wanneer ze hem komen halen.”

Waarschijnlijk wilden de dieven zich op een anonieme manier ontdoen van hun historische waardevolle en dus ook kostbare buit. Over de identiteit van de daders is nog niets bekend maar als ze gevat worden, kijken ze aan tegen een aanzienlijke straf.

Maar wat nu? Uiteindelijk zal de waardevolle grenspaal terug zijn exacte plaats moeten innemen op de grens tussen Neerpelt en Borkel. Burgemeester Raf Drieskens hoorde gisteren over de vondst en reageert alvast opgelucht dat de paal in blijkbaar goede staat is teruggevonden.

“Maar het is niet onze bevoegdheid om de paal nu daar te gaan halen en terug te plaatsen,” stelt hij. “Dat mogen we gewoonweg niet, maar het is duidelijk dat de originele paal opnieuw de plaats zal innemen waar hij in 1843 geplant is. Het is nu aan de grenscommissie voor verdere stappen.”

Ludo Callens, die als voorzitter aan Belgische zijde in de grenscommissie zetelt, had het nieuws nog niet vernomen. “Nu moet onmiddellijk worden nagegaan hoe we de paal kunnen recupereren. Verwacht niet dat die deze week al weer op zijn plaats zal staan. Om de exacte plaats te bepalen moeten metingen gebeuren.”

Grenspaal 184 teruggeplaatst Gemeente Valkenswaard
 μ §
 24-11-2005

Op donderdag 24 november werd grenspaal 184 teruggeplaatst op zijn vertrouwde stek, midden in het natuurgebied Hageven - Plateaux, op de grens van de gemeenten Valkenswaard en Neerpelt. De grenspaal, die medio augustus was ontvreemd, werd enige tijd geleden aangetroffen op een bedrijfsterrein in Maarheeze. De eigenaar van het bedrijf schakelde de politie in en uiteindelijk kwam de grenspaal terug bij zijn rechtmatige eigenaar, de provincie Noord-Brabant.

De burgemeesters J. Haas van Valkenswaard en R. Drieskens van Neerpelt verrichtten samen de plaatsingshandeling. De grenspaal, die voorafgaand aan de herplaatsing een grondige opknapbeurt onderging, werd met behulp van een hijskraan boven zijn nieuw aangelegde fundering getild en door beide burgemeesters in de juiste stand (de landenwapens naar de juiste zijde gekeerd) en op de juiste plaats gemanoeuvreerd. Dat gebeurde in aanwezigheid van afgevaardigden van de provincie Noord-Brabant, het Kadaster, de Grenspaalcommissie en een groot aantal belangstellenden. De grenspaal dateert uit 1843, dertien jaar na de verzelfstandiging van België. Hij is nu weer berekend op vele tientallen jaren trouwe dienst.

Grenspaal 184 staat weer op zijn plaats

Het Belang van Limburg 25-11-2005

NEERPELT/WEERT - Grenspaal 184 staat weer op zijn oude vertrouwde plaats. Zowat 50 paar waakzame ogen keken gisteren toe hoe de paal terug op de plek gezet werd waar hij in augustus was gestolen. De trouwe bezoekers van het natuurgebied Hageven wilden de historische gebeurtenis - nooit eerder gebeurde in Limburg een herplaatsing - voor geen geld missen.

De grenspaal, die sinds 1948 de exacte grens tussen België en Nederland aanduidt, was voor smokkelaars het punt waar ze ongezien voorbij moesten. En ook al is smokkelen al lang in onbruik geraakt, toch blijft de grenspaal een bakken. Sommige vaste klanten van het natuurgebied spraken na de diefstal zelfs van een amputatie om aan te geven hoeveel de grenspaal gemist werd. Toen de paal een kleine maand na de diefstal opdook aan machinefabriek Hufema in Maarheeze (Nederland), was het alleen nog even wachten tot de grenspaal terugkwam.

"Als ik hier met mijn kleinkinderen kom wandelen, is de grenspaal altijd een belevenis. Want daar voorbij zijn we tot Holland gewandeld", zegt Mia Braeken uit Overpelt. Samen met andere fervente wandelaars wilde ze zien hoe nummer 184 weer op zijn plaats werd gezet. "Net een raket die gelanceerd wordt", merkte een toeschouwer op, net op het ogenblik dat het 372 kilogram zware gevaarte van de vrachtwagen werd getild.

Ghis Palmans, de man die de diefstal in augustus ontdekte, vreesde nog even dat het fout zou gaan. "De gekroonde (Nederland) en ongekroonde (België) leeuw leken even aan de verkeerde kant van de grens te komen staan. Maar uiteindelijk kwam het allemaal goed. Want stel je voor, dan zouden we hier nu in Nederland staan", lacht hij. "De paal is nu gerenoveerd, en dat vind ik jammer. Ze hadden hem gewoon moeten laten in de staat zoals hij was. Daar kleven de meeste herinneringen aan. Neem nu dat vlammetje bovenop de paal, dat stond er voor de diefstal niet meer op."

Met de ondertekening van een PV waarin de terugplaatsing van de paal werd bevestigd door de burgemeesters van Neerpelt en Valkenswaard, komt nu definitief een einde aan het verhaal. Want dat de paal nog eens gestolen wordt, achten de wandelaars onwaarschijnlijk. "Dat de dieven dat toch uit hun hoofd laten. Nu staat hij op de enige plek waar hij thuishoort."

Past-ie of past-ie-niet? Op 24 november 2005 werd GP 184 feestelijk herplaatst op zijn oude vertrouwde plaats onder Valkenswaard. Hij werd in augustus gestolen maar snel weer gedumpt in Maarheeze. Hij kreeg een likje verf, de nostalgische kogelgaten werden intact gelaten en er werd een nieuwe punt gesmeed want de oude was verdwenen. Jammer echter dat die nieuwe punt er niet in wilde ondanks de inspanningen van 2 paar burgemeester-handen. Een eigen verslag van de herplaatsing inclusief het proces-verbaal is te lezen in Het Archief

Grenspaal van 372 kilo in Neerpelt opnieuw gestolen

Het Belang van Limburg - 20 juli 2006

Onbekenden zijn er opnieuw in geslaagd de bekende grenspaal 184 tussen Neerpelt en Valkenswaard te stelen. De paal weegt nochtans 372 kilogram. Wandelaars stelden de diefstal aan het natuurgebied Hageven donderdagmorgen vast. De lokale politie onderzoekt de diefstal. In augustus 2005 was de grenspaal al eens verdwenen. Maanden later werd hij teruggevonden bij een machinefabriek in het Nederlandse Maarheeze.

Eindhovens Dagblad - 21 juli 2006

BORKEL EN SCHAFT - Grenspaal 184 bij Borkel en Schaft is weer verdwenen. Een klein jaar na zijn eerste verdwijning is het 372 kilo zware geval weer op mysterieuze wijze geroofd. Vorig jaar werd de paal een maand later teruggevonden bij een bedrijf in Maarheeze. Daar was de paal gedumpt door onbekenden. De daders, die vanwege het gewicht van de paal zwaar materiaal moeten hebben gebruikt, werden nooit gepakt.

"Waarom nou iedere keer diezelfde paal", verzucht een ambtenaar van de gemeente Valkenswaard. Donderdagavond kreeg de gemeente de vermissing door. Wandelaars hadden op de bewuste plek een groot, gapend gat aangetroffen.

Dinsdag 22 november 2011 Internet Gazet Neerpelt

In de loop van het voorjaar start de grenspalencommissie met de voorbereidingen voor de plaatsing van een nieuwe grenspaal nr 184 op de grens met Borkel-en-Schaft, ter vervanging van de grenspaal (foto) die in juli 2006 werd gestolen. Dat heeft de co-voorzitter van de grenspalencommissie laten weten aan het gemeentebestuur. In oktober had burgemeester Raf Drieskens nog eens naar de stand van zaken geïnformeerd - "gezien het tijdsverloop is het namelijk niet te verwachten dat de originele grenspaal teruggevonden wordt" - nadat er twee jaar geleden al was op aangedrongen. En in de gemeenteraadszitting van september had Stijn Philippe er over geïnterpelleerd. De vertraging in de besluitvorming is volgens de co-voorzitter te wijten aan het feit dat "door omstandigheden de Nederlands-Belgische grenscommissie met betrekking tot de grens tussen de provincies Belgisch Limburg en Noord-Brabant in 2011 niet (is) kunnen bijeenkomen, waardoor de voor 2011 geplande activiteiten vertraging hebben opgelopen". (Archiefphoto Marc Faes)

Herplaatsing grenspaal 184 op vrijdag 4 juli

Nieuwsbericht van 12-06-2014 Neerpelt

Op vrijdag 4 juli staat de plaatsing van de (nieuwe) grenspaal 184 gepland, die de grens tussen België (gemeente Neerpelt) en Nederland (gemeente Valkenswaard) markeert. Om 12.30 uur wordt er verzameld aan de Stiene Brug, die in het verlengde ligt van de Grote Heide (straat) te Neerpelt.

Vervolgens wordt er te voet gezamenlijk richting de grens gegaan in natuurgebied Hageven-De Plateaux. Daar zal de daadwerkelijke plaatsing worden uitgevoerd onder

aanwezigheid van de grenspalencommissies en de burgemeesters van Neerpelt, de heer Drieskens, en Valkenswaard, de heer Ederveen.

Grenspaal nummer 184 is twee keer gestolen geweest. De eerste keer was in 2005, waarna er in hetzelfde jaar een herplaatsing plaatsvond. In 2006 is de grenspaal opnieuw gestolen. Er is toen gekozen om tijdelijk geen grenspaal neer te zetten.

Nu, in 2014 is de tijd rijp gevonden om toch weer over te gaan tot het plaatsen van een nieuwe grenspaal. Er wordt momenteel nog gekeken naar mogelijke extra beveiliging in bijvoorbeeld de bevestiging.

In 1843 werd de grensovereenkomst tussen Nederland en België getekend, na onderhandelingen over de precieze grens die zou moeten lopen tussen Nederland en het nieuwe land België. Zes jaar later, in 1849, werd door de voorzitters van de grensscheidingscommissie, de heren Van Hooff (NL) en Jolly (B), in Antwerpen het besluit genomen voor een reglement voor het onderhoud en de instandhouding van de grenspalen tussen Nederland en België. De grenspalencommissie inventariseert de staat van onderhoud van de grenspalen en neemt beslissingen over het uitvoeren van onderhoud en eventuele vervanging van grenspalen.

Neerpelt: Tussen "Graaf" en "Tombe"

Er zijn weinig grensstenen die "geboekt" staan met een naam, zeg maar een "familienaam" of "eigen naam". Een ervan is bij voorbeeld de "Singelpaal" of de "Paal van Baal" in het Belgisch-Nederlandse dubbeldorp Baarle-Hertog-Nassau. Maar ook in Neerpelt vindt men twee dergelijke grensstenen. Zij zijn allebei getooid met een adellijke naam: de "Graaf van Loon" was tot voor kort een bekende naam maar weinigen wisten de precieze standplaats, een tweede steen staat iets verder zuidwaarts en wordt "Tombe du Prince de Liège" genoemd. Deze werd pas begin dit jaar 2004 herontdekt en opgegraven. Maar beide hebben een geschiedenis van enkele honderden jaren achter de rug en dat maakt ze tot werkelijk historische monumenten.

GRAAFSCHAP LOON

De geschiedenis is voor beide stenen dezelfde. Na het uiteenvallen van het Karolingische rijk in de 9de eeuw, bleven talrijke kleine heerlijkheden over. Vele graven voelden zich geroepen om meerdere van die grondgebiedjes te bundelen in één groter geheel en dat lukte in 1015 met wat spoedig het graafschap Loon werd tussen het hertogdom Brabant en het prinsbisdom Luik. Door aankopen en door het voeren van een bewuste huwelijkspolitiek wisten de graven hun macht aanzienlijk te versterken en Loon groeide tot een zekere onafhankelijkheid. Gedurende ruim drie eeuwen bleef Loon wel vazal van de bisschop van Luik, maar erkende het Heilige Roomse Rijk, het latere Duitsland, als soeverein of opperleenheer. Via het hertogdom Brabant kwam Loon in 1366 bij het prinsbisdom Luik terecht om vanaf 1795, samen met de bestaande heerlijkheden in onze gewesten, in Franse handen te vallen als een van de departementen. Wanneer Frankrijk haar Waterloo kende, kwamen deze departementen vanaf 1815 in het Verenigd Koninkrijk

der Nederlanden, Loon werd de provincie Limburg en met die betwistbare provincienaam werd het in 1831 in het Koninkrijk België opgenomen.

Grenzen markeren

De grillige vorm van het graafschap Loon met zijn vele gebieden buiten het graafschap, noodzaakte de graven de grenzen van hun gebied te markeren. Dat gebeurde blijkbaar in verschillende perioden. Zo zou volgens sommige bronnen (Bert Lehaen, J. Pricken) de "Graaf van Loon" geplaatst zijn voor 1331 wanneer de grenzen van het graafschap Loon definitief werden vastgelegd.

Andere bronnen noemen het jaartal 1548 wanneer de grenzen tussen Brabant (Lommel, Bergeyck, Borkel) en Pelt werden gemarkeerd. Dit als gevolg van een jarenlange betwisting over het gebruik van de Kregelheide, een stuk gemene heide van 2 ha tussen Neerpelt (de prins-bisschop van Luik) en de heer van Grevenbroek (Hamont, Achel en St. Huibrechts-Lille). De prins-bisschop van Luik liet paalstenen plaatsen die Robert van Arckel, heer van Grevenbroek, als reactie weer liet verwijderen maar de ene reactie lokte de andere uit. De burcht van Grevenbroek werd opnieuw, en deze keer definitief, bezet en bij dekreet van 24 mei 1401 bij het graafschap Loon ingelijfd. In 1548 werd de grens definitief vastgelegd: er werden zes grenstekens geplaatst zoals blijkt uit een kopie d.d. 1611, van deze "palinge tusschen den landen van Brabant ende Loon".

“DE GRAAF VAN LOON”

"De Graaf van Loon", schrijft voormalig directeur-generaal van douane en accijnzen J. Pricken, "is de volkse naam die gegeven werd aan een zwerfsteen die op de Belgisch-Nederlandse grens ligt. Deze steen zou reeds in een akte van 1331 vernoemd zijn als grensaanduiding tussen het hertogdom Brabant en het Graafschap Loon."

Velen wisten van het bestaan van deze historische grenssteen af, maar weinigen wisten blijkbaar de precieze plaats ervan. En het meest eigenaardige ervan was dat men zelfs bij de Toeristische Dienst van Neerpelt geen precieze informatie kon geven. Het was pas met de medewerking van Hageven-Conservator Hubert Lehaen, die ons enkele jaren geleden tot vlakbij de bekende, maar inderdaad erg moeilijk te vinden historische steen bracht, dat we de visu de befaamde "Graaf ..." konden aanschouwen.

Deze steen staat op de Belgisch-Nederlandse grens tussen de nr 182 en 183, in een zeer groen begroeid gebied, vlakbij een kronkel van de oude loop van de Dommel, maar vanaf de rivier is hij niet of zeer moeilijk te zien. De plek is alleen maar te bereiken vanaf het Nederlandse -Achterste Brug". Maar de weg ernaartoe is niet toegankelijk voor onbevoegden. En de boswachter van het domein, is daar terecht zeer streng op. "Tenslotte is die steen historisch monument die op zijn authentieke plaats moet blijven staan."

“TOMBE DU PRINCE DE LIEGE”

Voor de al even historische "Tombe du Prince de Liège" was het Ben Harmsen (van de Heemkring "De Schans" te Neerpelt) die ons tot vlakbij de steen bracht. Deze grenssteen staat meer zuidwaarts, tussen de grensstenen nr 184 en 185, vlakbij de hoek van een draadafspanning die het grensverloop daar markeert. Ook deze steen was voor de echte belangstellenden zoals heemkundigen en andere historici niet onbekend, maar even zo goed onvindbaar. Intense opzoekingen en vergelijkingen van oude kaarten met de huidige

toestand op het terrein, leidden Ben Harmsen echter tot het precieze aanduiden van de plaats waar hij moest staan.

"Voor mij wees alles er op dat de vermelde Tombe - die daarom echter nog geen graf is - hier moest te vinden zijn", zegde Ben.

Samen met Dokter Willy Pardon, eveneens lid van de Heemkring De Schans en tevens voorzitter van het Natuureducatief Centrum De Wulp in het Hageven Plateau, kon de steen begin dit jaar 2004, na enig vermoeiend graafwerk, voldoende vrij worden gespit om hem met grote zekerheid te kunnen identificeren.

EEN "AERDHOOP PAEL"

Vanaf de plek waar de "Tombe du Prince de Liège" staat, heeft de wandelaar een kijk op twee lichte verhogingen in het terrein. Ben Harmsen situeert dit landschap als de "aerdhoop pael", die als een van de zes grenstekens wordt vermeld op de kaart van Vandermaelen en waarover J. Molemans schrijft in zijn "Toponymie van Neerpelt". (2) Hij heeft het dan wel over een zandhoop of "aerdhoop pael" in het enkelvoud, maar in het landschap zijn nog vrij duidelijk twee lage heuvels te zien. En we staan hier niet ver van de B - NI-grenspaal 184 aan de rand van het Hageven Plateau vlakbij de Stenen Brug. In 1924 heeft de kunstenaar H. Aerts de omgeving aan de Stenen Brug op een bijna fotografische manier geschilderd. In de loop der voorbije tachtig jaren onderging het landschap uiteraard enige veranderingen maar men bemerkt op de voorgrond de Stenen Brug over de Dommel, zoals die in de folder van het Hageven ook als Borkelse Brug vermeld wordt, en helemaal rechts tegen de donkere bosrand aan, grenspaal nr. 184 naast een weg en de twee lage heuvels. Achter deze aardhopen staat de "Tombe de Prince de Liège", niet zichtbaar op deze schilderij.

LIMIET- EN ANDERE STENEN

Een aparte vermelding in deze bijdrage verdient ook de zogenaamde "Limietpaal", een grenssteen tussen de gemeenten Neerpelt en Achel. (4) J. Molemans schrijft daarover in zijn Toponymie van Neerpelt: "... in de heyde, op het schijden van Neerpelt, Achel en St.Huijbrechts-Lille alswaar wij hebben bevonden eenen blauwen arduijn, geteekent int lanck uijtgekap't'limieten Neerpelt'.

Deze limietsteen staat op het Neerpelts gehucht "Damsheide", waar de Prinsenloop onder de Holenweg loopt. Het is een gekapte steen van ongeveer 2 m en steekt ongeveer 0,5 m boven de grond.

De vermelding van de Neerpeltse grensstenen in deze bijdrage is beslist niet volledig. Op meerdere plaatsen zijn nog andere oude grensstenen te zien die onderling vrij sterk van mekaar verschillen en blijkbaar niet in eenzelfde reeks thuis horen. Een ervan, een blijkbaar afgebroken bovenstuk van een grenssteen, markeert de voormalige grens tussen het Kattenbos en Achel.

Een andere grenssteen staat tussen hoog opgegroeide varens. Deze zou een van de zogenaamde "Hulpgrenspalen" zijn waarmee kleinere knikken in de grens aangeduid werden in de plaats van de klassieke gietijzeren kegelvormige grenspalen. Hij staat op het punt waar de huidige grens afbuigt naar het oosten, richting Achelse Kluis.

MEER DAN ENKEL HERINNERING ...

Neerpelt heeft inderdaad meer te bieden dan de vier gietijzeren "moderne" grenspalen (nrs.182,183,184 en 185 uit de periode 1843) die ruim 160 jaar geleden werden geplaatst. De geschiedenis gaat hier zowat 700 jaar terug en in dit landschap van heide, hoge en lage stuiken in al haar vormen, is het niet zo moeilijk je een en ander voor de geest te halen.

Want je staat hier op de historische grens tussen het prinsbisdom Luik en Brabant uit de 13de en 14de eeuw. Wanneer je die zware kolossen van grensstenen nader bekijkt, rijst niet alleen automatisch de vraag "hoe de mensen van die tijd zulke zware stenen naar hier hebben kunnen vervoeren en vanwaar kwamen ze? Maar ook de vraag naar "hoe leefden die bewoners destijds in deze heide?"

En het is goed dat wij, vandaag, ons deze vragen stellen. Geschiedenis is meer dan veldslagen alleen.

De Neerpeltse Werkgroep voor Heem- en Familiekunde "Heemkring De Schans" is, zoals vele andere, met deze eigen geschiedenis bezig en levert hier erg verdienstelijk maar dikwijls onderschat werk. Wij hebben uit de kennismaking met secretaris Ben Harmsen, die ons enthousiast door deze streek begeleidde, heel wat kunnen leren.

Jan Hellinx--GRENSTENEN VERTELLEN GESCHIEDENIS (Aflevering 66)

- 1) HELLINX J., "Neerpelt, een grenssteen genaamd "Graaf van Loon", in Tijdingen nr. 2000/3, aflevering 57.
- 2) MOLEMANS J., "Toponymie van Neerpelt", blz. 54 nr. 2.2. "Conventionele grenzen".
- 3) PRICKEN J., ere-directeur-generaal der douane en accijnzen, in "De Belgisch-Nederlandse grens", een brochure gepubliceerd in beperkte kring van het douane-en accijnspersoneel na een voordracht in oktober 1954.
- 4) VAN DALE, "Limietpaal, een ouderwetse benaming voor grenspaal." Wordt naar onze eigen ervaring thans vooral gebruikt in oudere teksten om andere dan rijks-grenzen aan te duiden.

GS "Tombe du Prince de Liege", liggende tussen de grenspalen GP 184 en GP 185, een bijzondere grenssteen, recent teruggevonden in 2004.

De steen ligt op de hoek van een perceel, onder een eikenboom, vlakbij de hoek van een draadafspanning. Tevens liggen er 2 kleine heuveltjes vlakbij (zie de bijlagen bij de oude grenssteen "Graaf van Loon" tussen GP 182 en 183).

Op 24-5-1954 wordt gemeld dat deze veldkei zich in goede staat bevindt.

Op 10-1-1955 is er een kostenbegroting om de veldkei tussen GP 184 en 185, de “Tombe du Prince de Liège”, te vervangen door een op de gemeentewerf van Valkenswaard aanwezige hardstenen grenspaal.

Op 31-1-1955 is voorgesteld om de kei te vervangen door een hardstenen grenspaal voor 148 gulden, wat kennelijk niet ten uitvoer is gebracht.

Gemeente Bergeijk (GP 185 t/m 197). 19.460m.

ARTIKEL 75.

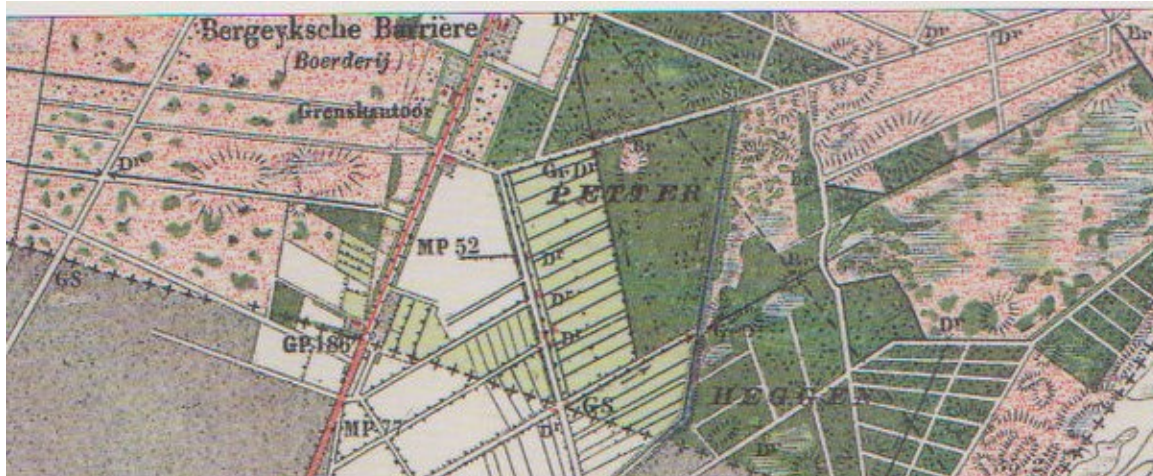
Grens door de gemeente Bergeijk (Nederland).

*Van de vorige grenspaal verlaat de rijksgrens de gemeentegrens, gaat in noordwestelijke richting, doorsnijdt in een rechte lijn het grondgebied van de gemeente Bergeijk, **kruist verschillende wegen, o.a. die van Neerpelt naar Bergeijk, en, na de weg van Hasselt naar 's-Hertogenbosch overgestoken te hebben**, bereikt ze de westelijke zijde daarvan op het punt waar deze zijde gesneden wordt door de oude gemeentegrens tussen Bergeijk (Nederland) en Lommel (België). Dit punt bevindt zich ongeveer **zeventig meter (ellen) ten noorden van het huis**, toebehorende aan Lecoq, Jean, welk huis aan België blijft. Op dit punt zal een **grenspaal (No.186)** geplaatst worden; en **een hulpsteen** wordt geplaatst op het punt, waar de rechte lijn de voornoemde weg of dijk van Neerpelt naar Bergeijk kruist. Ten gevolge van de voorgaande grensvaststelling wordt een gedeelte van het grondgebied, gelegen ten zuiden van de hierboven omschreven rechte lijn, en dat **een driehoek vormde in België, met een oppervlakte van ongeveer 263 hectaren, afgesneden van de gemeente Bergeijk (Nederland)**, om te worden gevoegd aan het Koninkrijk België, overeenkomstig artikel 11 van het verdrag van 5 november 1842. (1570m.)*

GP 185 staat midden op een heideveld “het Plateau”.

Hier wijzigt de richting van de grens van zuidwest naar west, tot aan GP 187.

⌘

⌘GS 185a staat aan de voormalige Bergeijksedijk, die door de Pelterheggen loopt.

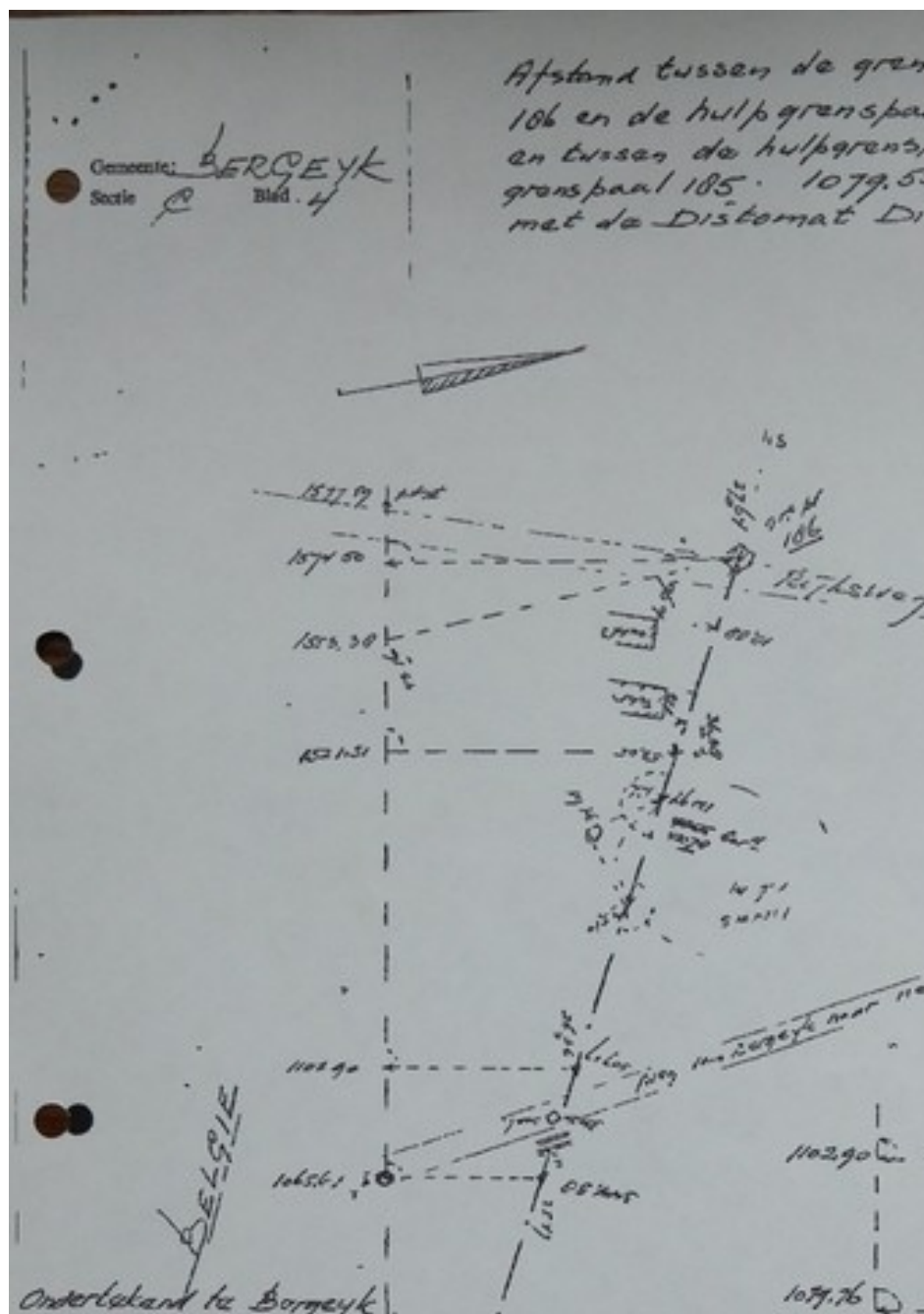
De Pelterheggen zijn een onderdeel van het natuurgebied De Plateaux/Hageven. Het bevindt zich tussen Borkel en Lommel-Kolonie en is in beheer bij Natuurmonumenten.

Heen en weer sjouwen van GS 185a

Op 14-10-1977 wordt gemeld dat GS 185a kennelijk van zijn plaats is gehaald en onofficieel weer terug geplaatst.

Op 3-4-1978 is een Proces Verbaal opgemaakt voor de herplaatsing van deze grenssteen, op een afstand van 495 meter vanaf GP 186. Tevens is een schetstekening bijgevoegd.

Na ca.500m. Bereiken we GP186 aan de Luikerweg.

Grondruil tussen de Nederlandse gemeenten Bergeijk en Luyksgestel enerzijds, en de Belgische gemeenten Lommel en Moll anderzijds.

Bij het vaststellen van de grens tussen Nederland en België werd er in principe uitgegaan van de bestaande gemeentegrenzen. Koning Willem I had in het tweede kwart van de 19de eeuw bij decreet vastgesteld, dat alle tot het koninkrijk behorende gemeenten, hun gemeentegrenzen moesten vastleggen. Dit is dan ook zeer nauwkeurig gebeurd.

In de diverse gemeentearchieven zijn de rapporten van deze grensafscheidings nog steeds aanwezig.

In 1843 kon bij de vaststelling van de rijksgrenzen dus gebruik gemaakt worden van de gemeentegrenzen.

In een aantal gevallen, werd er echter van deze regel afgeweken. Dat gebeurde bijvoorbeeld op plaatsen, waar een gemeente met een grote punt in het andere land zou dringen.

Dergelijke pieken zouden de grenscontrole, bijvoorbeeld door de Douane, zeer bemoeilijken. Omdat het hier dikwijls stukken grond betrof, waar niemand woonde, was grondruil een optie. Op diverse plaatsen werd de grens dan ook “recht” getrokken. Er werd wel nauwlettend op toegezien, dat de beide landen evenveel m² terug kregen, als er ingeleverd werd. Op dit punt gaf geen van de partijen een duimbreed toe.

Op bijgaande kaart is duidelijk te zien, dat van Nederlandse zijde twee driehoeken grond, aangegeven met I en II, aan België werden overgedragen: de gemeente Bergeijk kreeg er als schadeloosstelling, de gebieden gemerkt met III en IV voor terug.

Gebied nummer I grenst aan het prachtige natuurreservaat de Plateaux, tussen de grenspalen nummer 185 en 186. Laatstgenoemde paal staat aan de grens bij de Bergeijkse Barrière, aan de weg van Eindhoven naar Hasselt (B), de N 69. Hierbij wordt nog opgemerkt, dat het natuurreservaat De Plateaux met het aangrenzende Belgische natuurreservaat het Hageven gezamenlijk wordt beheerd. Hierdoor is een uniek grensoverschrijdend natuurreservaat ontstaan.

Gebied nummer II is te bereiken via de Kapelweg in Luyksgestel. Deze weg komt uit op een Belgisch fietspad, genaamd Miel Ottenpad. Aan dit fietspad vinden we de grenspalen met de nummers 194, 195 en 196. Het fietspad tussen de palen nummers 194 en 196 vormt de basis van een driehoek, die we duidelijk zien, als we in richting België kijken. Deze driehoek is het gebied, dat aangeduid als II op de bijgevoegde kaart, in 1843 aan België werd afgestaan. Dit gebied is nu in gebruik als bouwland, terwijl de omliggende gronden bebost zijn. Het is een wonderlijke ervaring, om in het landschap een situatie te kunnen zien, die 162 jaar geleden ontstaan is.

Aan de punt van de driehoek staat nog een historische steen, genaamd de Zeven Heerlijkhedensteen. De geschiedenis vertelt, dat de Zeven Heren van de omliggende dorpen hier hun vergaderingen hielden. Ze konden met elkaar spreken, en toch kon ieder van hen op zijn eigen gebied blijven staan. Als u bijgaande kaart goed bekijkt, ziet u, dat bij gebied II de

grenspalen nummer 194 en 195 dicht bij elkaar staan. De afstand tussen deze palen is ± 45 meter, terwijl nummer 196 bijna 600 meter verder staat. De kleine driehoek, die zo ontstaat, is grondgebied van de gemeente Luyksgestel, terwijl de rest Bergeijk is. Dit was de oorzaak van een geschil tussen deze beide gemeenten.

Nederland kreeg ter compensatie van het afgestane gebied, grond van de Belgische gemeenten Moll en Lommel. Zoals al werd opgemerkt, werd er nauwlettend op toegezien, dat Nederland evenveel grond terug kreeg als het afgestaan had. Deze grond werd echter in zijn geheel toegewezen aan de gemeente Bergeijk, en Luyksgestel kreeg geen compensatie voor het afgestane stuk grond, dat een oppervlakte had van 11 bunders, 46 roeden en 10 ellen.

Natuurlijk nam het dorpsbestuur van Luyksgestel dit niet. Er ontstond een pittige correspondentie tussen de gemeenten Luyksgestel, Bergeijk en de Commissaris des Konings van Noord-Brabant. Een en ander leidde in 1846 tot de volgende oplossing. Luyksgestel verkocht alsnog het perceel grond aan Bergeijk voor de som van ? 350,—. Zo werd ook dit geschil tot tevredenheid van alle partijen opgelost.

Co Bieze

Gemeente Bergeijk (GP 185 t/m 197). 19.460m.

ARTIKEL 76.

Grens door de gemeente Lommel (België).

*Van de grenspaal geplaatst aan de westelijke zijde van de weg van Hasselt naar 's-Hertogenbosch verlaat de rijksgrens opnieuw de gemeentegrens en, buigt een weinig naar het westen, daarna naar het noordwesten, gaat in een rechte lijn door het gebied van de gemeente Lommel, en komt aan de gemeentegrens tussen Lommel en Luyksgestel, op een punt, gelegen in **het midden van de beek, genaamd Klaagloop of Elsenloop**, op een afstand van 427 meter 50 centimeter, te meten - in een rechte lijn vanaf het oude contactpunt tussen de gemeenten Luyksgestel, Bergeijk (Nederland) en Lommel (België). Dit punt, waar een **grenspaal (No.187)** geplaatst zal worden, bevindt zich **bij de weg van Neerpelt naar Luyksgestel. Twee hulpstenen** zullen worden geplaatst op de punten, waar de grens de wegen van Lommel naar Borkel en van Lommel naar Bergeijk snijdt, en **twee andere (hulpstenen)** op gelijke afstand tussen de hiervoor genoemden.*

Tengevolge van deze grensscheiding, die hierboven werd omschreven, wordt het ten noorden van de rechte lijn gelegen gebied, omvattende een oppervlakte van ongeveer 243 hectaren, afgescheiden van de gemeente Lommel (België), om te worden toegevoegd aan het Koninkrijk der Nederlanden, overeenkomstig artikel 11 van het verdrag van 5 november 1842.

(3590m.)

I

GP 186 staat aan de Luikerweg (N69), tegenover een aardige handel in curiosa.

I

試

1
2
3
4
5

1

1GS 186a, vroeger aan de Borkelsedijk, basalten zuil als vervanger van de verdwenen arduinen grenssteen, waar een grenseik staat. De oorspronkelijke steen was er nog in 1990, maar lag wel omver gegooit.

Herplaatsing grenssteen 186a

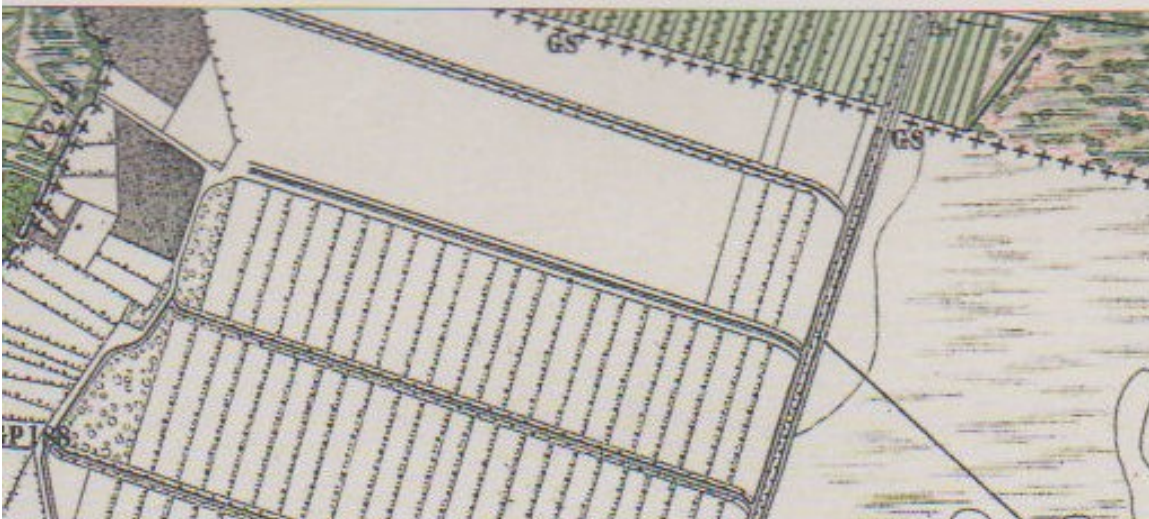
Op 3-4-1978 is er een Proces Verbaal opgesteld van de herplaatsing van GS 186a.

Deze paal werd herplaatst "op de rechte lijn tussen de grenspalen 185 en 186 op een afstand van 495 meter van paal 186 (afgerond)". Bijgevoegd is een detailschets.

Op 5-6-1986 is bij de schouwing gemeld dat GS 186a omver ligt.

Op 7-9-1990 is bij de schouwing gemeld dat GS 186a weer omver ligt.

I 港

I 港

I 港 GS 186b staat langs de grenssloot.

GS 186c staat aan de rand van het bos, nadat eerst vanuit het zuidoosten een 1e sloot is overgestoken bij een brugje en een 2e diepe sloot met een flinke sprong.

GS 186d, liggende in het natuurgebied De Wetering, midden tussen 2 uitwateringssloten, tussen enkele sparren op ca. 100 meter vanaf het pad.

Herplaatsing grenssteen 186d

Op 4-2-1921 is er een declaratie van landbouwer Josephus Wuijts te Bergeijk, voor de herplaatsing van GS 186d voor de som van 2 gulden.

Aan het eind van dit lange traject door De Wetering staat **GP187** op een “schiereilandje”.

Gemeente Bergeijk (GP 185 t/m 197). 19.460m.

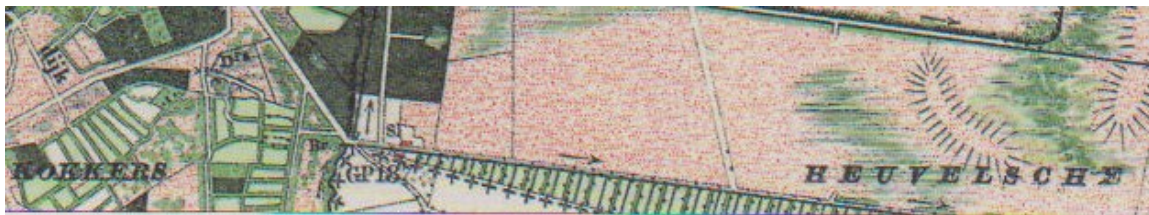
ARTIKEL 77.

Grens tussen de gemeenten Lommel (België) en Luyksgestel (Nederland).

§ 1. Van de grenspaal, geplaatst bij de weg van Neerpelt naar Luyksgestel, draait de grens naar het zuiden en gaat opnieuw langs de gemeentegrenzen, **volgt in al zijn kronkelingen het midden van de beek, genaamd Klaag- of Elsenloop** – welke reeds is genoemd - tot de zuid west hoek van het perceel 54 B van Lommel.

Op dit punt zal een **grenspaal (No.188)** worden geplaatst. (1510m.)

GP 187 (1522-3652) staat aan de oostelijke oever van de Elzenloop(NL) of Kolksgracht(B), waar vandaan de grens het midden van de bedding volgt, in zuidelijke richting tot GP 189. Hier ligt de beek tussen De Elzen(NL) en In de Hutten (B).

Tegenover dit punt in de landsgrens staat ook nog een oude grenssteen van Lommel, aan de westelijke oever van de Elzenloop, vlakbij GP 187.

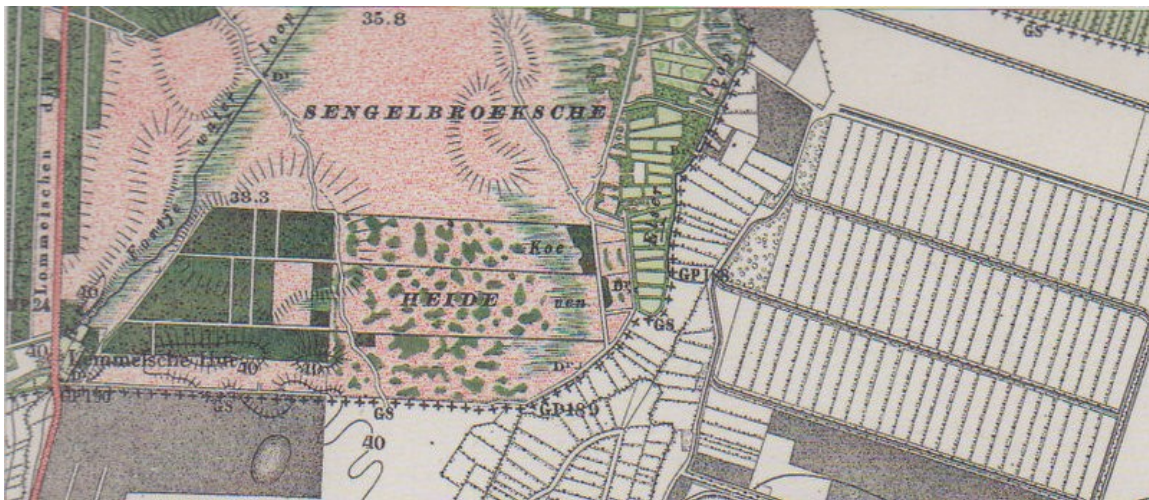

We volgen de beek tot aan **GP188**.

Gemeente Bergeijk (GP 185 t/m 197). 19.460m.

§ 2. Vanaf deze grenspaal **verlaat de grens de beek** en gaat eerst naar het zuiden en vervolgens naar het zuidwesten, ze scheidt de percelen 1080, 1081, 1082 en 1083 B van Luyksgestel van 158, 157, 155, 154, 153, 151, 150 en 159 tot 165 B van Lommel, om op het punt te komen, waar de percelen 165 en 195 B van Lommel en 1083 B van Luyksgestel elkaar raken. Op dit punt zal een **grenspaal (No.189)** geplaatst worden; **twee hulpstenen** zullen worden geplaatst op, de zuidelijke en zuidwestelijke hoek van het perceel 1082. (300m.)

GP 188 staat aan de oever van de Elzenloop, bij een prachtige grenseik.

I 壱

I 貳 GS 188a op de zuidhoek van het zuidelijke perceel van De Elzen is niet gevonden.

I 参

I 四 GS 188b ligt in 2 stukken op de zuidwesthoek van hetzelfde perceel.

I 伍

Tot slot komen we bij **GP 189** aan de Elzenloop.

Gemeente Bergeijk (GP 185 t/m 197). 19.460m.

§ 3. Van de laatste grenspaal (No.189) gaat de grens in een rechte lijn naar het westen, scheidt de percelen 1083, 1088, 1089 en 1090 B van Luyksgestel van 195 B van Lommel en komt aan **de brug, genaamd Bevonderbrug, gelegen aan de beek, genaamd het Fortje, daar, waar hij wordt gekruist door de weg, genaamd Lommelse Dijk.** Op dit punt zal een **grenspaal (No.190)** geplaatst worden; **twee hulpstenen** zullen worden geplaatst **op ongeveer gelijke afstand** tussen de grenspalen, op het deel van de grens, dat hierboven omschreven werd. **(1440m.)**

GP 189 staat ten zuiden van de Sengelbroeksche Heide, waar vandaan de grens naar het westen gaat tot GP 194.

*Op 7-5-1920 lag de paal omver, en het metselwerk was zwaar beschadigd.
Voor 1928 is GP 189 herplaatst.*

GS 189a is gespleten, met een witte kop, en staat naast een wortel-perceel.

*Op 27-4-1928 is deze paal al eens gemeld als "geheel stuk".
Op 9-5-1946 wordt GS 189a, samen met GS 190a vermeld als "door oorlogsgeweld zoodanig beschadigd, dat algeheele vernieuwing noodzakelijk is".
Op 5-5-1947 wordt gemeld dat beide grensstenen zijn vervangen.*

GS 189b staat met een witte kop, langs een zandpad.

Bijna aan het einde van de Heider Heide(B) staat in de bosrand een 10 meter hoog houten kruis met een 3 meter hoge betonnen sokkel.

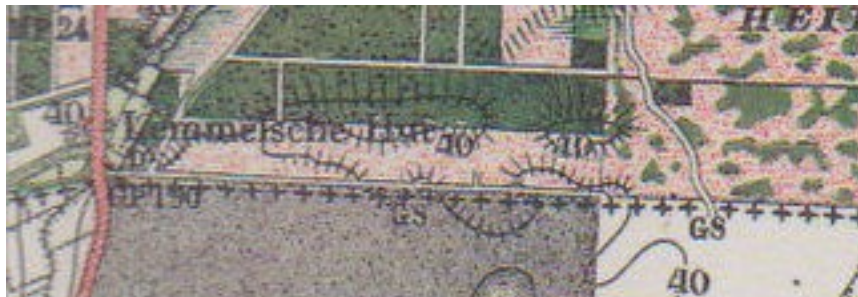
GP 190 staat aan de Lommelsedijk(NL)/Gestelsedijk(B).

Gemeente Bergeijk (GP 185 t/m 197). 19.460m.

§ 4. Van deze grenspaal (No.190) gaat de grens – na deze dijk gekruist te hebben – in een rechte lijn naar het west-zuid-westen, tot aan de **stompe hoek** van het perceel 486 C van Luyksgestel, scheidt de percelen 466, 467 en 486 C van Luyksgestel van 1, 2, 4, 6 bis, 13 en 1145 A van Lommel.

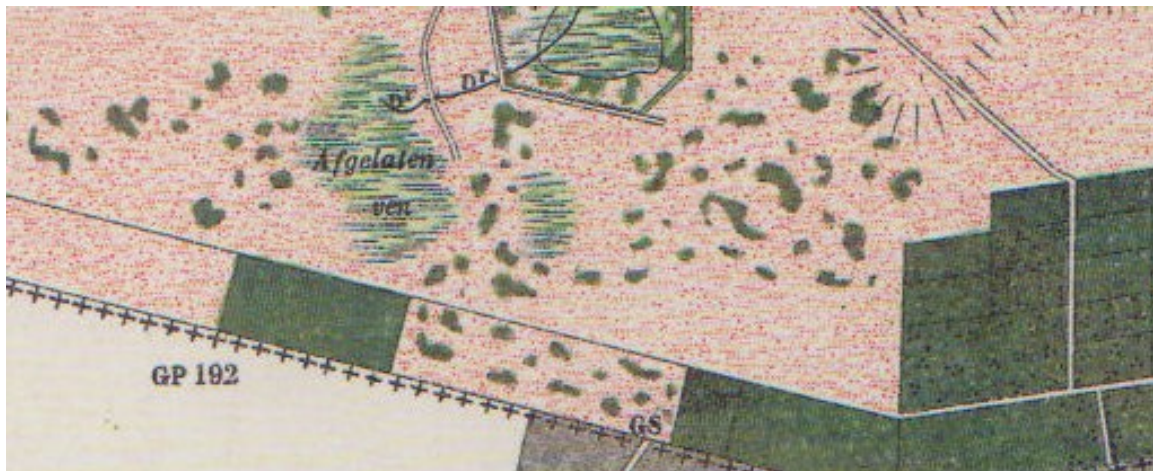
Op de stompe hoek, van genoemd perceel 486, die uitsteekt in België, zal een **grenspaal (No.191)** geplaatst worden, en **een hulpsteen** zal **ongeveer in het midden** van de afstand tussen deze grenspaal en de daarvoor omschreven grenspaal geplaatst worden. (1400m.)

ㄧ

GP 190 staat bij een gewezen douanekantoortje aan de oostzijde van de Lommelsedijk. Aan de overkant staat een arduinen “perceel”-paaltje, wellicht ooit behorende tot het douanekantoor.

Op 30-9-2008 is GP 190 van een nieuwe fundering voorzien en herplaatst.
Op 14-11-2008 heeft de officiële onthulling plaatsgevonden. Zie foto's onderaan.

ㄧ

GS 190a ligt bijna geheel in de grond, midden op het zandpad. We hebben geprobeerd de steen wat bloot te leggen, maar andere wandelaars moeten hun nek er niet over breken. Hier lopen we tussen het Venakkerbosch(NL) en de Blekerheide(B).

Op 9-5-1946 wordt GS 190a, samen met GS 189a vermeld als “door oorlogsgeweld zoodanig beschadigd, dat algeheele vernieuwing noodzakelijk is”.
Op 5-5-1947 wordt gemeld dat beide grensstenen zijn vervangen.

Via een zeer smal grenspaadje bereiken we **GP 191** op het hoogste punt van Noord-Brabant en wel 44m.+NAP.

From: [Noud Kwinten](#)
To: 'aafko.tuin@hccnet.nl'
Sent: Friday, October 03, 2008 3:24 PM
Subject: Grenspalen

Geachte heer/mevrouw, (grenspaalspotters)

In het verleden heeft u belangstelling getoond voor de verdwenen grenspaal 193. Zoals bij u bekend is deze jaren geleden omgegaan en tijdelijk opgeslagen op de gemeentewerf in Bergeijk. Het doet ons een genoegen u te kunnen mededelen, dat grenspaal 193 recentelijk (30 september 2008) is terug geplaatst in samenwerking met de gemeente Lommel.

Daarnaast is voor grenspaal 192 een replica geplaatst. Beschikbaar gesteld door de permanente grenscommissie van de provincie.

Ook is **grenspaal 190** opnieuw geplaatst. Deze was met de aanleg van het fietspad verplaatst en stond niet op een fundering.

Het ligt in de bedoeling bij het ondertekenen van het proces-verbaal van herplaatsing van de grenspalen hieraan meer aandacht te besteden.. De beide colleges van burgemeesters en wethouders van de gemeenten Lommel en Bergeijk worden hiervoor uitgenodigd. Daarnaast worden enkele leden van de permanente grenscommissie uitgenodigd.

Wanneer het proces-verbaal van herplaatsing en de officiële opening zal plaatsvinden is nog niet bekend. Indien u geïnteresseerd wanneer dit plaatsvindt verzoek ik u mij hiervan in kennis te stellen.

P.S. Ik sluit hierbij enkele foto's van het terug plaatsen van de grenspalen.

Noud Kwinten Beheer Ruimte 0497-551351 N.kwinten@bergeijk.nl

Herplaatsing van GP 190

Gemeente Bergeijk (GP 185 t/m 197). 19.460m.

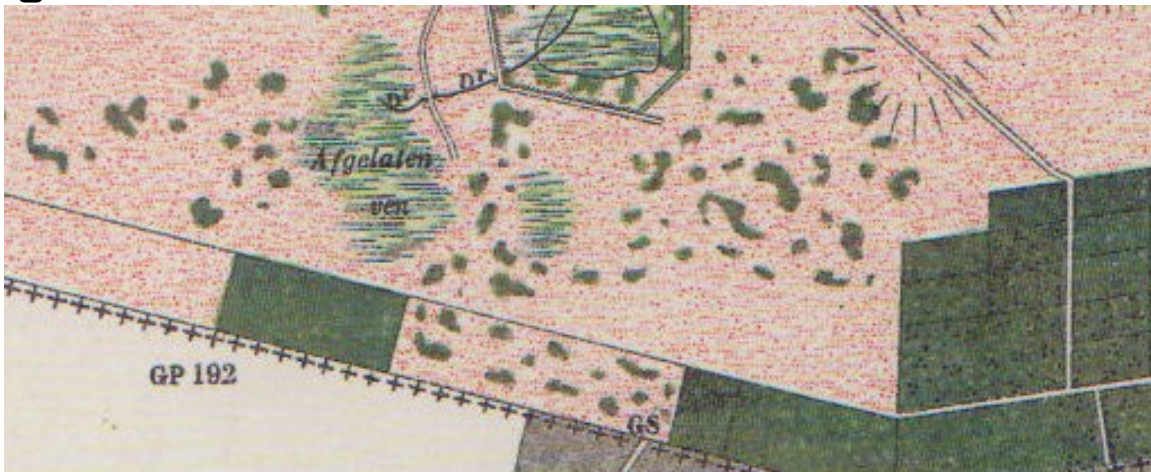
§ 5. Van de laatste grenspaal (No.191) gaat de grens in een rechte lijn naar het west-noord-westen, tot het punt waar ze de **weg van Bladel naar Lommel** bereikt, nadat ze het perceel 486 C van Luyksgestel van 1145 en 1146 A van Lommel gescheiden heeft. Aan de kant van deze weg, en tegenover het contactpunt van deze percelen met de weg, zal een **grenspaal (No.192)** geplaatst worden; tevens wordt **een hulpsteen** geplaatst aan de kant van de weg van Balen naar Luyksgestel. (1310m.)

⌚

GP 191 staat in het Venakkerbosch, op het

hoogste punt van Noord Brabant, en wel 44m.+NAP.

⌚

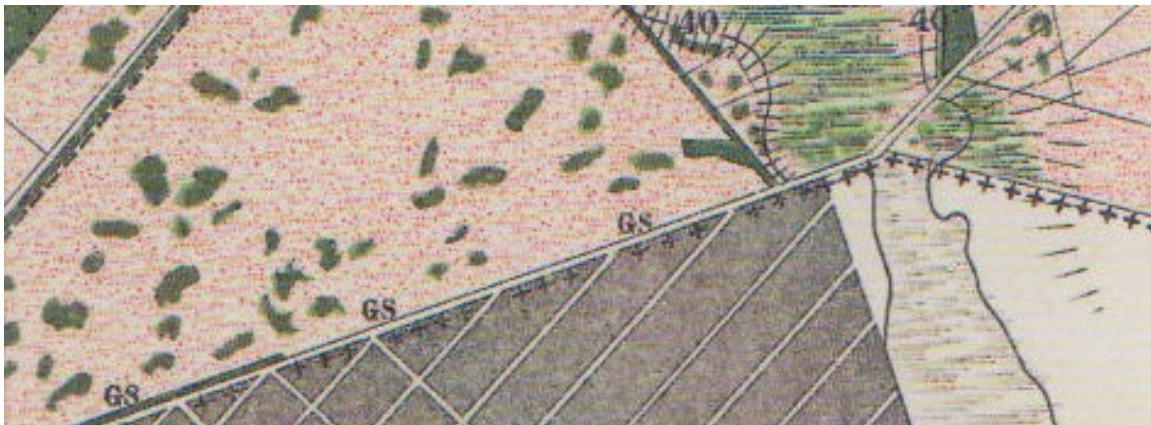
⌚GS 191a staat naast een greppel, net voorbij het bos op de Blekerheide(B).

Als we een smal bospaadje blijven volgen komen we ten zuiden van de Stevensbergen langs GP192.

Gemeente Bergeijk (GP 185 t/m 197). 19.460m.

§ 6. Van de laatste grenspaal (No.192) vervolgt de grens, na de **genoemde weg schuin over** gegaan te zijn, in een rechte lijn en in de zelfde richting, **tot aan een oude grenssteen**, die staat op de noordelijke hoek van perceel 1149 B van Lommel.

Naast deze grenssteen, en op de zuidoost hoek van het perceel, genaamd: Het Sigven (488 C van Luyksgestel), zal een **grenspaal (No.193)** geplaatst worden, terwijl **een hulpsteen** geplaatst zal worden op ongeveer de **halve afstand** tussen deze grenspaal en de vorige. (1060m.)

GP 192 staat ten zuiden van de Stevensbergen. Hier was tot 2008 de oorspronkelijke grenspaal verdwenen en vervangen door een betonnen grenssteen, waarop het nummer was uitgebeiteld. In 2008 is een nieuwe grenspaal geplaatst.

Grenspaal 192, en zo is het gekomen

Op 7-4-1952 is er een rapport, door de rijkspolitie te Luyksgestel opgemaakt, n.a.v. een door de heer Smets, ambtenaar der Invoerrechten en Accijnzen, 2 dagen eerder geconstateerde verdwijning van de gietijzeren grenspaal 192. De rijkspolitie heeft onderzoek ter plaatse gedaan en vond afdrucken van paardenhoeven en een wagenspoor tot ver in België. Het vermoeden was toen dat de paal was geroofd vanwege de hoge prijs van ijzerschroot in. Kort na de 2e Wereldoorlog, kun je dat wel begrijpen.

Er werd contact opgenomen met de Rijkswacht te Lommel.

Op dezelfde dag nog werden 2 mannen (met naam en toenaam genoemd, maar die houd ik maar voor me !) aangehouden, die beiden een bekentenis aflegden en in de gevangenis van Hasselt werden opgesloten. De grenspaal werd ook terug gevonden.....in kleine stukken geslagen !

Op 2-12-1952 stuurt het Provinciaal Bestuur van Noord Brabant een brief uit, waarin de vervanging van de paal wordt geregeld. Leuke zin in dit epistel: "omdat in het reglement van 28-6-1847 voor onderhoud niet gesproken wordt over de vorm van de te herplaatsen paal, wordt een betonnen vervanger mogelijk geacht, omdat een gietijzer paal erg moeilijk te maken is en zeer kostbaar". Wel werd voorgeschreven dat de paal, door gebruik van speciale cementmortel, van grote hardheid moest zijn, 180 cm hoog, 70cm diep in de grond, met op 40cm vanaf de top het ingegoten nummer 192.

Op een diepte van 100cm onder het maaiveld moest een basaltine tegel als verklikker, met een middenin gehakt kruis, geplaatst worden op exact de juiste plaats van de grens.

De kosten bedroegen 310 gulden, te dragen door beide landen.

Op 3-2-1953 is er een brief van de CvdK aan de burgemeester van Luijksgestel, waarin geen bezwaar kenbaar wordt gemaakt tegen vervanging door een hardstenen of betonnen Paal, vanwege de hoge kosten van het gieten van een ijzeren grenspaal. Er wordt een schets toegevoegd. Wel moeten er op 2 tegenover liggende zijden een nummer "192" in aangebracht worden. Tot slot moet er een basaltine verklikkertegel worden ingegraven.

Op 20-8-1953 is een Proces Verbaal opgemaakt aangaande de herplaatsing van de betonnen GP 192. De kosten bedroegen totaal 310 gulden.

Op 19-1-1960 wordt door de burgemeester van Luijksgestel nog eens de helft van de kosten gedeclareerd bij de gemeente Lommel(B).

Op 30-9-2008 is er een nieuwe gietijzeren GP 192 geplaatst.

Op 14-11-2008 heeft de officiële onthulling plaatsgevonden.

I Van GS 192a is alleen het "plantgat" gevonden.

Grenssteen 192a gebroken

Op 5-6-1986 is bij de schouwing gemeld dat GS 192a is gebroken.

Op 7-9-1990 wordt nog steeds geconstateerd dat GS 186a omver ligt.

Reportage van herplaatsing GP192

From: [Noud Kwinten](#)

To: 'aafko.tuin@hccnet.nl'

Sent: Friday, October 03, 2008 3:24 PM

Subject: Grenspalen

Geachte heer/mevrouw, (grenspaalspotters)

In het verleden heeft u belangstelling getoond voor de verdwenen grenspaal 193. Zoals bij u bekend is deze jaren geleden omgegaan en tijdelijk opgeslagen op de gemeentewerf in Bergeijk. Het doet ons een genoegen u te kunnen mededelen, dat grenspaal 193 recentelijk (30 september 2008) is terug geplaatst in samenwerking met de gemeente Lommel.

Daarnaast is voor **grenspaal 192** een replica geplaatst. Beschikbaar gesteld door de permanente grenscommissie van de provincie.

Ook is grenspaal 190 opnieuw geplaatst. Deze was met de aanleg van het fietspad verplaatst en stond niet op een fundering.

Het ligt in de bedoeling bij het ondertekenen van het proces-verbaal van herplaatsing van de grenspalen hieraan meer aandacht te besteden.. De beide colleges van burgemeesters en wethouders van de gemeenten Lommel en Bergeijk worden hiervoor uitgenodigd. Daarnaast worden enkele leden van de permanente grenscommissie uitgenodigd.

Wanneer het proces-verbaal van herplaatsing en de officiële opening zal plaatsvinden is nog niet bekend. Indien u geïnteresseerd wanneer dit plaatsvindt verzoek ik u mij hiervan in kennis te stellen.

P.S. Ik sluit hierbij enkele foto's van het terug plaatsen van de grenspalen.

Noud Kwinten Beheer Ruimte 0497-551351 N.kwinten@bergeijk.nl

Herplaatsing van GP 192

OUDE SITUATIE resp. GP 192

Gemeente Bergeijk (GP 185 t/m 197). 19.460m.

§ 7. Van de laatste grenspaal (No.193) gaat de grens in een rechte lijn in west-zuid-westelijke richting, naar **een bergje**, dat zich op een afstand van **ongeveer 75 meter (ellen)** bevindt aan de andere zijde van de weg of dijk van Lommel naar Postel; deze lijn scheidt de percelen 1148, 1149 en 1150 A van Lommel van 488 en 490 C van Luyksgestel en **bereikt de oostelijke sloot van deze dijk**.

Op dit punt en op de scheiding van de hiervoor genoemde percelen 490 en 1150 zal een **grenspaal (No.194)** geplaatst worden, terwijl **drie hulpstenen** zullen worden geplaatst op dit deel van de grens, op **ongeveer gelijke afstand** tussen de beide laatste grenspalen. (1870m.)

I

GP 193 ten zuiden van de Zwarte Horstweijer(NL) en ten noorden van het Riebos(B), is een bijzonder exemplaar, een klein betonnen paaltje.

Op 25-11-1994 is er een reconstructie van de rijksgrens opgezet vanaf GP 193 t/m 201, waarbij GP 193 over een afstand van 5 meter zou worden verplaatst i.v.m. de verkeersveiligheid. Deze paal is toen in veiligheid gebracht naar de gemeentewerf van Bergeijk, waar de paal, goed in de verf gezet, wacht op herplaatsing. De gietijzeren paal is toen vervangen door een klein betonnen noodpaaltje, waarop het nummer is aangegeven.

Op 7-9-2006 verschijnt er een artikel in het Eindhovens Dagblad, waarin gemeld wordt dat GP 193 voor herplaatsing wordt gereed gemaakt en voor GP 192 een replica zal worden besteld.

Op 30-9-2008 is GP 193 herplaatst.

Op 14-11-2008 heeft de officiële onthulling plaatsgevonden.

GP 193 was opgeslagen in de loods op de gemeentewerf van Bergeijk.

From: [Noud Kwinten](#)
 To: 'aafko.tuin@hccnet.nl'
 Sent: Friday, October 03, 2008 3:24 PM
 Subject: Grenspalen

Geachte heer/mevrouw, (grenspaalspotters)

In het verleden heeft u belangstelling getoond voor de verdwenen **grenspaal 193**. Zoals bij u bekend is deze jaren geleden omgegaan en tijdelijk opgeslagen op de gemeentewerf in Bergeijk.

Het doet ons een genoegen u te kunnen mededelen, dat grenspaal 193 recentelijk (30 september 2008) is terug geplaatst in samenwerking met de gemeente Lommel.

Daarnaast is voor grenspaal 192 een replica geplaatst. Beschikbaar gesteld door de permanente grenscommissie van de provincie. Ook is grenspaal 190 opnieuw geplaatst. Deze was met de aanleg van het fietspad verplaatst en stond niet op een fundering.

Het ligt in de bedoeling bij het ondertekenen van het proces-verbaal van herplaatsing van de grenspalen hieraan meer aandacht te besteden..

De beide colleges van burgemeesters en wethouders van de gemeenten Lommel en Bergeijk worden hiervoor uitgenodigd. Daarnaast worden enkele leden van de permanente grenscommissie uitgenodigd. Wanneer het proces-verbaal van herplaatsing en de officiële opening zal plaatsvinden is nog niet bekend. Indien u geïnteresseerd wanneer dit plaatsvindt verzoek ik u mij hiervan in kennis te stellen.

P.S. Ik sluit hierbij enkele foto's van het terug plaatsen van de grenspalen.

Noud Kwinten Beheer Ruimte 0497-551351 N.kwinten@bergeijk.nl

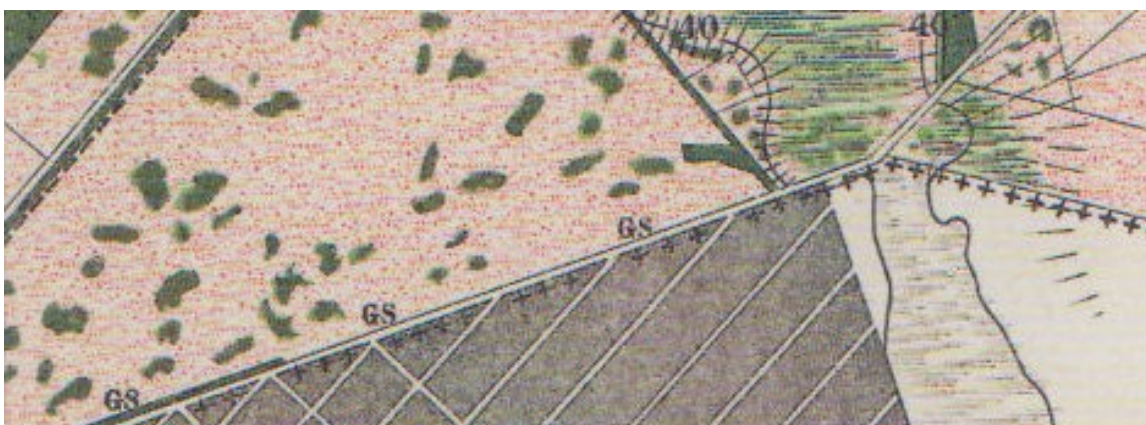
I

Herplaatsing van GP 193

OUDE SITUATIE resp. GP 193.

Grenspaal 193 officieel in eer hersteld

Vrijdag 14 november 2008

Deze namiddag werd op de grens van Lommel en Luyksgestel **grenspaal 193** officieel in ere hersteld (*foto*). Enkele jaren geleden had hij het begeven en sindsdien lag hij opgeslagen op de gemeentewerf in Bergeijk. De officiële ondertekening van de documenten (*foto onder*) gebeurde door burgemeester Vanvelthoven en zijn collega van Bergeijk. Ook een afvaardiging van de grenspalencommissie was aanwezig op de plechtigheid, net als een afvaardiging van www.grenspalen.nl.

(Foto's Ad Rombouts)

I 壹 **GS 193a** is waarschijnlijk nog maar kort voor april 2005 herplaatst.

I 貳

I 參 **GS 193b** is niet gevonden.

I 四

I 伍 **GS 193c**, is eveneens niet aanwezig.

Verdwijning van de 2 grensstenen 193b en 193c

Op 14-2-1964 wordt in een Proces Verbaal gemeld dat de 3 grensstenen tussen GP 193 en 194 bij grondwerkzaamheden, juist in België, zijn verwijderd. De stenen zijn net over de grens in Nederland gekieperd, waarbij 2 exemplaren zijn gebroken. Het is dus niet onmogelijk dat de brokstukken nog in dit moerassige gedeelte liggen.

Op 6-1-1967 volgt een brief van het Ministerie van Openbare Werken (B), waarin de opmeting en terugplaatsing wordt voorgeschreven. De gebroken palen zouden met cementmortel weer gerepareerd dienen te worden.

Op 19-5-1967 is bij de schouwing gemeld dat de GS'n 193a, b en c nog steeds omliggen. Op 27-5-1968 worden ze weer vermeld als hersteld en herplaatst.

In 2005 is er slechts 1 exemplaar herplaatst, nadat er weer werkzaamheden op de percelen in België hebben plaats gevonden.

'Grenspalen staan op mooiste plekjes'

door onze correspondent André Oosterwijk. zaterdag 15 november 2008

Grenspalenspotters Ad Rombouts, Eef Berns en Peter Dirven (vlnr).
Foto: Jean Pierre Reijnen

LUYKSGESTEL - De grenspalen die Brabant van andere landen scheiden, staan er meer voor de historie dan als bakens voor de grenslijnen.

Sommige palen verdwenen door begroeiing uit het zicht of waren soms helemaal spoorloos.

Medewerkers van de gemeenten Bergeijk en Lommel sloegen twee jaar geleden de handen ineen om hun grenspalen weer 'op de kaart te zetten'. Het eerste resultaat van die actie is de onthulling in oude glorie van grenspaal nummer 193.

Het was gisterenmiddag zeldzaam druk op de Zwarte Horst in Luyksgestel. Bestuurders van Bergeijk en Lommel, vertegenwoordigers van hun provincies en nieuwsgierigen verzamelden zich tegenover een met vlaggen van beide landen ingepakt 'cadeau'. Hierin hield zich grenspaal nummer 193 schuil. Deze paal vormde met de palen 192 en 190 het middelpunt van een feestje ter gelegenheid van de facelift die ze hadden ondergaan.

Nadat het herboren baken van zijn hoesje was ontdaan, namen grenspalenspotters uit beide landen uitgebreid de tijd het pronkstuk te bewonderen en aan te raken. Dat aanraken is ook belangrijk voor Eef Berns (50) uit Eindhoven. De psychiatrische verpleegkundige raakte in 1992 'in de ban van de grenspalen'. "Mijn inspirator is Co Bieze. Ik las zijn artikel over de historische waarde van de palen. Ik kwam op het idee alle palen langs te wandelen, ze via foto's vast te leggen en ze even aan te raken."

De palen op de grens met België heeft Berns allemaal beschreven, maar hij bezoekt ook de palen op de scheidslijn met Duitsland. " Veel vakantie-dagen en wandelingen met mijn vriendin besteed ik aan grenspalen. Zo zijn we begonnen om de palen in het grensgebied tussen Frankrijk en Spanje in beeld te brengen."

Berns' Belgische makker Peter Dirven (42) heeft alle palen en tussenpalen van nummer 1 in Vaals tot 369 in Cadzand vastgelegd. "Ik heb vijfentwintig jaar in Baarle Hertog gewoond. Daar begon mijn interesse. Als vertegenwoordiger reed ik allerlei palen voorbij. De grenspalen staan op mooiste plekjes in de natuur", aldus Dirven.

Tot slot bereiken we **GP194** nagenoeg aan de punt van het Riebos.

Gemeente Bergeijk (GP 185 t/m 197). 19.460m.

ARTIKEL 78.

Grens door de gemeente Luyksgestel (Nederland).

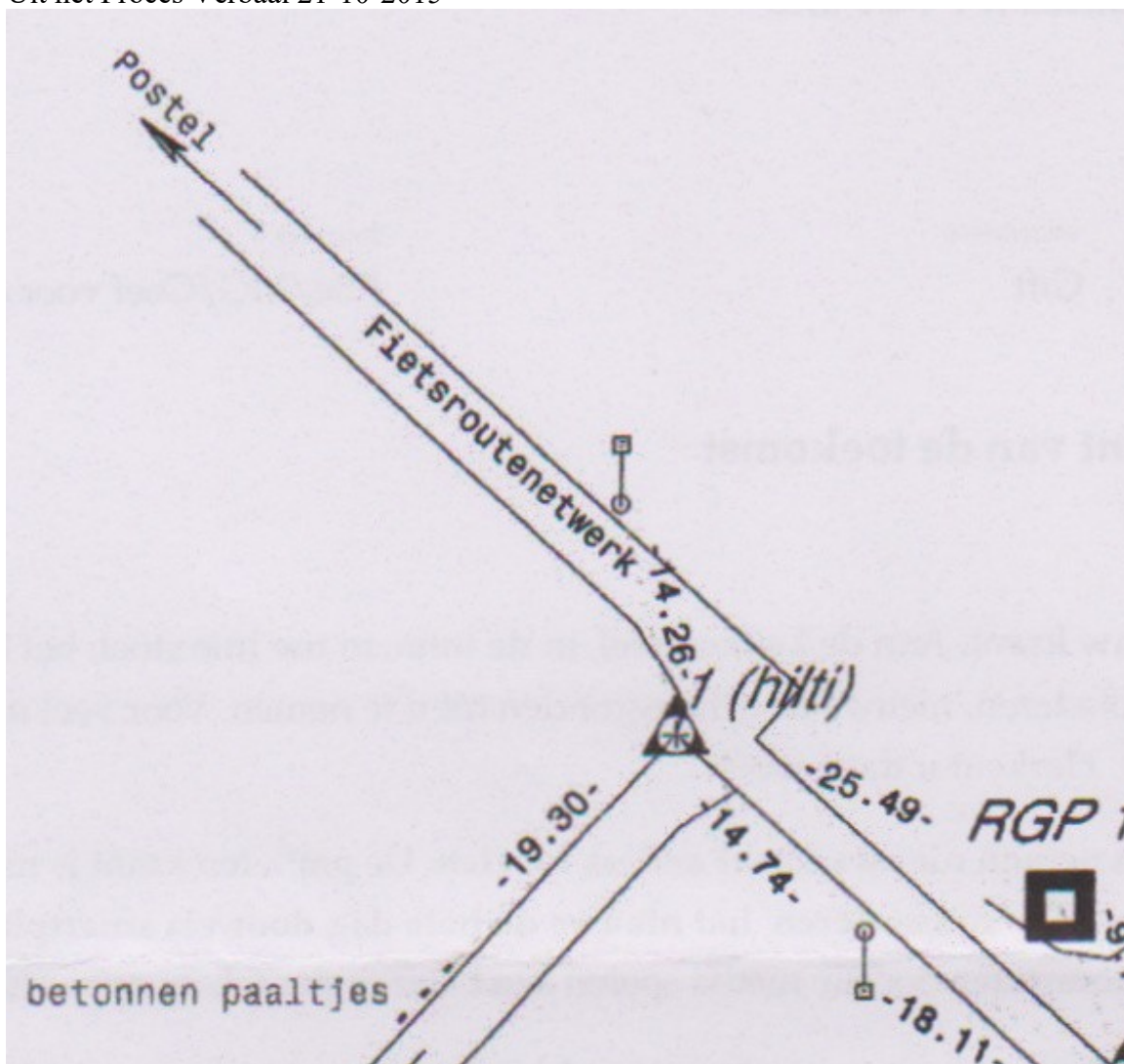
*Van de grenspaal, geplaatst aan de kant van de greppel aan de oostelijke zijde van de weg of dijk van Lommel naar Postel, gaat de rijksgrens – na de gemeentegrenzen verlaten te hebben - in noordwestelijke richting, in rechte lijn door het gebied van de gemeente Luyksgestel en **volgt de noordoostelijke kant van de greppel, die vanaf deze plaats langs de genoemde weg of dijk van Lommel naar Postel loopt**, tot aan het punt waar ze de gemeentegrens tussen Luyksgestel en Bergeijk (Nederland) weer bereikt. Op dit punt en op de noordoostelijke kant van genoemde greppel zal een **grenspaal (No.195)** worden geplaatst. (130m.)*

GP 194 staat op 100 meter voor GP 195, waar de grens de zuidelijke punt van het Riebos bereikt. Hier staat ook een monumentje voor ene El-Cid.

Op 25-11-1994 is er een Proces Verbaal van grensopneming tussen GP 194 en 197. Er wordt een gedetailleerde beschrijving, kaarten en coördinaten gegeven. Op 21-10-2015 wordt de erg beschadigde en gerestaureerde grenspaal herplaatst.

Uit het Proces Verbaal 21-10-2015

Op een 100-tal meters afstand naar het noordwesten staat **GP195**.

Grondruil tussen de Nederlandse gemeenten Bergeijk en Luyksgestel enerzijds, en de Belgische gemeenten Lommel en Moll anderzijds.

Bij het vaststellen van de grens tussen Nederland en België werd er in principe uitgegaan van de bestaande gemeentegrenzen. Koning Willem I had in het tweede kwart van de 19de eeuw bij decreet vastgesteld, dat alle tot het koninkrijk behorende gemeenten, hun gemeentegrenzen moesten vastleggen. Dit is dan ook zeer nauwkeurig gebeurd.

In de diverse gemeentearchieven zijn de rapporten van deze grensafscheidings nog steeds aanwezig.

In 1843 kon bij de vaststelling van de rijksgrenzen dus gebruik gemaakt worden van de gemeentegrenzen.

In een aantal gevallen, werd er echter van deze regel afgeweken. Dat gebeurde bijvoorbeeld op plaatsen, waar een gemeente met een grote punt in het andere land zou dringen.

Dergelijke pieken zouden de grenscontrole, bijvoorbeeld door de Douane, zeer bemoeilijken. Omdat het hier dikwijls stukken grond betrof, waar niemand woonde, was grondruil een optie. Op diverse plaatsen werd de grens dan ook “recht” getrokken. Er werd wel nauwlettend op toegezien, dat de beide landen evenveel m² terug kregen, als er ingeleverd werd. Op dit punt gaf geen van de partijen een duimbreed toe.

Op bijgaande kaart is duidelijk te zien, dat van Nederlandse zijde twee driehoeken grond, aangegeven met I en II, aan België werden overgedragen: de gemeente Bergeijk kreeg er als schadeloosstelling, de gebieden gemerkt met III en IV voor terug.

Gebied nummer I grenst aan het prachtige natuurreservaat de Plateaux, tussen de grenspalen nummer 185 en 186. Laatstgenoemde paal staat aan de grens bij de Bergeijkse Barrière, aan de weg van Eindhoven naar Hasselt (B), de N 69. Hierbij wordt nog opgemerkt, dat het natuurreservaat De Plateaux met het aangrenzende Belgische natuurreservaat het Hageven gezamenlijk wordt beheerd. Hierdoor is een uniek grensoverschrijdend natuurreservaat ontstaan.

Gebied nummer II is te bereiken via de Kapelweg in Luyksgestel. Deze weg komt uit op een Belgisch fietspad, genaamd Miel Ottenpad. Aan dit fietspad vinden we de grenspalen met de nummers 194, 195 en 196. Het fietspad tussen de palen nummers 194 en 196 vormt de basis van een driehoek, die we duidelijk zien, als we in richting België kijken. Deze driehoek is het gebied, dat aangeduid als II op de bijgevoegde kaart, in 1843 aan België werd afgestaan. Dit gebied is nu in gebruik als bouwland, terwijl de omliggende gronden bebost zijn. Het is een wonderlijke ervaring, om in het landschap een situatie te kunnen zien, die 162 jaar geleden ontstaan is.

Aan de punt van de driehoek staat nog een historische steen, genaamd de Zeven Heerlijkhedensteen. De geschiedenis vertelt, dat de Zeven Heren van de omliggende dorpen hier hun vergaderingen hielden. Ze konden met elkaar spreken, en toch kon ieder van hen op zijn eigen gebied blijven staan. Als u bijgaande kaart goed bekijkt, ziet u, dat bij gebied II de

grenspalen nummer 194 en 195 dicht bij elkaar staan. De afstand tussen deze palen is ± 45 meter, terwijl nummer 196 bijna 600 meter verder staat. De kleine driehoek, die zo ontstaat, is grondgebied van de gemeente Luyksgestel, terwijl de rest Bergeijk is. Dit was de oorzaak van een geschil tussen deze beide gemeenten.

Nederland kreeg ter compensatie van het afgestane gebied, grond van de Belgische gemeenten Moll en Lommel. Zoals al werd opgemerkt, werd er nauwlettend op toegezien, dat Nederland evenveel grond terug kreeg als het afgestaan had. Deze grond werd echter in zijn geheel toegewezen aan de gemeente Bergeijk, en Luyksgestel kreeg geen compensatie voor het afgestane stuk grond, dat een oppervlakte had van 11 bunders, 46 roeden en 10 ellen.

Natuurlijk nam het dorpsbestuur van Luyksgestel dit niet. Er ontstond een pittige correspondentie tussen de gemeenten Luyksgestel, Bergeijk en de Commissaris des Konings van Noord-Brabant. Een en ander leidde in 1846 tot de volgende oplossing. Luyksgestel verkocht alsnog het perceel grond aan Bergeijk voor de som van ? 350,—. Zo werd ook dit geschil tot tevredenheid van alle partijen opgelost.

Co Bieze

Gemeente Bergeijk (GP 185 t/m 197). 19.460m.

ARTIKEL 79.

Grens door de gemeente Bergeijk (Nederland).

*Van de laatste grenspaal blijft de rijksgrens in de zelfde richting de noordoostelijke zijde van bovengenoemde greppel volgen, tot op het punt, waar ze de gemeentegrenzen tussen Bergeijk (Nederland) en Mol (België) bereikt. Op dit punt en aan de noordoostelijke zijde van de greppel zal een **grenspaal (No.196)** geplaatst worden.*

*Ten gevolge van de omschreven grensvaststelling in het voorgaande en in dit artikel, worden de weg of dijk van Lommel naar Postel, gelegen ten zuiden van de rechte lijn, die hierboven werd omschreven, en het stuk grondgebied gelegen ten zuiden van deze weg, dat **een driehoek in België vormt, met een oppervlakte van ongeveer 121 hectaren, afgescheiden van de gemeenten Luyksgestel en Bergeijk**, om te worden verenigd met het Koninkrijk België, overeenkomstig art 11 van het traktaat van 5 november 1842.*

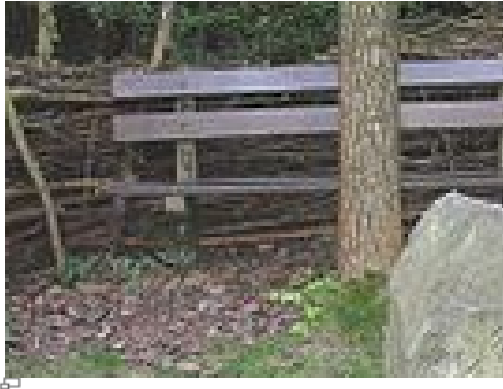
(410m.)

GP 195 staat langs het fietspad, mist het topstuk.

Met GP195 en 196 als basis ligt er een scherp toelopende punt in België met een oppervlak van ca.120 ha. In de richting van de **Steen der zeven Heerlijkheden**. Dit stuk grond is bij de grensvaststelling in 1843 met België uitgeruild.

Steen der Zeven Heerlijkheden.

Steen der Zeven Heerlijkheden

De Steen der Zeven Heerlijkheden is een grenssteen uit 1648 die zich op de grens van de gemeenten Lommel, Mol, Dessel en Balen bevindt, een honderdtal meter ten noorden van de buurtschap Blauwe Kei. Ze werd al vermeld in 1331 als Paal van Schoongors.

Deze grenssteen vormde vroeger een drielandenpunt, want hier kwamen de Republiek der Verenigde Nederlanden, met de heerlijkheden Bergeijk, Lommel, de Spaanse Nederlanden met Mol, Postel, Dessel en Balen, en het Prinsbisdom Luik met Luyksgestel, bij elkaar.

Het was tot aan de Franse tijd het meest noordelijke punt van de vrijheid Mol, die samen met Balen en Dessel een voogdij vormde. Postel was een zelfstandig kloostergebied van de Abdij van Postel, dat bindingen had met de Meierij van 's-Hertogenbosch en mogelijk zelfs met Reusel.

Sedert de uitruil van gebieden tussen Nederland en België in 1843 kwam deze grenssteen geheel in België te liggen, maar de ligging ervan is nog altijd aan de topografie te zien, terwijl de steen op de grens van de provincies Limburg en Antwerpen is gelegen.

STEEN DER 7 HEERLIJKHEDEN

Op het bordje bij de Steen der 7 heerlijkheden staat:

"DE STEEN DER ZEVEN HEERLIJKHEDEN

Van 1185 tot aan de Franse Omwenteling was dit domein eigendom van de abdij van Postel. In 1840 werd de familie de Broqueville eigenares.

In 1940 werd het domein gedeeltelijk eigendom van de familie Van Doorselaer uit Lokeren, en gedeeltelijk van de familie Vanlommel uit Mol. Ze stichtten er "De watering der Zeven Heerlijkheden".

Dit gebied was vroeger de scheiding van Antwerpen, Limburg en Noord-Brabant. Dit speciale punt grenst aan het Postels kanaaltje, een waterloop die in de vorige eeuw vanaf De Blauwe Kei werd aangelegd om Postel te bevoeien.

Als in een ster straalden hier de grenzen van zeven dorpen ineens: Mol, Balen, Dessel, Lommel, Luyksgestel, Bergeyk en Postel.

Sommige bronnen goochelen met ander dorpen om toch maar aan het magische getal van zeven te komen." (Eef Berns)

Hierna gaan we terug naar **GP196** aan de meest westelijke punt van het Riebos.

Gemeente Bergeijk (GP 185 t/m 197). 19.460m.

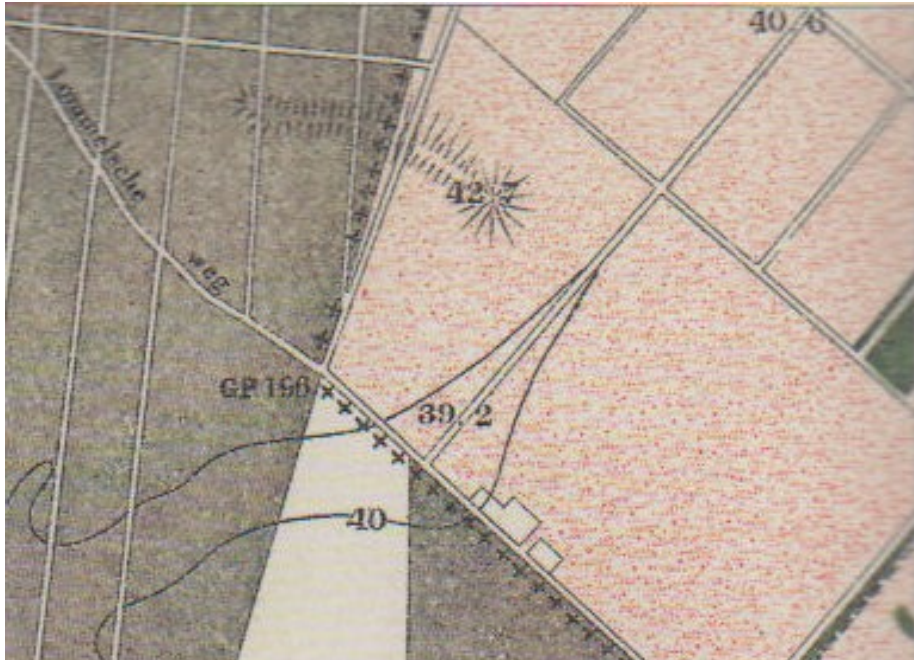
ARTIKEL 80.

Grens tussen de gemeenten Mol (België) en Bergeijk (Nederland).

*Van de grenspaal, geplaatst aan de kant van de greppel, die langs de noordoostzijde van de weg van Lommel naar Postel loopt, herneemt de rijksgrens de gemeentegrenzen, draait naar het noorden en gaat in een rechte lijn **naar een ruwe steen, genaamd "Steenpaal", geplaatst in de beek, genaamd Het Goor of Geefkensloop**, en die aanwijst het contactpunt van de gemeenten Hoogeloon, Bergeijk en Mol; ze scheidt de percelen 1288, 1281 en 1280 F van Bergeijk van 121 en 5 A van Mol, en komt aan op **een punt, gelegen op een afstand van 481 meter (ellen) voor de ruwe steen**. Dit punt, waar de **grenspaal (No.197)** geplaatst zal worden, bevindt zich o.a. **bij de wegen van Arendonk en van Postel naar Bergeijk**. **Vijf kleine hulpstenen** zullen op de lijn geplaatst worden **op gelijke afstanden** tussen de twee laatste grenspalen. (4270m.)*

I

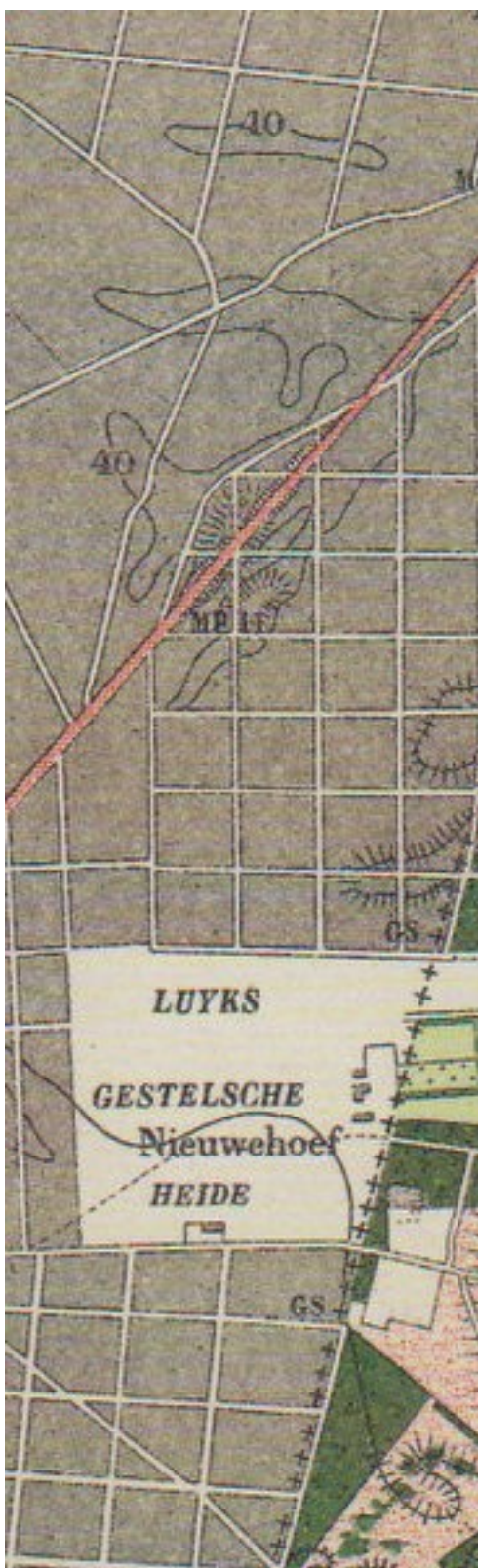
GP 196 met afgebroken kopstuk, waar de richting van de grens verandert van noordwest naar noord. Hier zit in de weg een ijzeren plaatje, dat de grenslijn aangeeft.

Op 12-5-1948 wordt gemeld dat "GP 196 door onbekenden van zijn voetstuk was verwijderd, doch nog ter plaatse aanwezig was".

Op 19-4-1993 is er bij de schouwing gemeld dat GP 196 volledig is uitgereden en in bewaring genomen door de technische dienst van de gemeente Mol.

Op 10-5-1993 is de grenspaal herplaatst.

I**GS 196a** was in 1986 al in 2 stukken gebroken.

II

Grenssteen 196a in 2 stukken gebroken

Op 5-6-1986 is bij de schouwing gemeld dat GS 196a in 2 stukken is gebroken, terwijl het onderstuk ongestoord aanwezig is, maar het ca. 30 cm lange bovenstuk verdwenen is.

Op 22-8-2001 wordt hetzelfde gemeld.

I**GS 196b** achter Het Hooghuis, langs de afrastering.

Op 23-5-1957 wordt gemeld dat GS 196b “ter hoogte van “Het Hooghuis” ten gevolge van werkzaamheden met een bulldozer in het ongerede is geraakt”.

Op 31-7-1957 volgt een Proces Verbaal van opmeting en herplaatsing. De grenslijn loopt tussen GP 196 en 197 licht gekromd met op elk knikpunt een grenssteen. Maximale afstand tussen de gekromde lijn en de verbindingslijn van GP 196 en 197 is 24 meter.

De totale kosten bedroegen fl.90,35.

I

II**GS 196c** was in 1986 al in 2 stukken gebroken.

III

Grenssteen 196c in 2 stukken gebroken

Op 5-6-1986 is bij de schouwing gemeld dat GS 196c in 2 stukken is gebroken, terwijl het onderstuk ongestoord aanwezig is, maar het ca. 25 cm lange bovenstuk ook aanwezig is.

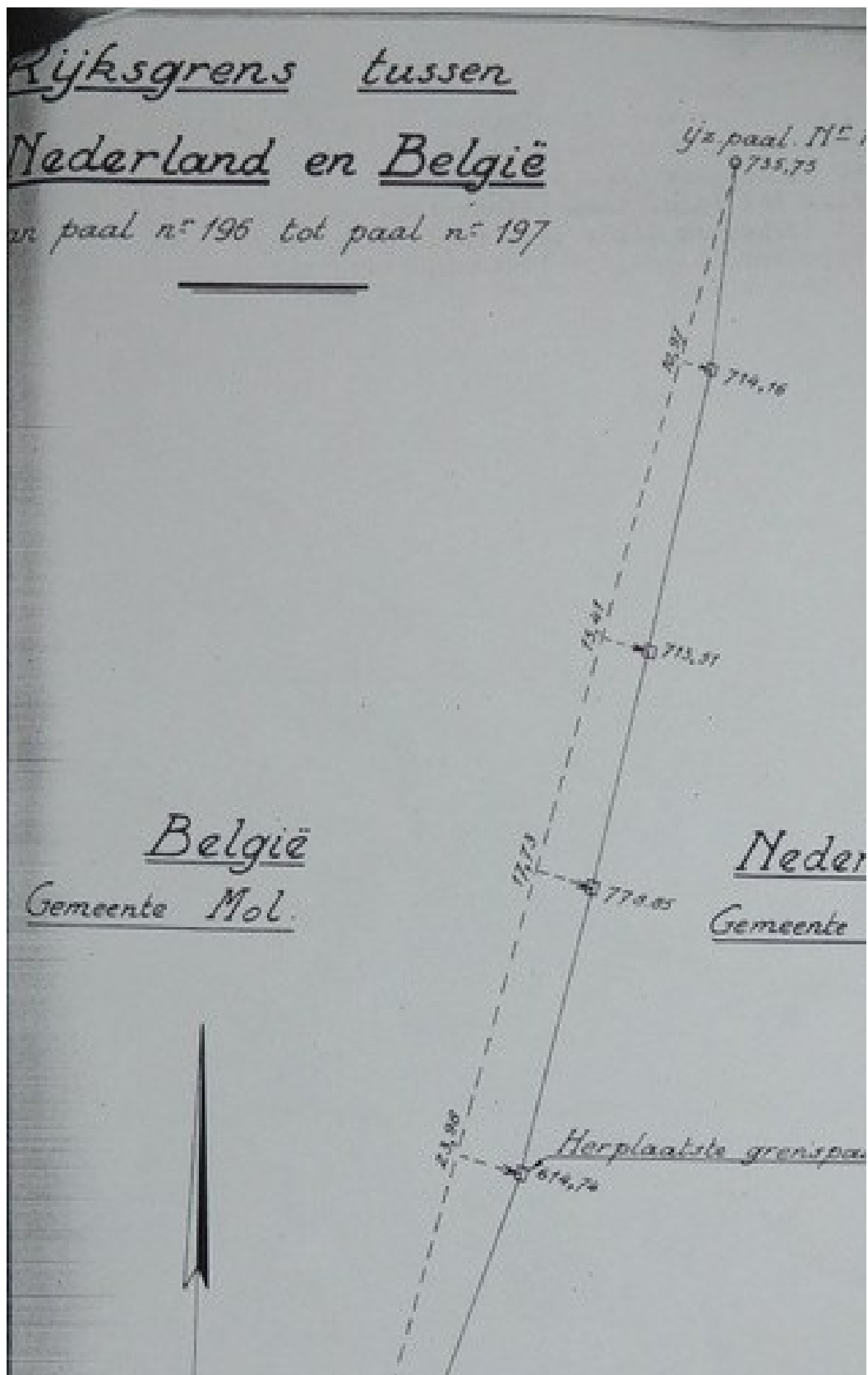
Op 22-8-2001 wordt hetzelfde gemeld.

I**GS 196d** ten westen van het pad.

II

III**GS 196e** eveneens ten westen van het pad.

Tot slot komen we bij **GP197** op een punt waar de grens naar het noordwesten verder loopt.

Gemeente Bladel (GP 197 t/m 198). 3500m.

ARTIKEL 81.

Grens door de gemeente Mol.

*Bij de grenspaal, geplaatst bij de wegen van Arendonk en van Postel naar Bergeyk, verlaat de rijksgrens de gemeentegrens, gaat in noordwestelijke richting, doorsnijdt in een rechte lijn het gebied van de gemeente Mol en gaat weer samen met de gemeentegrenzen tussen Mol en Reusel op **een punt, gelegen op een afstand van 437 meter** (ellen), te meten in een rechte lijn, te beginnen bij het oude contactpunt van de gemeenten Mol (België), Bladel en Reusel (Nederland).*

*Er zal een **grenspaal (No. 198)** geplaatst worden op voornoemd punt.*

***Vijf geplaatste hulpstenen**, de ene op het punt, waar de grens de weg van Bladel naar Postel kruist en de vier andere op gelijke afstanden tussen deze laatste, en die, welke geplaatst wordt bij de wegen van Arendonk en van Postel naar Bergeyk, zullen de loop van de grens aanwijzen.*

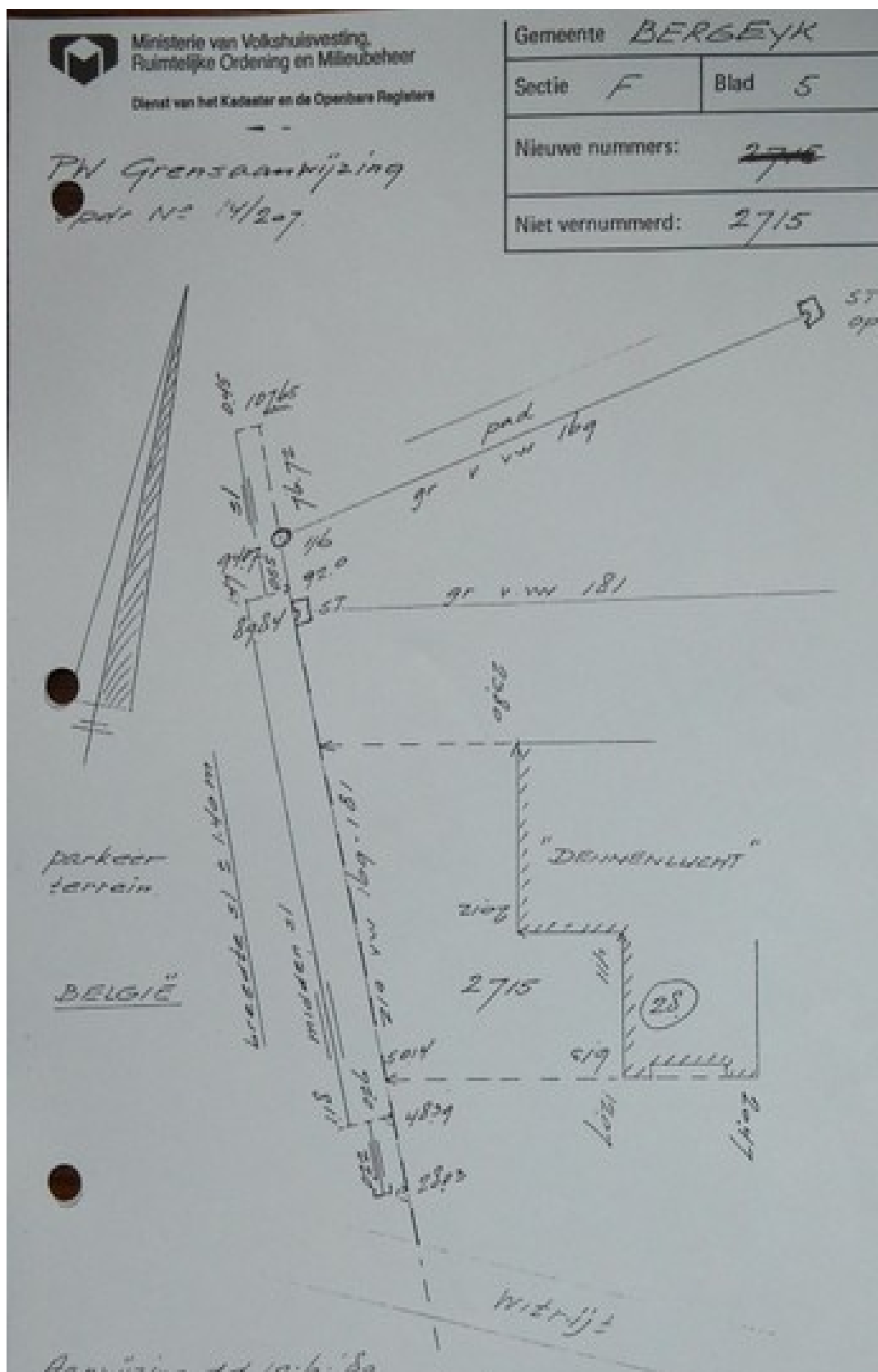
Als gevolg van de hiervoor omschreven grensscheiding wordt het deel van het gebied, gelegen ten noorden van de rechte lijn, zoals hierboven omschreven met een oppervlakte van ongeveer 141 hectaren afgescheiden van de gemeente Mol (België) om te worden toegevoegd aan het Koninkrijk der Nederlanden, overeenkomstig artikel 11 van het tractaat van 5 november 1842.

(3.500 m.)

I

GP 197 staat aan het Witrijt(NL)/ Eerselseweg(B), samen met een ongenummerde “grenspaal” aan de overkant van de weg, bij “t Jachthuis”. De paal lijkt wat afmetingen en vorm betreft origineel te zijn, maar alle kenmerken ontbreken. Hier gaat de grens van noord naar noordwest door de Kempen. In het betonnen wegdek vinden we een ijzeren buis, waarschijnlijk de echte plaats van het knikpunt.

Vlak achter het restaurant vinden we nog een kadasterpaal op de grens.

Grenspaal 197 met een hellingshoek van 45°

Op 14-6-1971 is er een rapport van de Rijkswacht te Mol(B), dat grenspaal 197 is schuin gedrukt. De dader is niet gevonden.

Op 13-1-1977 wordt dit nogmaals gemeld bij de schouwing en is geadviseerd om de paal met een hijskraan weer recht te zetten.

Op 1-2-1977 wordt aan de Commissaris van de Koningin gemeld dat GP 197 waarschijnlijk t.g.v. een aanrijding scheef is komen te staan onder een hoek van 45°.

Omdat de fundering kennelijk niet is verschoven zou deze paal eenvoudig weer recht gezet kunnen worden.

Op 25-5-1978 wordt hetzelfde weer gemeld, dus is er nog niets gebeurd.

Op 29-2-1984 idem, en wordt een begroting gemaakt van 330 gulden.

Op 21-5-1985 wordt de scheefstand nogmaals gemeld.

Op 19-6-1989 is GP 197 opnieuw opgemeten, detailtekening toegevoegd.

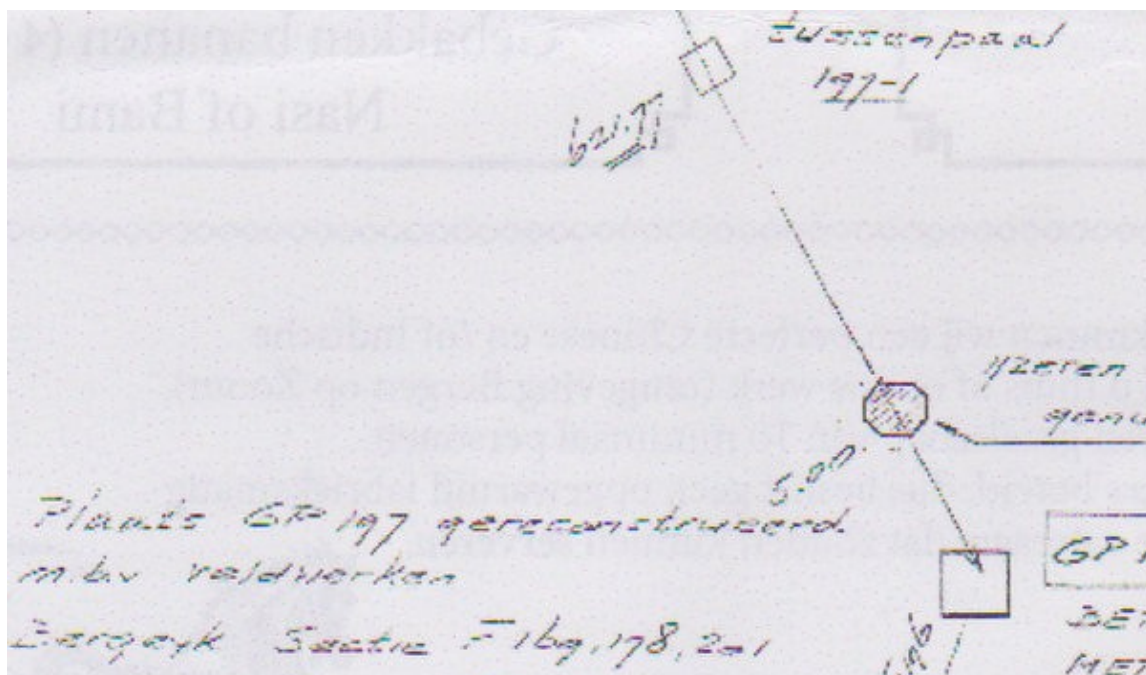
Op 1-2-1990 wordt geconstateerd dat de paal volledig is omgereden.

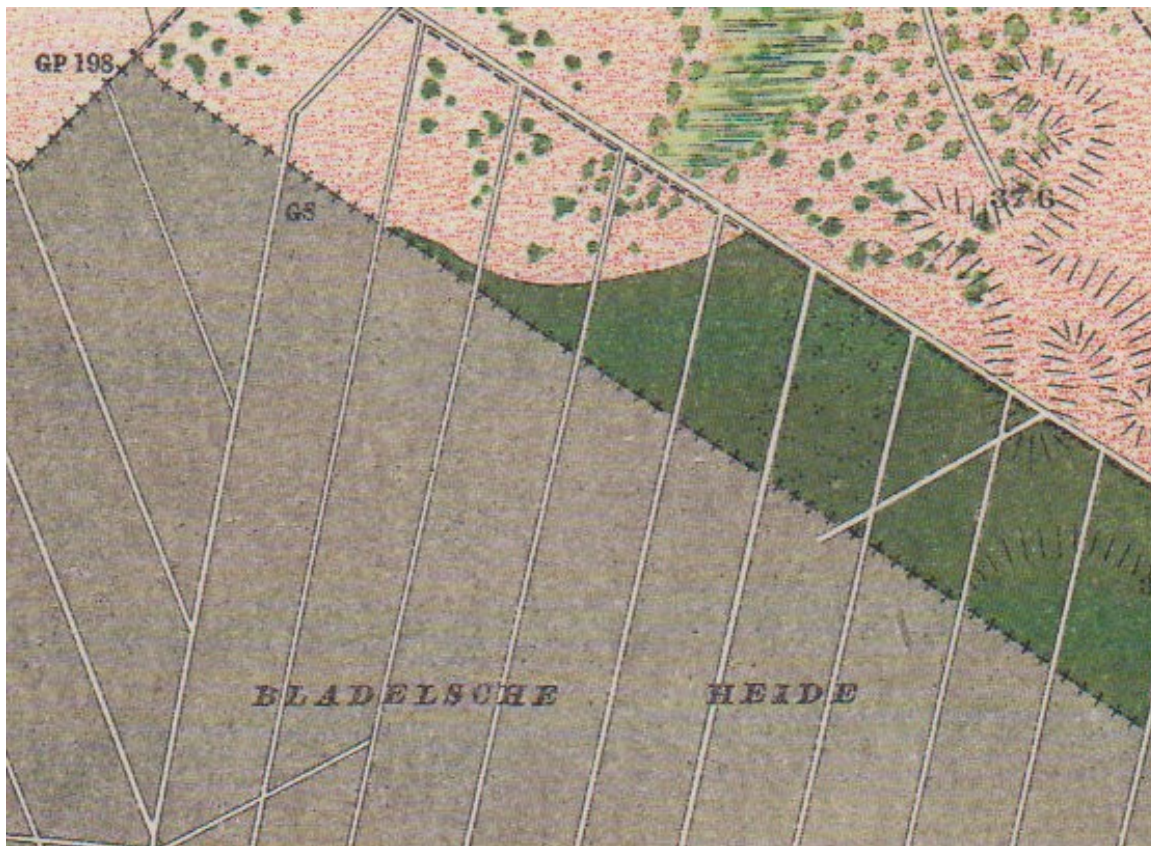
Op 25-7-1990 is bij de schouwing gemeld dat GP 197 volledig is omgereden.

Op 7-9-1990 is de paal 5 meter langs de grens te verplaatst in de richting van GS 197a.

De oorspronkelijke plaats wordt aangegeven door een betonnen paal met in het bovenvlak "197" gegraveerd en waarvan het bovenvlak gelijk ligt met het maaiveld.

Op 25-11-1994 is er een verslag van de Grenscommissie, voor de opneming tussen de grenspalen 194 en 197. Er wordt o.a. een ijzeren buis, in de klinkersverharding gemeld, op de oorspronkelijke plaats van GP 197. De afstand bedraagt 5.0 meter in globaal oostelijke richting. Coördinaten en kaarten zijn bijgevoegd.

I 𐄂

I 𐄂 GS 197a staat langs het grenspad.

I 𐄂

I 𐄂 GS 197b is op de plaats delict niet te vinden, maar het onderstuk even later blijken het kopstuk bij 197c en het onderstuk in de bosrand vlak voorbij GS 197c te liggen.

We vinden hier een prachtig volgroeid exemplaar van de zeer giftige Doornappel.

I 𐄂

Grenssteen 197b in 2 stukken gebroken

Op 5-6-1986 is bij de schouwing gemeld dat GS 196a op het maaiveld is gebroken, terwijl het onderstuk ongestoord aanwezig is, maar het bovenstuk verdwenen.

I 𐄂

I 𐄂 GS 197c lijkt een nieuwe tussenpaal te zijn, waar het kopstuk van 197b naast ligt.

I 𐄂

I 𐄂 GS 197d is de laatste voor de autoweg A67, aan het einde van het bos.

Even later kruisen we de autoweg E3, Eindhoven – Turnhout noordoost van de grens.

I 𐄂

I 𐄂 GS 197e staat langs een brandgang, aan de noordzijde van de E3.

Als laatste bereiken we **GP198** op een knik in de grens.

Gemeente Reusel en de Mierden (GP 198 t/m 207). 19.840m.

ARTIKEL 82.

Grens tussen de gemeenten Mol (België) en Reusel (Nederland).

*§ 1. Van de laatste grenspaal (No.198) gaat de grens weer samen met de gemeentegrens, draait naar het zuid-westen en gaat in een rechte lijn naar een ruwe steen, genaamd "Blauwe Kei", die zich bevindt bij de weg genaamd "Postelsbos", op het hoekpunt van een in België inspringende stompe hoek, die de grens vormt. Op dit punt en naast genoemde ruwe steen zal een **grenspaal (No.199)** geplaatst worden. (360m.)*

GP 198 is geplaatst waar de grens van noordwest naar zuidwest gaat. Hiervandaan loopt de grenslijn langs de Peelsche Heide.

Op 27-5-1994 is de grens tussen GP 198 en 201 opnieuw opgemeten. Er is een detailtekening en coördinaten.

Op de volgende kleine knik komen we bij GP199, die in 1843 is geplaatst (Hooge paal) naast een Blauwe Kei, die helaas is verdwenen.

Gemeente Reusel en de Mierden (GP 198 t/m 207). 19.840m.

§ 2. Van dit punt gaat de grens in een rechte lijn naar het westen **naar een andere ruwe steen, genaamd "Hoogpaal"**, waarnaast **een hulpsteen** geplaatst zal worden. Van daar volgt de grens het eerste gedeelte van een rechte lijn, die naar het zuidwesten gaat, **naar een ruwe steen, genaamd de "Rode Kei"**, geplaatst op ongeveer 275 meter (ellen) aan de andere zijde van de dijk genaamd de **Postelse dijk of weg van Reusel naar Postel**, scheidende het perceel 42 B van Reusel van 1 A van Mol. Op deze dijk of weg en tegenover zijn contactpunt met de twee voornoemde percelen, zal een **grenspaal (No.200)** geplaatst worden, en **een hulpsteen tussen de vorige en de "Hoogpaal"** (1120m.)

I 壹

GP 199 staat op een flauwe knik in de grens.

I 貳

I 參

I 肆

I 伍

I 四 GS 199a is in 1843 geplaatst naast de Blauwe Kei, die helaas is verdwenen. Deze grenssteen nu langs de zandweg naar de Postelse Hoeve.

I 伍

I 六 GS 199b staat eveneens langs deze zandweg, op de plaats waar in 1843 nog een "Hooge Paal" stond..

In de buurt vinden we nog een **NGI-steen** aan de noordzijde van Arendonkseweg.

Tot slot arriveren we bij **GP200**, die op een zeer flauwe knik in de grens staat, op de zuidwesthoek van de Peelsche Heide.

Gemeente Reusel en de Mierden (GP 198 t/m 207). 19.840m.

§ 3. Van de laatste grenspaal, volgt de grens, na voornoemde weg of dijk gekruist te hebben, het tweede deel van de rechte lijn, zoals hiervoor omschreven, om aan de "**Rode Kei**" te komen, waar **een hulpsteen** geplaatst zal worden; van daar gaat de grens in een rechte lijn ongeveer in het verlengde van de vorenstaande richting, naar **een andere ruwe steen, genaamd "Grauwe Steen"**, waar **een hulpsteen** geplaatst zal worden; van dit punt gaat de grens naar het zuidwesten en scheidt de percelen 47, 13, 12, 11, 10, 9, 8 en 7 B van Reusel van 392 A van Mol en bereikt **een ruwe stenen grenssteen, genaamd "Witte Kei"**, gezet op de plaats waar de dijk of weg van Arendonk naar Postel zich splitst naar Bergeyk en naar Postel. Op de noordelijke kant van deze dijk, en tegenover de zuidelijke hoek van het perceel B 7 van Reusel, zal een **grenspaal (No.201)** geplaatst worden. **Een hulpsteen** zal geplaatst worden op ongeveer de halve afstand tussen deze grenspaal en het punt waar zich de "Grauwe Kei" bevindt.
(1560m.)

GP 200 staat op de zuidwesthoek van de Peelsche Heide.

GS 200a ligt in 2 stukken naast de Postelse Hoeve.

式

参 Herhaaldelijk breken van GS 200a

四 Op 1-6-1945 wordt deze steen vermeld omdat "het bovengedeelte kapot is, in enkele stukken; herstelling met sterke cementspecie, nog versterkt, indien nodig, door 3 of 4 met cement ingegoten ijzeren pinnen, is goed mogelijk. Vervolgens is deze paal een weinig van zijn plaats geschoven ----naar wij vernamen, is er met een kleine Duitse tank tegen gestoten ----; bij herplaatsing moet hij tevens dieper; namelijk het gehele ruw behakte deel van de hardsteen, in de grond worden gezet".

Op 14-8-1946 wordt de oorlogsschade opgenomen en wordt vermeld dat van GS 200a het bovenstuk kapot is en de steen iets verschoven.

Op 7-5-1947 is een Proces Verbaal opgemaakt van herstel en herplaatsing van GS 200a.

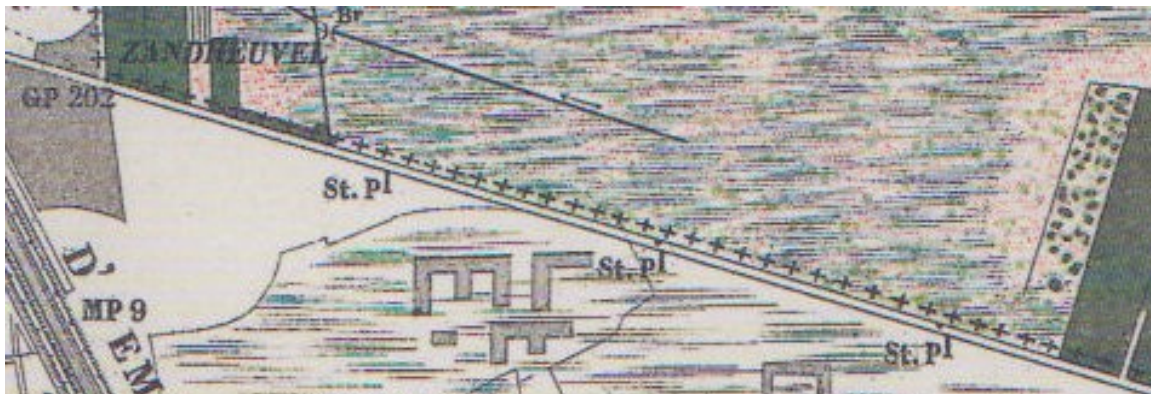
一七Op 10-5-1971 is bij de schouwing gemeld dat deze steen weer is afgebroken.
 一八Op 23-5-1975 is bij de schouwing gemeld dat "de uitgevoerde reparaties niet afdoende zijn gebleken" en de steen weer is gebroken en het voetstuk schuin is gereden.
 一九Op 31-5-1976 is de steen weer hersteld en in 1985 gemeld als onbeschadigd.
 二〇Op 22-6-1977 wordt gemeld dat GS 200a is gebroken en dat het voetstuk scheef staat.
 二一Op 26-6-1986 wordt bij de schouwing gemeld dat GS 200a is hersteld.
 二二Op 19-4-1993 is er bij de schouwing gemeld dat GS 200a met een band is gerepareerd.
 二三Op 7-8-2001 wordt bij de schouwing gemeld dat de ijzeren band rond GS 200a zwaar verroest is en aan vervanging toe is.
 二四In januari 2005 wordt bij de schouwing gemeld dat "de steen is uitgeworpen, gebroken in 2 delen, verwoest, ijzeren bandijzer is weggeroest".

二五Vervolgens komen we bij een bospunt van de Reuselse Moeren, tussen de plaats waar GS 200b (zou de flauwe knik in de grens moeten aangeven) en 200c zouden moeten staan, beide zijn al in 1985 verdwenen.

二六

二六Verdwijning GS 200b en 200c

二七Op 27-6-1985 wordt bij de grensschouwing gemeld dat GS'n 200b en 200c niet meer aanwezig zijn.
 Op 26-6-1986 wordt bij de schouwing gemeld dat GS 200b is verdwenen en dat GS 200c is hersteld, echter "niet wedersprekelijk". . . .
 二八Op 19-4-1993 is bij de grensschouwing gemeld dat GS 200b niet meer aanwezig is en dat GS 200c "door het dempen van de grensgracht volledig is ingegraven met nog slechts 5cm boven het maaiveld. Bij het bewerken van de grond zal deze zeer zeker beschadigd worden"
 二九Op 10-5-1993 is er een Proces Verbaal opgemaakt van de plaatsing van een ondergronds kenmerk, dat de plaats van GS 200b aangeeft. Bij de werkzaamheden is geconstateerd dat de grenssteen, zowel als het oude ondergrondse kenmerk zijn verdwenen.
 Op 7-8-2001 de grensschouwing gemeld dat GS'n 200b en 200c niet meer aanwezig zijn.
 In januari 2005 wordt bij de schouwing gemeld dat beide stenen zijn verdwenen.

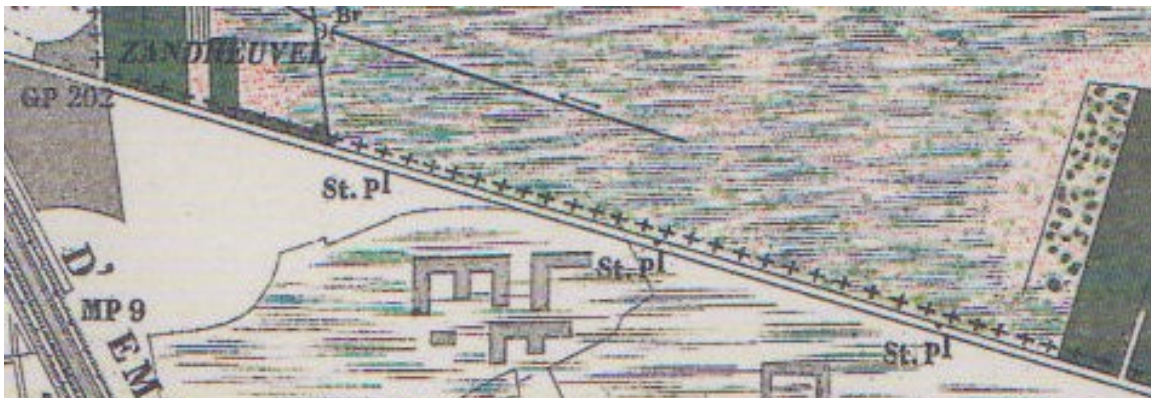

Uiteindelijk komen we bij GP201 op de zuidhoek van de Reuselse Moeren.

Gemeente Reusel en de Mierden (GP 198 t/m 207). 19.840m.

§ 4. Van de laatste grenspaal volgt de grens **de noordelijke kant van de voornoemde dijk**, die aan België blijft, **tot een heuveltje**, dat het contactpunt aangeeft van de gemeenten Arendonk en Mol (België) en Reusel (Nederland). Op dit punt zal een **grenspaal (No.202)** geplaatst worden en **drie hulpstenen** zullen geplaatst worden op **ongeveer gelijke afstand** tussen de laatste grenspalen aan de noordelijke zijde van deze dijk. (2050m.)

GP 201 staat bij Het Goor, op de zuidelijke punt van de Reuselse Moeren. Hierna rijden we in de richting van het “Kanaal van Dessel over Turnhout naar Schoten”.

I 𐄂

I 𐄂 GS 201a is niet gevonden.

I 𐄂 **Grenssteen 201a verdwenen**

I 𐄂 Op 27-6-1985 wordt bij de grensschouwing gemeld dat GS 200a vertoont “tekenen van sleet”.

I 参 Op 19-4-1993 is bij de grensschouwing gemeld dat “GS 201a tekenen van sleet vertoonde”.

I 四 Op 7-8-2001 wordt bij de schouwing gemeld dat deze steen niet meer aanwezig is.

I 伍 In januari 2005 wordt bij de schouwing gemeld dat de steen is verdwenen.

I 𐄂 GS 201b staat dicht langs het fietspad.....tot deze steen rond 2013 ook verdwijnt!

I 𐄂

Hallo Allemaal.

Weer een grenspaal gestolen 201b.

In de omgeving de laatste jaren ook al twee andere grenspalen gestolen 190a en 197f. Ben gisteren naar Gemeentehuis Lommel geweest, gemeenteambtenaar denkt dat ze ergens op een boerenerf of tuin staan.

Ga binnenkort naar Gemeente Mol om aangifte te doen, wie weet.

Groetjes Ad en Lenie.

foto's Ad en Lenie

1三 GS 201c is ook niet meer gevonden.

1式

1参 **Grenssteen 201c overlangs gebroken**

1四 Op 27-6-1985 wordt bij de grensschouwing gemeld dat GS 201c bovengronds in de langsrichting is gebroken, maar de voet is intact gebleven.

1伍 Op 7-8-2001 wordt bij de schouwing gemeld dat deze steen niet meer aanwezig is.

1六 In januari 2005 wordt bij de schouwing gemeld dat de steen is verdwenen.

Van pure frustratie gaan we dan maar door naar **GP202**.

Gemeente Reusel en de Mierden (GP 198 t/m 207). 19.840m.

ARTIKEL 83.

Grens tussen de gemeenten Arendonk (België) en Reusel (Nederland).

§1. Van het contactpunt van de gemeenten Arendonk, Mol en Reusel, wordt de grens gevormd door een lange rechte lijn naar het noorden **door het midden van een greppel**, die de percelen 709, 708, 707 B, 699, 698²bis, 698, 698bis, 571, 573, 572, 514 en 511 A van Arendonk scheidt van de percelen 49, 45, 64, 51, 52 B en 812, 813, 814 en 902 C van Reusel, **welke greppel in zijn loop de wegen van Arendonk naar Bladel en van Arendonk naar Heikant doorsnijdt**, en uitkomt op de plaats waar een **grenspaal (No.203)** het contactpunt van de percelen 511 en 510 A van Arendonk, en van de percelen 902 en 901 C van Reusel zal aangeven.

Zeven hulpstenen zullen de richting van de grens aangeven.

(3520m.)

GP 202, met in detail een wel heel vreemde “2”, waar de grens naar het noorden gaat.

Een vreemd nummer op grenspaal 202, wel eens opgevallen?

Op 26-8-1864 gaat er een Proces Verbaal van de gemeente Reusel naar de Commissaris van de Koning in Noord Brabant. Er wordt melding gemaakt van het plaatsen van een nieuwe kop op GP 201 eneen nieuwe “2” voor GP 02 (!). Deze was wel een beetje groter uitgevallen, maar je kon weer zien dat je niet op de Vaalserberg was !

Op 3-5-1961 is bij de grensschouwing gemeld dat GP 202 wordt scheef geduwd door de wortels van een dichtbij staande boom. Geadviseerd wordt om de boom te vellen. Op 7-8-2001 wordt bij de schouwing gemeld dat dit nog steeds een probleem is.

Het graven van een afwateringssloot bij grenssteen 202d gaat zo maar niet !

Op 16-8-1943 is er een rapport van de Marechaussee te Reusel opgemaakt, waarin de werkzaamheden zijn gemeld en stopgezet, omdat deze plaatsvinden op de rijksgrens, over een lengte van ca. 500 meter. Grenssteen 202d staat op de plaats van een nieuw aangelegde duiker. Nader onderzoek is geboden.

Op 22-3-1944 wordt een uitgebreid onderzoek naar de uit te voeren waterwerken gerapporteerd. Hierin wordt vermeld dat de stenen grenspalen op last van de burgemeester van Reusel op hun juiste plaats zijn teruggezet.

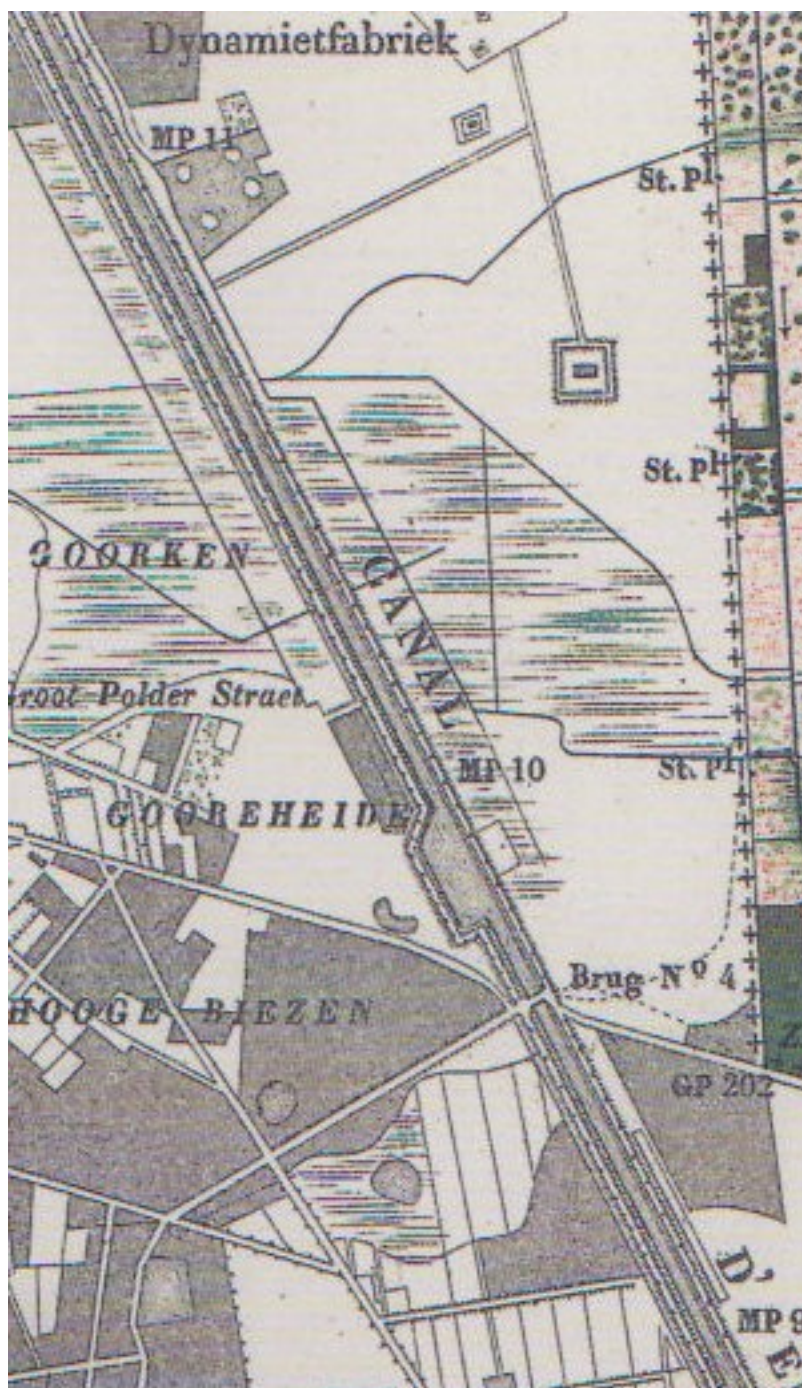
Op 14-8-1946 wordt deze paal gemeld als “liggende in zijn geheel vlakbij zijn oorspronkelijke plaats, onderin een vrij diepe afwateringssloot”.

Op 7-5-1947 is de plaats van de steen nauwkeurig vastgesteld.

Op 18-5-1965 wordt gemeld dat GS 200d “door grondwerkzaamheden bij het aanleggen van een sloot, zich niet meer op zijn oorspronkelijke plaats bevindt”.

Op 24-1-1967 wordt door de Provincie toestemming gegeven tot herplaatsing.

Op 18-5-1967 wordt een Proces Verbaal opgemaakt van de herplaatsing. De steen staat midden in de grenssloot op een dam. Coördinaten zijn: 17716,69 / 91519,89

一

二 GS 202a, tussen de zandweg en de sloot, op de grens tussen de Reuselse Moeren en de Rijtsche Heide.

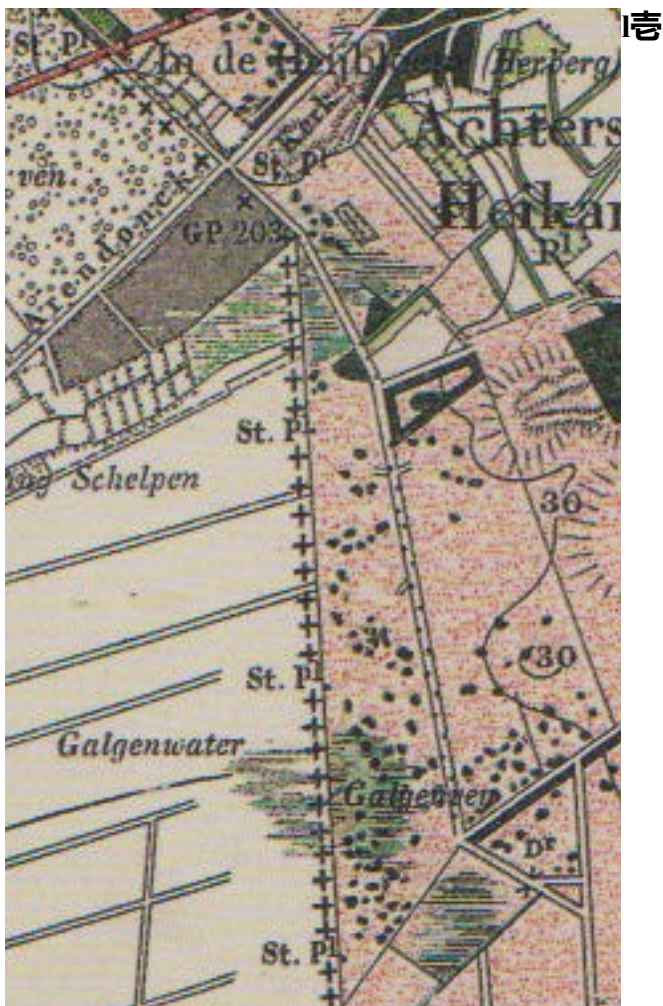
三

四 GS 202b, eveneens tussen de zandweg en de sloot.

五

六 GS 202c, andermaal tussen de zandweg en de sloot.

七

I 18

I 18 GS 202d is niet meer te vinden. Wellicht opgeblazen door de dichtbij gelegen dynamietfabriek

Op 20-7-1945 wordt gerapporteerd dat GS 202d ondergraven is bij werkzaamheden van de Nederlandse Heidemaatschappij.

Op 14-8-1946 wordt deze paal gemeld als "liggende in zijn geheel vlakbij zijn oorspronkelijke plaats, onderin een vrij diepe afwateringssloot".

Op 18-5-1965 wordt gemeld dat GS 202d "door grondwerkzaamheden bij het aanleggen van een sloot, zich niet meer op zijn oorspronkelijke plaats bevindt".

Op 18-5-1967 wordt een Proces Verbaal opgemaakt van de herplaatsing.

I 18

I 18 GS 202e is nog steeds onvindbaar.

I 18 Op 21-5-1975 wordt deze paal gemeld als "niet meer op zijn oorspronkelijke plaats aanwezig, doch in beschadigde vorm omligt".

厶Op 24-5-1977 wordt gemeld dat de steen “in de naastbestaande gracht ligt en verdeeld is in twee delen”.

厶Op 22-6-1977 wordt gemeld dat GS 202e is beschadig en scheef staat.

Op 9-4-1979 is er een opdracht van de Commissaris van de Koningin om de plaats voor GS 202e in te meten en de steen te herplaatsen.

Op 5-5-1993 wordt bij de grensschouwing gemeld dat GS 202e is verdwenen.

厶

厶GS 202f staat langs een weide.

Op 10-5-1932 wordt gemeld dat GS 202f omvergevallen is.

Op 31-5-1932 wordt groen licht gegeven voor de herplaatsing, voor een geraamd bedrag van 4 gulden.

厶

厶GS 202g staat op de grens van een bos en een akker, dichtbij GP 203.

Tot slot bereiken we **GP203** bij Achterste Heikant.

Gemeente Reusel en de Mierden (GP 198 t/m 207). 19.840m.

§ 2. Van daar draait de grens naar het noordwesten en **blijft steeds de voornoemde greppel volgen**, scheidt het perceel 510 A van Arendonk van dat van 901 en 903 C van Reusel, **snijdt de weg, genaamd Kerkdijk**, maakt een stompe hoek op Reusel, kruist **de weg van Arendonk naar Reusel** en maakt een tweede stompe hoek op Reusel, en komt aan het contactpunt van de gemeenten Arendonk (België), Reusel en Hooge en Lage Mierde (Nederland). Op dit contactpunt zal een **grenspaal (No.204)** gezet worden. **Drie hulpstenen** zullen worden geplaatst: een op de plaats waar de grens de weg, genaamd de Kerkdijk, snijdt, en twee op de hierboven genoemde hoeken. (1920m.)

GP 203 bij “Achterste Heikant”, met een beschadigde kop. De beschadiging is gemeld bij de gemeente Reusel. Hier gaat de grens van noord naar noordwest.

Aan de Turnhoutseweg staat een oud grenskantoor, met zitbank “ieder mens is uniek”. Verder staat er nog een “Borne Poteau”, een oude grenspaal.

15

GS 203a, een betonnen exemplaar, ligt plat achter “Achterste Heikant”. Hierna komen we op de Belevensche Heide.

Op 5-5-1993 wordt bij de grensschouwing gemeld dat GS 203a is afgebroken.

l三 We kruisen de N284(NL)/ N139(B), ofwel de weg van Reusel naar Arendonk, waar Joke en ik op de fiets langs kwamen in 1973 op weg naar La Courtine in de Ardennen.

l貳

l參 GS 203b staat scheef, langs een slootje in een flauwe knik van de grens.

l四

l伍 GS 203c is eveneens scheef gezakt, langs het hek van een domein.

Tot slot bereiken we **GP204** net voor De Luther, die recht naar het noorden loopt naar Hooge Mierden.

Gemeente Reusel en de Mierden (GP 198 t/m 207). 19.840m.

ARTIKEL 84.

Grens tussen de gemeenten Arendonk (B) en Hooge en Lage Mierde (Nederland).

*Van het contactpunt tussen de gemeenten Arendonk, Reusel en Hoge en Lage Mierde wordt de grens tussen deze twee gemeenten gevormd door een rechte lijn van meer dan vier duizend meter (ellen) lengte, die naar het noordwesten gaat en in het terrein aangegeven wordt door **een greppel**, die bij het begin de weg van Arendonk naar Hooge Mierde kruist en die tenslotte de percelen en die vervolgens de percelen 49, 48 en 47 a A van Arendonk van het perceel 107 D van Hooge en Lage Mierde scheidt, **de weg, genaamd Turnhoutsebaan**, over gaat en tenslotte het contactpunt van de vier gemeenten Arendonk, Ravels, Weelde (België) en Hooge en Lage Mierde (Nederland) bereikt, **waar een ruwe blauwe steen staat, genaamd Mierdermeer.***

*Op dit punt, waar de percelen 686 B van Ravels, 470 d C van Weelde en 72 D van Hooge en Lage Mierde elkaar raken, zal een **grenspaal (No.205)** geplaatst worden.*

Negen hulpstenen** zullen op **ongeveer gelijke afstand** worden geplaatst, teneinde de richting van de grens aan te duiden. **(4790m.)

GP 204 aan de Belevense Heide, net voor De Luther, die recht naar het noorden loopt naar Hooge Mierden.

Op 2-7-1985 is er een tekening van het kadaster over de grensvaststelling tussen de grenspalen 204 en 205. Er is een detailtekening gevoegd bij het rapport over GP 197.

I

GS 204a is niet aanwezig in deze bocht van het bospad.

Op 5-5-1993 wordt bij de grensschouwing gemeld dat GS 204a ontbreekt.

GS 204b is ook verdwenen.

GS 204c is erg beschadigd, maar is gevonden.

GS 204d waarvan het onderstuk direct achter een palissade ligt.

Een deel van het bovenstuk lag in een bosje op een perceelgrens.

Tot slot stond er langs de afrastering nog een klein betonnen paaltje met een roestvast stalen pen in de kop.

●**Stukken en brokken van GS 204d**

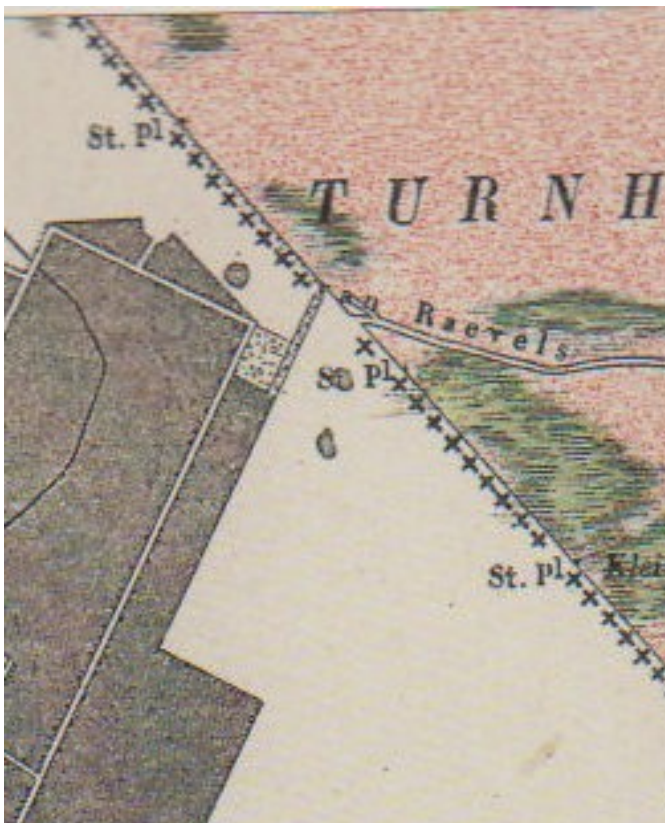
Al erg lang ligt het onderstuk direct achter een palissade met rustbank.

Een deel van het bovenstuk ligt in een bosje op een perceelgrens.

Op 8-10-1956 wordt bij de schouwing gemeld dat GS 204d totaal versleten is en in 2 stukken gebroken. Een nieuw te plaatsen paal wordt begroot op 7000 Bfr.

Op 11-10-1956 is er een brief van het Kadaster, waarin vervanging niet noodzakelijk gevonden wordt, omdat met de afgebroken paal en de diepe sloot, de grens goed zichtbaar is. Het onderstuk stond toen nog op de juiste plaats.

*Op 9-9-1957 is er een Proces Verbaal van inmeting van GS 204d, waarvan het onderstuk plus een deel van het bovenstuk voldoende geacht worden om de grens zichtbaar te maken. **Voor de inmeting wordt gebruik gemaakt van een naburige betonnen paal van de "Cultuurtechnische Dienst RE NAP", die staat op 10,55 meter in zuidoostelijke richting, op 35 cm loodrechte afstand vanaf de grenslijn.***

I 零 GS 204e staat naast de sloot langs de camping.

I 貳

I 參 GS 204f staat in een houtsingel. Beide laatste stenen zijn recent herplaatst.

I 四

I 伍 GS 204g, waarvan de toplaag op een plek wat is afgeschilferd.

Dichtbij staat een paaltje van landgoed "de Utrecht", te zien aan de initialen "d U".

一
 二
 三
 四
 五

GS 204h staat in het bos, waarna we nog een paaltje van De Utrecht tegen komen.

GS 204j staat langs het zandpad, een mooie gave steen.

一
 二

三 Vervolgens komen we langs een grafsteen van Jan Jozef Beijens, op Belgisch grondgebied, “onschuldig doodgeschoten 25-8-1950”.

四 Als laatste zien we weer een paaltje van De Utrecht.

Tenslotte komen we bij **GP205**, die op de meest westelijke punt van een vijfhoekig veld in het bos staat..

Gemeente Reusel en de Mierden (GP 198 t/m 207). 19.840m.

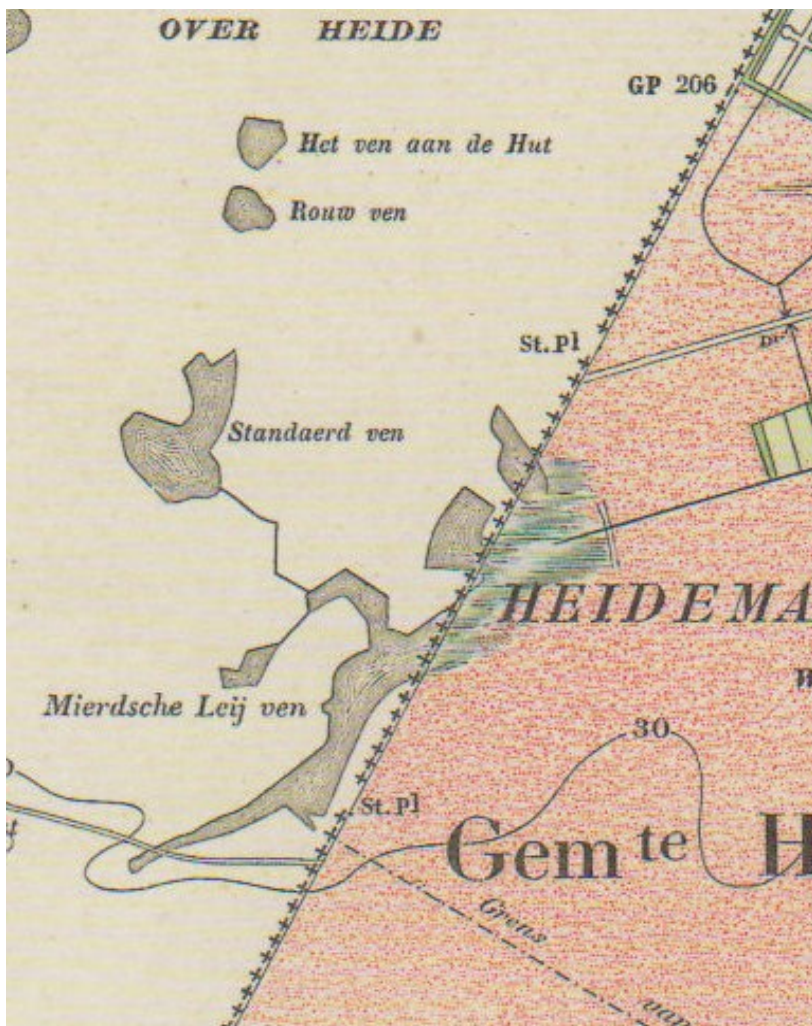
ARTIKEL 85.

Grens tussen de gemeenten Weelde (B) en Hoge en Lage Mierde (Nld).

*Van de laatste grenspaal wordt de grens gevormd door een rechte lijn die enigszins naar het noordoosten gaat naar een oude grenssteen, genaamd **Grauwe Witte Key**, gelegen een stukje ten zuiden van de weg van Weelde naar Hoge en Lage Mierde en bereikt tenslotte een opgeworpen heuveltje, gelegen op het contactpunt van de gemeenten Weelde, Poppel (België) en Hoge en Lage Mierde (Nederland).*

*Een **grenspaal (No.206)** zal geplaatst worden op het contactpunt, hierboven omschreven, en op de zuidelijke hoek van het perceel 427 C van Poppel.*

***Vier hulpstenen**, geplaatst op gelijke afstand tussen de grenspalen zullen de loop van de grens aanduiden. (2600m.)*

I壹GP 205 staat op de punt van een maisveld, waar de richting van de grens van het noordwesten gaat naar het noordoosten.

Op 8-10-1956 wordt gemeld dat GP 205 is omgevallen en dat een nieuwe betonnen fundering noodzakelijk is. Begrootte kosten 2000 Bfr.

Op 9-9-1957 wordt er een Proces Verbaal opgemaakt van de herplaatsing.

De merkwaardige vijfhoek was al in 1880 op de kaart gezet nadat de Grondeloze Moer was drooggelegd en is altijd zo op de kaarten zichtbaar gebleven.

Hier vinden we ook nog een paaltje van De Utrecht.

I壹

I貳GS 205a staat langs het zandpad.

I参

I四GS 205b staat eveneens langs het zandpad.

I伍

I六GS 205c staat in een dennenbos, waar een rij eiken de grens aangeeft.

I七

I八GS 205d staat langs een aardappelveld.

Als laatste komen we bij **GP206** net voor Het Bolgoor.

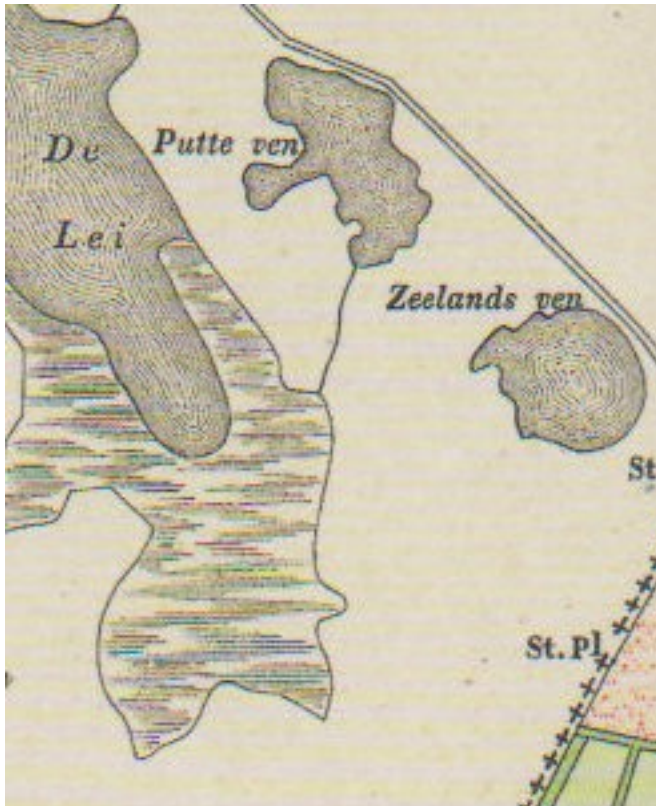
Gemeente Reusel en de Mierden (GP 198 t/m 207). 19.840m.

ARTIKEL 86.

Grens tussen de gemeenten Poppel(B) en Hooge en Lage Mierde (Nld).

De rijksgrens tussen deze gemeenten wordt eerst gevormd door een rechte lijn, die vanaf voornoemde grenspaal ongeveer naar het noordoosten gaat, in het verlengde van de gemeentegrens tussen Hooge en Lage Mierde en Weelde, tot aan een oude blauwe ruwe grenssteen, geplaatst op ongeveer 350 meter (ellen) ten zuidwesten van de weg, genaamd Postbaan van Poppel naar Hooge Mierde. Op dit punt zal een hulpsteen geplaatst worden. Vandaar wordt de grens gevormd door een andere rechte lijn, die een beetje meer naar het noordoosten gaat, de voornoemde weg kruist, en gaat naar een ronde kuil, genaamd Schat-Putte en komt aan een kegelvormige heuvel op de plaats genaamd Tulder-Asten-Decker-Steeden-Puten, die het contactpunt is van drie gemeenten Hooge en Lage Mierde, Hilvarenbeek (Nederland) en Poppel (België). Op deze plaats zal een grenspaal (No.207) geplaatst worden en van twee hulpstenen, die de richting van de grens aangeven, wordt een geplaatst op het snijpunt van de weg, genaamd Postbaan, reeds genoemd, en de andere op, de halve afstand tussen deze weg en de laatst genoemde grenspaal. (1920m.)

I 18

GP 206 staat net voor Het Bolgoor, terwijl er een betonnen paaltje achter staat met o.a. 2 stukken van een vaalwitte kei, mogelijk van de oorspronkelijke grenskei die hier gelegen heeft.

一 GS 206a staat in een gemengd bos van eiken en berken.

二

三 GS 206b staat langs de Mierdsedijk, en is erg beschadigd.

四

一 GS 206c staat langs een greppel langs de Appelenberg.

Tot slot bereiken we **GP207**.

Gemeente Hilvarenbeek (GP 207 t/m 210). 7440m.

ARTIKEL 87.

Grens tussen de gemeenten Poppel (België) en Hilvarenbeek (Nederland).

§ 1. Vanaf de laatste grenspaal vervolgt de grens tussen deze twee gemeenten langs een rechte lijn in de zelfde richting tot aan een **grenssteen genaamd Teulder Hoven of Paalput**, geplaatst op de oostelijke hoek van het perceel 448e C van Poppel.

Op dit punt zal een **grenspaal (No. 208)** geplaatst worden. (320 m.)

GP 207 staat bij de Appelenberg.

Op 28-1-1946 is gemeld dat GP 207 "tijdens krijgsverrichtingen van Oktober 1944 licht beschadigd is. Er werd vastgesteld dat dezen paal getroffen werd door zeven kogels".

Even verder staat **GP208** ten zuiden van Teulder Hoeve.

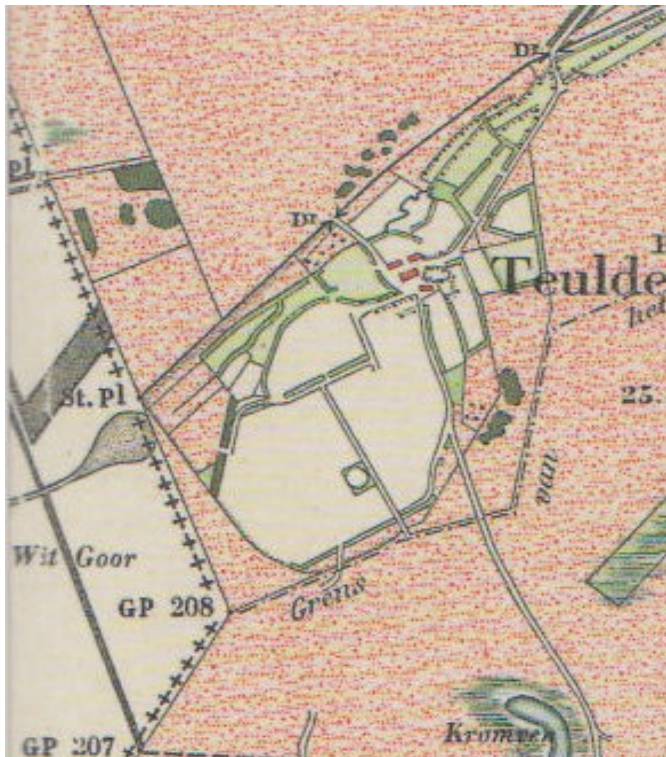
Gemeente Hilvarenbeek (GP 207 t/m 210). 7440m.

§ 2. Vanaf dit punt richt de grens zich een weinig naar het noordwesten langs een lange rechte lijn, die **de weg van Poppel naar Tuldert snijdt** en de percelen 135, 148, 189, 64, 58, 56, 54, 55 en 46 G van Hilvarenbeek scheidt van de percelen 448 (e), 448 (d), 448 (c) 449 (c), 449 (b), 449 (a), 451 (d), 451 (c), 451 (b), 451 (a), 15 (c), 15 (b), 15 (a), 9, 6, 8, 7, 4, en 3 C van Poppel. Ze gaat vervolgens **over de beek genaamd Aa of Ley**; laat aan België de percelen 56 t/m 50 B van Poppel en aan Nederland de percelen 49, 48 en 47 G van Hilvarenbeek; gaat **opnieuw over de voornoemde beek**, scheidt de percelen 46, 45 en 44 G van Hilvarenbeek van de percelen 2 en 1 B van Poppel en komt ten slotte uit op **het punt dat zich bevindt aan de genoemde beek Aa of Ley, bij het huis, genummerd 48 B van Poppel.**

Van daar gaat de grens door het midden van genoemde beek, die ze in al zijn kronkelingen volgt, en bereikt de brug, gelegen in de weg van Poppel naar Hilvarenbeek op de plaats, genaamd de Rovers. Op de noordelijke hoek van het perceel 45 B van Poppel zal een **grenspaal (No.209)** geplaatst worden, die het contactpunt van de drie gemeenten Hilvarenbeek, Goirle (Nederland) en Poppel (België) zal aangeven.

Elf hulpstenen, waarvan acht op gelijke afstand tussen het voorlaatste en het eerste ontmoetingspunt van de grens met de beek, genaamd Aa of Ley en **de drie laatste op ontmoetingspunten van de grens met de beek**, zullen worden geplaatst om te dienen om de richting van de grenslijn aan te geven. **(4860m.)**

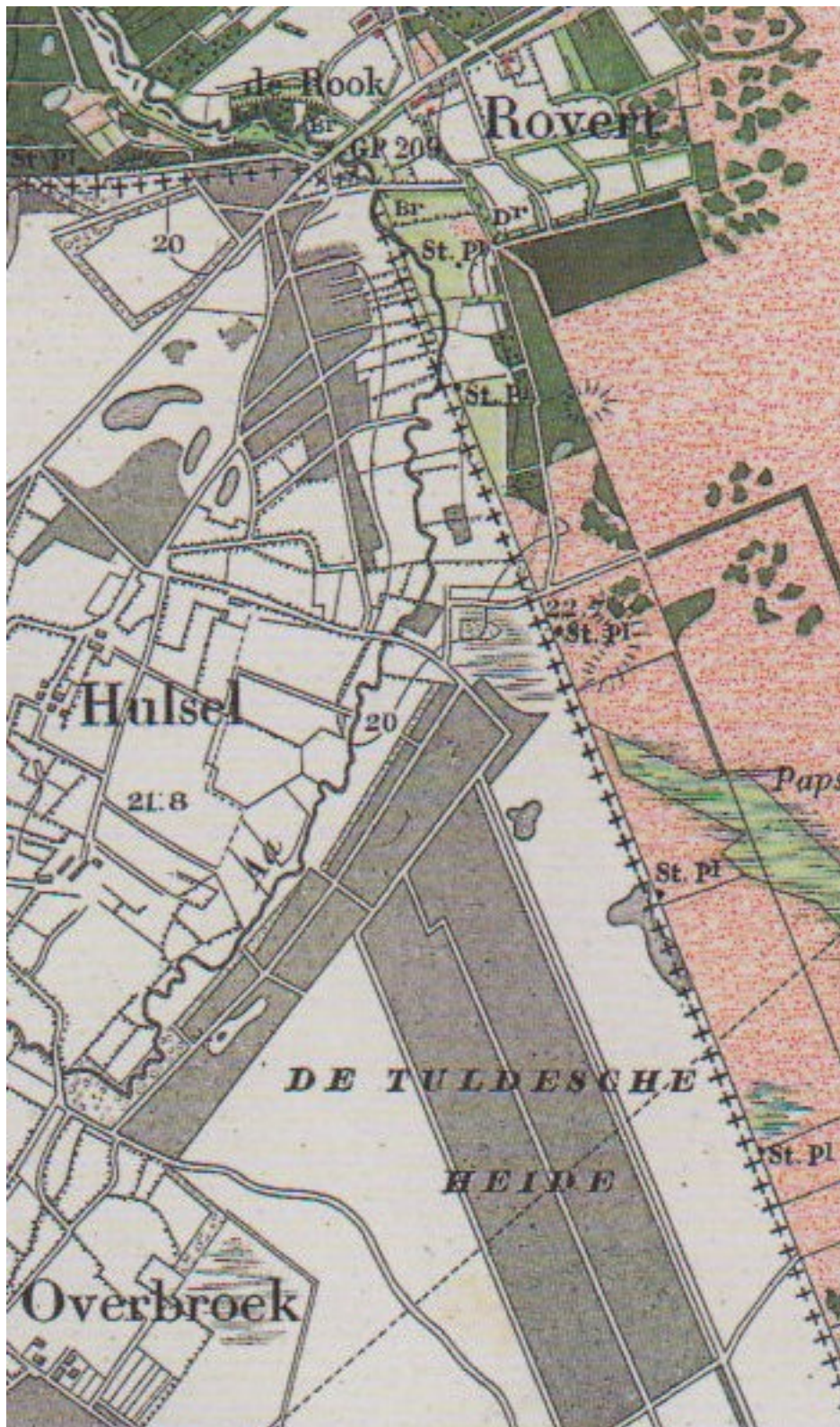
18

GP 208 staat daar waar de richting van de grens gaat van het noordoosten naar het noordwesten, ten zuidwesten van de Teulder Hoeve..

IGS 208a staat in een beekje, met een prachtige rododendron.

IGS 208b is omver gezakt.

I壹GS 208c staat op een kruising van zandwegen.

I貳

I參GS 208d staat naast een gaslocatie.

I四

I伍GS 208e staat naast camping Tulderbos.

I六

I七GS 208f staat ten zuiden van Papschot.

Op 23-4-1993 is bij de grensschouwing gemeld dat GS 208f is scheefgezakt.

I壹GS 208g staat dicht bij de Papschot.

I貳

I參GS 208h staat tegen een camping.

I壹GS 208i staat bij de 1e kruising met de Aa in Nederland.

I貳

I參GS 208j staat bij de 2e kruising met de Aa in België.

I四

I伍GS 208k staat bij de 3e kruising met de Aa in Nederland, waarna de grens door het midden van de beek loopt, rond het huis op Nederlands grondgebied.

Tot slot komen we bij **GP209** bij de brug over de Aa.

Gemeente Hilvarenbeek (GP 207 t/m 210). 7440m.

ARTIKEL 88.

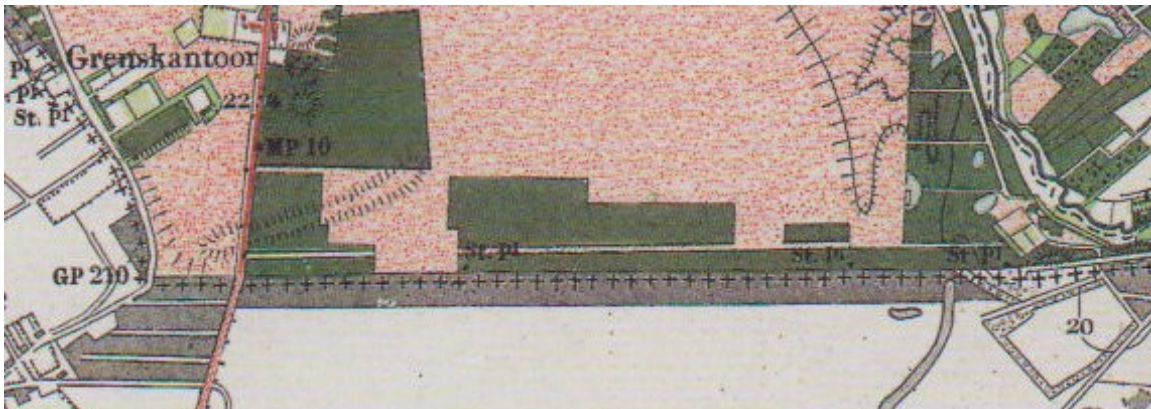
Grens tussen de gemeenten Poppel (België) en Goirle (Nederland).

§ 1. Vanaf de brug over beek de Aa of Ley in de weg van Poppel naar Hilvarenbeek richt de grens zich naar het westen via **de as van de weg van Poppel naar Rovert, tot aan het punt, waar hij zich splitst in twee wegen.** Daar in de oostelijke hoek van het perceel 268 C van Goirle zal **een hulpsteen** geplaatst worden. Van dit punt gaat de grens naar het westen en volgt door de hei een rechte lijn, die de **nieuwe weg naar Tilburg en die van Poppel naar Goirle snijdt**, en komt aan het zuidelijke punt van het perceel 592 A van Poppel, waar **een grenspaal (No.210)** geplaatst zal worden.

Twee hulpstenen zullen **op gelijke afstand** worden geplaatst tussen de twee uiteinden van deze rechte lijn. **(2260 m.)**

I

GP 209 staat aan de Beekseweg, erg diep geplaatst bij de brug over de Aa in landgoed De Rovert, waar de grens naar het westen gaat.

I GS 209a staat in het bos met erg veel mos.

II

III GS 209b staat langs een perceel mais.

IV

V GS 209c staat tussen een maisveld en een bosrand.

We kruisen de grensovergang van de N283 of Turnhoutsebaan, waar een pottenbakker is gevestigd. Aan deze verkeersweg staat geen grenspaal, wel even verder naar het westen.

GP 210 staat waar de grens van west naar noord gaat. Let op het bijzondere topstuk.

Op 5-11-1993 is het traject tussen GP 209 en 212 opnieuw opgemeten.

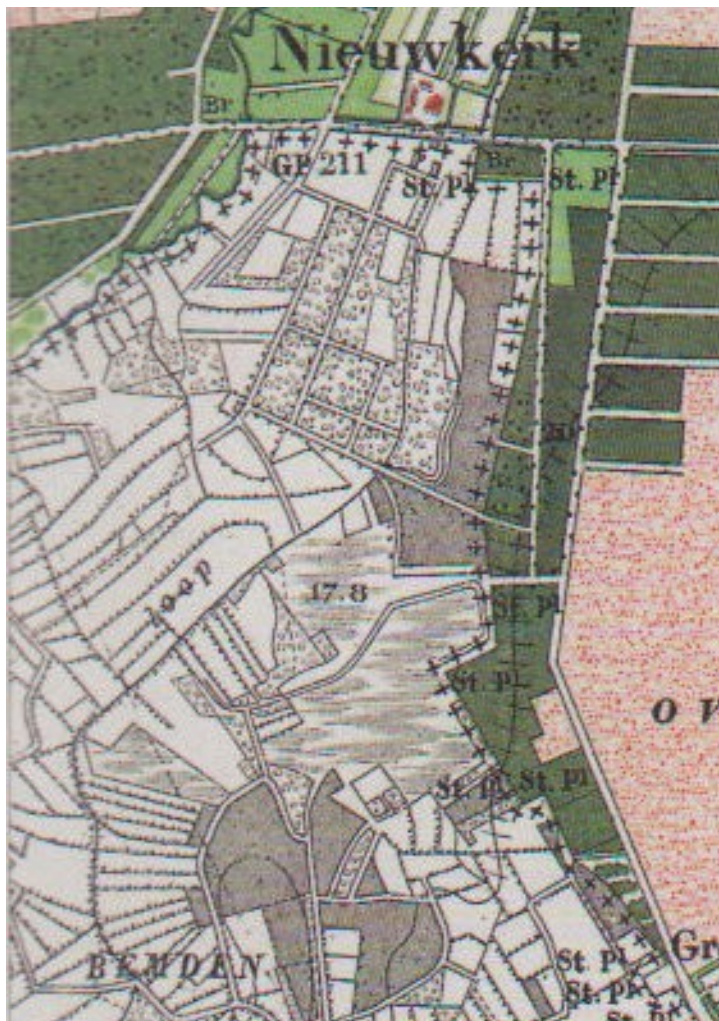
Gemeente Goirle (GP 210 t/m 213). 4340m.

§ 2. Van de laatste grenspaal (No.210) volgt de grens de dan weer **hoekige en bochtige kant van een hoogkantige sloot** en gaat dan naar het noordwesten, daarna naar het noorden, scheidt de percelen 592, 590, 589, 588, 585, 584, 583, 581, 580, 578, 577, 569, 568, 567, 524, 523, 515, 514, 514 bis een derde, 494 een derde, 492, 489 2 bis, 489 bis, 490, 487, 486, 476 en 475 A van Poppel van een weg en van de percelen 279, 280, 281 en 282 C van Goirle, en komt bij **een ontginningsweg** ten noorden van de percelen 475 en 474 A van Poppel.

Daarna draait ze naar het westen; volgt **de as van de genoemde ontginningsweg**, tot ze bij **een sloot** komt, die naar het oosten langs het perceel 470 bis A van Poppel loopt; ze volgt in noordelijke richting **het midden van deze sloot tot dat ze komt aan het punt bij de plaats, genoemd Nieuwkerk, aan de weg van Riel naar Alphen, waarvan ze de as volgt, terwijl ze naar het westen draait en aan de brug komt, gelegen over de Aa of Ley bereikt**, waar een **grenspaal (No.211)** op de noordwest hoek van het perceel 461 bis A van Poppel zal worden geplaatst.

Tien hulpstenen zullen de voornaamste hoeken van deze lijn aangeven. (2570m.)

18

GP 210 staat waar de grens van west naar noord gaat. Let op het bijzondere topstuk.

Op 5-11-1993 is het traject tussen GP 209 en 212 opnieuw opgemeten. Er zijn tekeningen gemaakt van de loop van de Leij met zeer veel meetpunten.

I

I GS 210a/b/c zetten een klein stukje bos af.

I GS 210d/e staan waar de grens een 50 meter naar het westen gaat.

I

I GS 210f/g staan waar de grens ca. 100 meter naar het oosten gaat. Deze 4 stenen zetten dus een iets groter stukje bos af.

Op 23-4-1993 is bij de schouwing gemeld dat GS 210f is verwijderd.

Op 30-3-1994 is er een Proces Verbaal opgemaakt t.a.v. de herplaatsing van GS 210f, waarvan een detailtekening is bijgevoegd. De paal is in de grenslijn richting GS 210g over een afstand van 3.00 meter verplaatst.

I **GS 210h** staat op zuidoost punt van een bosje even voor het Nieuwkerksbaantje.

II

I **GS 210i** staat op zuidwest punt van het bosje, langs de sloot. Hierna gaat de grens noord tot het Nieuwkerksbaantje.

III

I **GS 210j** staat diep in de berm, dichtbij de duiker, aan de noordkant van het Nieuwkerksbaantje.

Uiteindelijk bereiken we GP211 aan de Nieuwe Leij.

Gemeente Goirle (GP 210 t/m 213). 4340m.

§ 3. Vanaf de aan het einde van de vorige paragraaf genoemde brug gaat de grens in zuidwestelijke richting, volgt **in al zijn kronkelingen het midden van de beek de Aa of Ley**, totdat ze aan de weg, gaande van Goirle naar het gehucht Aarle komt. Hier zal **een grenspaal (No.212)** geplaatst worden, op de oostelijke hoek van het perceel 247 D van Goirle. (1550m.)

GP 211 staat aan de Poppelsche Leij bij Nieuwkerk.

Op 8-11-2008 constateerde Peter Dirven dat de paal weer een voorgeschreven topstuk had, in plaats van het bolletje dat de paal jarenlang sierde.

De grens volgt de Poppelsche Leij in zuidwestelijke richting tot aan **GP212** in Aarle(B).

Gemeente Goirle (GP 210 t/m 213). 4340m.

§ 4. *Van deze grenspaal volgt de grens **steeds het midden van de beek de Aa of Ley**, totdat ze bij een sloot, genaamd "Oude Gracht" komt, die aan het noordoosten langs het perceel 156 F van Alphen loopt.*

*Er zal een **grenspaal (No.213)** geplaatst worden op de zuidelijke hoek van het perceel 259 D van Goirle, welke grenspaal het contactpunt van de gemeenten Goirle, Alphen (Nederland) en Poppel (België) zal aangeven. (220m.)*

GP 212 staat diep weggestoken naast de Leij bij Aarle.

Na ruim 200 meter komen we bij **GP 213** aan de oever van de Leij. De paal was versierd met kogelgaten en een bolvormig topstuk.

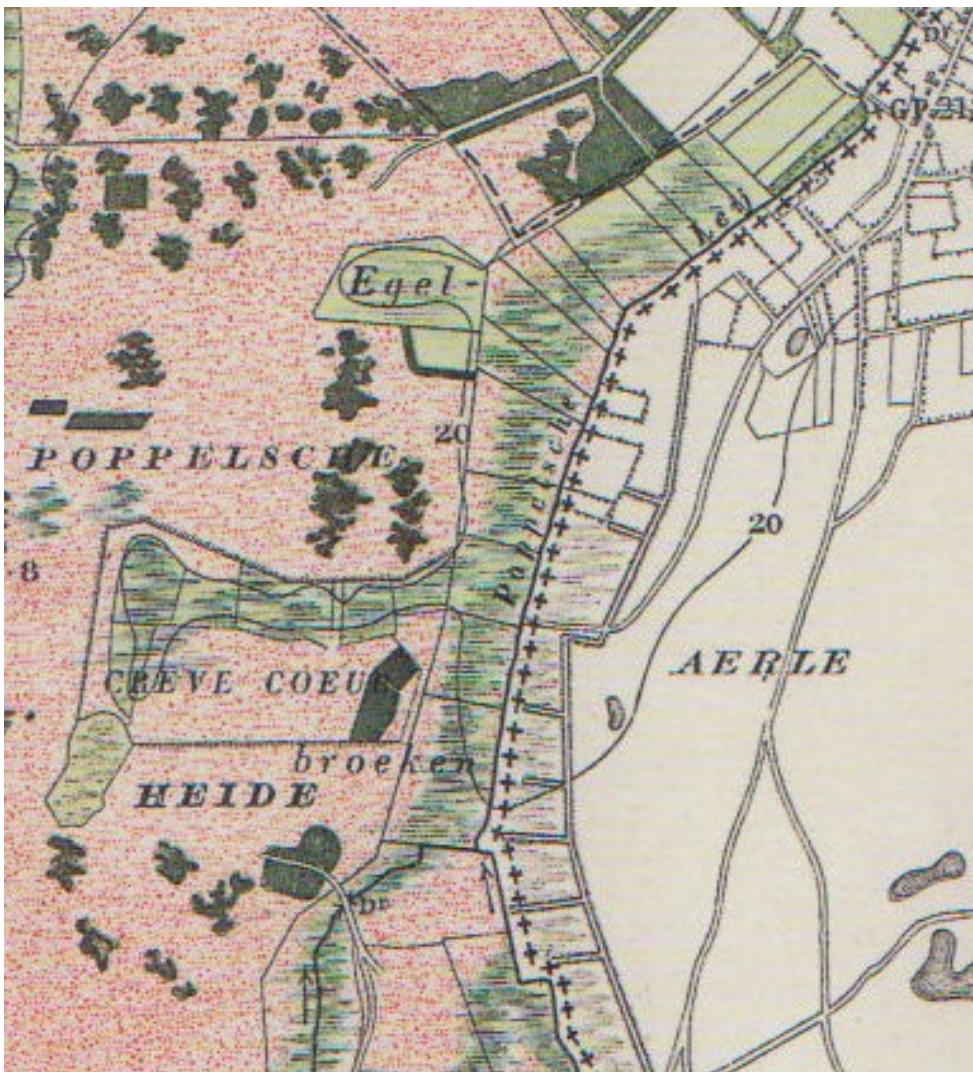
Gemeente Alphen en Chaam (GP 213 t/m 214). 2.350m.

ARTIKEL 89

Grens tussen de gemeenten Poppel (België) en Alphen (Nederland)

De grens tussen deze gemeenten wordt – over haar gehele lengte - gevormd door **het midden van de beek, genaamd de Ley, waarvan ze alle kronkelingen volgt**, in zuidelijke richting, te beginnen bij de laatstgenoemde grensmaal tot aan **grensmaal (No.214)**, te plaatsen op de oostelijke oever van deze beek, in het verlengde van de lijn tussen de gemeenten Alphen en Baarle-Nassau. Ze zal tevens aangeven het tegenover gelegen ontmoetingspunt met de gemeente Poppel. **Een hulpsteen** zal geplaatst worden **bij de bestaande brug over de beek in de weg, van Alphen naar Poppel.**

(2.350 m.)

I𐄂GP213 staat aan de Poppelsche Leij, even ten zuidwesten van Aarle(B). Vlakbij staat ook een gemeentegrenspaaltje van Alphen.

I𐄃

Op 29-1-1946 is gemeld dat GP 213 “tijdens krijgsverrichtingen van Oktober 1944 licht beschadigd is. Er werd vastgesteld dat dezen paal getroffen werd door 10 kogels, ook den kop ervan is verdwenen”.

I𐄄Een grenseik markeert de 1e bocht in de Leij, even ten noordwesten van GS 213a.

I𐄅Zo ook een grenswilg bij 2e bocht, een 10-tal meters verder.

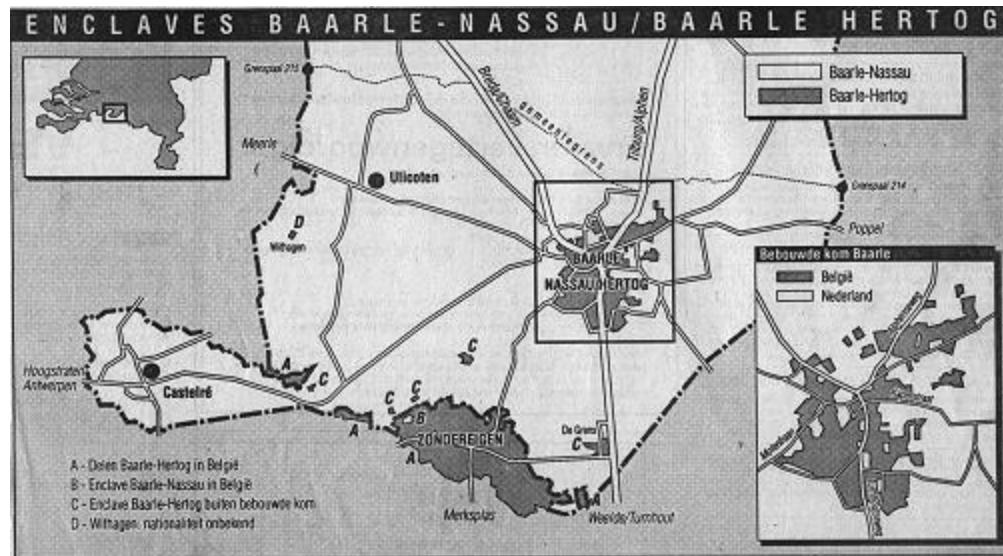
I𐄆

I𐄇GS 213a staat ca. 200 meter naar het zuiden, gepolijst door koeienlijven, ooit gerepareerd en met bout “WD”. Hier kwamen tot ca. 1900 5 zandwegen bij elkaar!

●Op 23-4-1993 is bij de grensschouwing gemeld dat GS 213a is overgebracht naar de gemeentelijke werkplaats van de gemeente Arendonk(B).

Tot slot staat **GP 214** eveneens aan de Poppelsche Leij. Dit is voorlopig de laatste hoofdpaal, want we komen in het ingewikkelde gebied van Baarle-Nassau en Baarle-Hertog.

Gemeente Baarle-Nassau (GP214 t/m 215), totaal 49.440 m.

Baarle-Hertog (748 ha) is Belgisch en bestaat uit het dorp Zondereigen in België en 22 enclaves in Nederlands gebied.

Baarle-Nassau (7638 ha) is Nederlands en bestaat uit de kern Baarle-Nassau met 7 exclaves in het centrum (dwz enclaves binnen Belgische enclaves), 1 enclave in Zondereigen, de dorpjes Castelré en Ulicoten.

De naam Baarle wordt in 922 voor het eerst vermeld. De grondslag voor de grenspuzzel van de beide Baarles ligt al in de 13e eeuw. Door twisten tussen graven en hertogen was het een omstreden gebied. Uiteindelijk werd de twist beslecht op een wonderlijke manier. Godfried van Schoten, Heer van Breda, kreeg het onontgonnen gebied van bossen, heidevelden en moerassen. In 1404 erfde dit over op Graaf Engelbert van Nassau, waarna het gebied Baarle-Nassau zou gaan heten.

Alle bewoonde Cijnsgoederen kwamen onder Hertog Hendrik I, welk gebied de naam Baarle-Hertog kreeg. Het is wel voor te stellen dat dit een prachtige lappendeken veroorzaakte. In 1648 kwam Baarle-Nassau bij de Noordelijke Nederlanden, als deel van de Baronie van Breda. Baarle-Hertog kwam toen bij de Zuidelijke Nederlanden, als deel van de Baronie van Turnhout. De in de Middeleeuwen ontstane grens is altijd gehandhaafd tot de huidige dag. Voor een indruk van het verloop van de grens, zie kaartje van de gemeente Baarle-Nassau, een kaartje van het dorp zelf en een noordoostelijke detailkaart.

Zo heeft Baarle-Nassau 7 exclaves, Nederlandse gebiedjes in het Belgische Baarle-Hertog, waarvan de grootste 5.4 ha. beslaat en de kleinste 0.3 ha.

Verder is er nog 1 enclave (2.9 ha.) binnen het Hertogse Zondereigen in België.

Baarle-Hertog heeft 22 enclaves, gebiedjes die geheel omringd zijn door Baarle-Nassau. Hiervan beslaat de grootste een gebied van 153 ha. en de kleinste een gebiedje van 0.25 ha., zijnde een deel van een weiland.

In 1843 bij de scheiding van Noordelijke en de Zuidelijke Nederlanden, zou de grens letterlijk bepaald moeten worden, waarvan toen om begrijpelijke redenen van af is gezien. Vanaf 1974 ging men over op de exacte kadastrale vastlegging van het grensverloop. In 1995 was dit afgerond en stond de grens exact beschreven.

In het grensverdrag beslaat dit ca. 20 pagina's, waarin een schier eindeloze reeks percelen de revue passeren. We volgen echter alleen de grote lijn van de grensbeschrijving.
Zie verder ook kaartje en detailkaarten, plus tekst Eef Berns.

ARTIKEL 90.

Gemeenten Baarle-Hertog (België) en Baarle-Nassau (Nederland).

§ 1. De grens komt -na de gemeenten Poppel (België) van Alphen (Nederland) gescheiden te hebben- op het punt, omschreven aan het einde van het vorige artikel, bij het gezamenlijke gebied, dat de gemeenten Baarle-Hertog en Baarle-Nassau omvat. Grenspaal (No.214) staat op de oostelijke oever van de Ley.

*Ten aanzien van deze twee gemeenten kwamen de grenscommissarissen overeen:
Gezien artikel 14 van het verdrag van 5 november 1842, luidende als volgt:*

"De status quo zal gehandhaafd blijven, zowel ten aanzien van de dorpen Baarle-Nassau (Nederland) en Baarle-Hertog (België), als ten aanzien van de wegen, die er door gaan.

Overwegende, dat de tegenwoordige status van de plaatsen, gehandhaafd door het gestelde van het hiervoor aangehaalde artikel 14, niet toestaat, over te gaan tot de huidige grensvaststelling van deze gemeenten, waarvan sprake is;

Overwegende, dat het niettemin nuttig kan zijn vast te stellen hetgeen strijdig zou kunnen zijn met het bij het proces-verbaal van 29 november 1836, vastgesteld en getekend op 22 maart 1841 door de plaatselijke autoriteiten van de twee gemeenten.

Beslissen:

a. Voornoemd proces-verbaal, dat vaststelt welke percelen behoren tot de gemeenten Baarle-Hertog en Baarle-Nassau, wordt woord voor woord in het tegenwoordige artikel overgeschreven.

b. Een speciale kaart van vier bladen, bevattende alle percelen van de twee gemeenten, wordt getekend op de schaal van 1 : 10.000 en bij deze kaart worden gevoegd twee losse bladen, voorstellende -op een schaal van 1 : 2500- de delen van deze gemeenten, die slechts met een kleine schaal duidelijk kunnen worden afgelezen.

PROCES – VERBAAL VAN ERKENNING DER JUISTE GRENZEN, TUSSEN DE GEMEENTEN BAARLE-NASSAU, PROVINCIE NOORD-BRABANT, EN BAARLE-HERTOG, PROVINCIE ANTWERPEN.

In het jaar achttien honderd zes en dertig den negen en twintigsten dag der maand November.

Wij ondergeteekenden ADRIAAN NORBERT VAN GILS, burgemeester en ADRIAAN VAN BAAL, schepen der gemeente Baarle-Nassau, ten eenre, en REMIGIUS VAN LIER, burgemeester en JAN BAPTIST VAN DIJCK, schepen der gemeente Baarle-Hertog, ter andere zijde, geadsisteerd door CORNELIS GÖLLNER, secretaris der gemeente BAARLE-NASSAU en JACOBUS JOSEPHUS LIEBRECHTS, secretaris der gemeente Baarle-Hertog.

Ten gevolge wederzijdsche bekomen last van hoogere autoriteiten, ten einde de juiste grenzen tusschen de bovengemelde gemeenten van Baarle-Nassau en Baarle-Hertog te bepalen, om alzoo tot eene geregelde verhouding der grondbelasting voor de beide opgemelde gemeenten te kunnen komen, gaan wij over tot eene, zooveel mogelijk juiste herkenning van de van ouds bestaan hebbende grensscheiding tusschen de geënclaveerde perceelen in opgemelde gemeenten onder de navolgende van wederzijde overeengekomen en goedgevonden bepalingen als volgt:

1en.

Zal tot leiddraad van het werk worden gebruik gemaakt van de oorspronkelijke kadastrale legger en aanwijzende tableau (gedateerd 21 October 1832) alsmede van de daarbij behorende kadastrale plans van de gemeente Baarle-Nassau, ter Secretarie van die gemeente berustende, in welke stukken de beiden in den hoofde dezes vermelde gemeenten, voor het grootste gedeelte zijn opgenomen.

2en.

Van de aanwijzende tafels en daarbij behorende kadastrale plans van de gehuchten Castelné en Zondereigen, waarin het overige gedeelte der beiden opgemelde gemeenten volkomen is vervat en ter effectueering van dit werk, door de Hoofd-Administratie van het Kadaster in de Provincie Noord-Brabant, tot dat einde is verstrekt.

3en.

Zullen geraadpleegd worden de leggers der grondeigendommen van bovengemelde beiden gemeenten van den jare 1699 en 1700.

4en.

Zullen van de eigenaren der geënclaveerde gronden, zooveel mogelijk bewijzen van eigendom gevorderd worden, ten einde zoowel het wezentlijke territoir als de ware grootte van ieder perceel te kennen.

5en.

Zullen bij alle operatiën op het terrein de oudste en ter goeder naam staande ingezetenen der beiden bovengemelde gemeenten en wel voornamelijk de oudste tiendpachters worden geroepen, als zijnde door wederzijdsche partijen erkend, deze het beste met het territoir bekend te zijn.

6en.

Zullen partijen bij het ontmoeten van zoodanige perceelen, voor welker grenslijnen alle opspoorings vruchteloos blijft en derhalven een verschil van meening te weeg brengt,

dezelfen naar beste wete en in der minne, doch altijd zoo veel mogelijk in het bijzijn en de goedkeuring van den eigenaar vereffenen.

Aldus wordt begonnen met:

Sectie A, genaamd de Reuth en Strumpten.

Sectie B, genaamd Ulicoten.

Sectie C, genaamd Baarle-Nassau.

Sectie D, genaamd Klein Bedaf.

Sectie E, genaamd den Heikant.

Sectie F, genaamd De Reth.

Sectie G, genaamd de Tommel.

Sectie H, genaamd de Eikelenbosch.

Sectie A, genaamd Castelré.

Sectie A, genaamd Zondereygen.

In iedere sectie worden dan alle betrokken percelen genoemd (hier weggelaten)

Ten slotte zijn partijen, in den aanhef van dit proces-verbaal vermeld, overeengekomen het navolgende ter opheldering hierbij te voegen en wijders te bepalen.

Dat door de maat, welke in dit proces-verbaal voorkomt wordt verstaan Nederlandsche bunders, roeden en ellen, met uitzondering van de plaatsen, waar zulks anders mogt zijn uitgedrukt.

Dat, ten einde de scheidingen en splitsingen der perceelen te kennen de gronden der gemeente Baarle-Nassau en Baarle-Hertog op de daartoe betrekkelijke kadastrale plans door twee verschillende couleuren zullen worden onderscheiden.

Dat de misstellingen, welke later mogten worden ontdekt in dit proces-verbaal te zijn ingeslopen, wederzijds zullen kunnen worden verbeterd, onder gehoudenheid nogthans, dat de partij, welke eene verbetering verlangt of vordert, Zijne eisch met duidelijke en wettige bewijzen vergezelt.

Aldus het tegenwoordig proces-verbaal onder goedkeuring der partijen in den hoofde vermeld, in duplo opgemaakt, ten einde bij de archieven der wederzijdsche gemeenten te worden gedeponneerd, en gesloten ten Raadhuize der gemeente Baarle-Nassau op heden den twee en twintigsten Maart, Een duizend acht honderd een en veertig.

Het Gemeente-Bestuur
van Baarle-Hertog

Het Gemeente-Bestuur
van Baarle-Nassau

(geteekend) R. VAN LIER.

(id.) T. B. VAN DIJCK.

(id.) J. T. LIBBRECHTS.

(geteekend) A. N. VAN GELS.

(id.) A. VAN BAAL.

(id.) GöLLNER, Secr.

Accordeert met het origineel

De Secretaris der gemeente Baarle-nassau

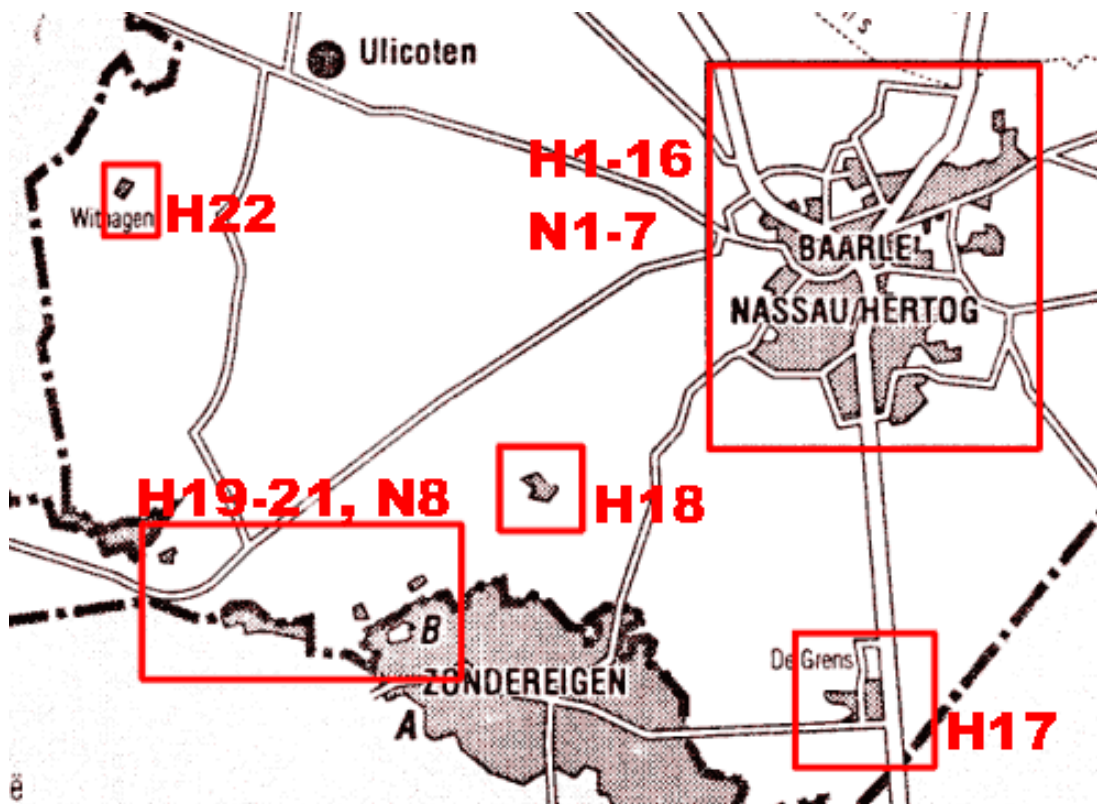
(geteekend) GöLLNER.

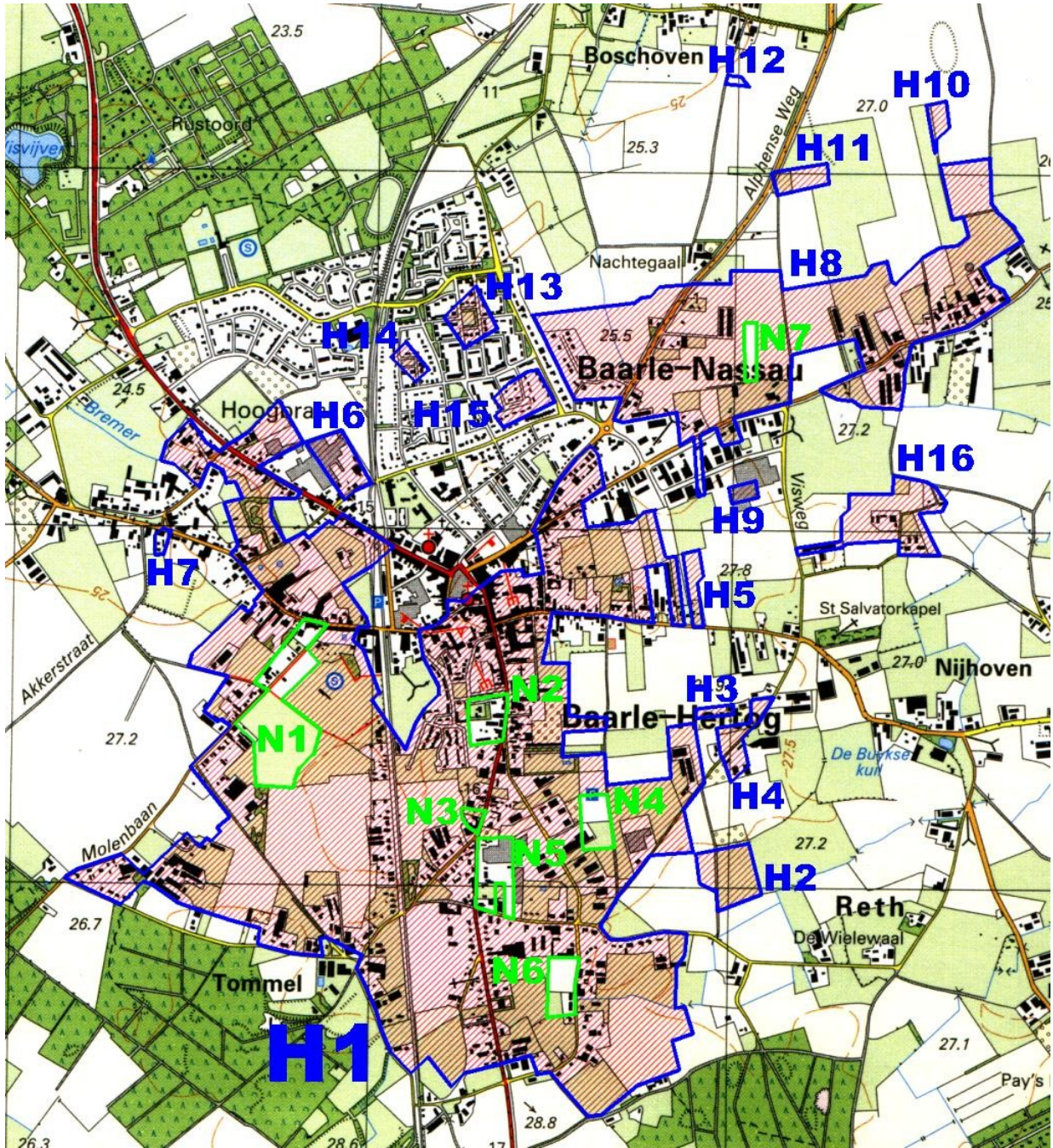
§ 2. Ten gevolge van artikel 13 van het Verdrag van 5 november 1842 worden de percelen nos.1 en 2 Sectie B van de gemeente Wortel (België), toegevoegd aan

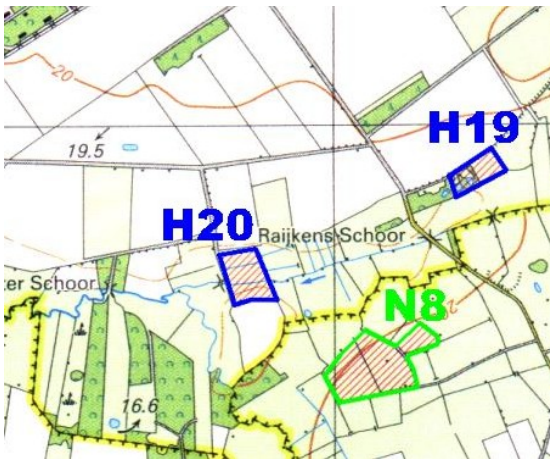
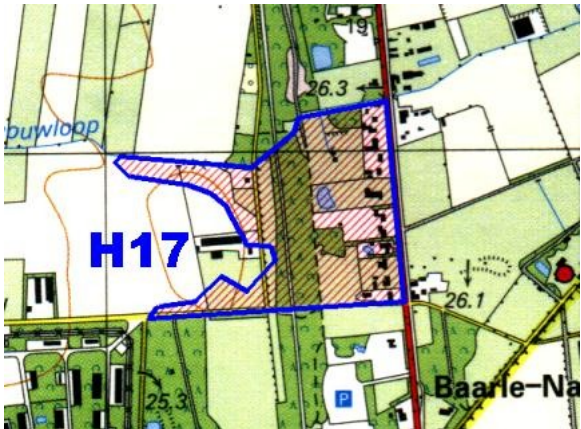
Nederland, en worden afgescheiden van deze gemeente en zullen in de toekomst deel gaan uitmaken van Baarle-Nassau (Nederland).

Overzicht van de enclaves:

H1-22 zijn de Belgische enclaves (H=Hertog),
N1-8 zijn de Nederlandse enclaves (N=Nassau).

Baarle-Nassau / Baarle-Hertog is een lappendeken van Belgische en Nederlandse percelen. In 1843 kon de Nederlands-Belgische grenscommissie hier geen duidelijke grenslijn bepalen. Voor het gebied tussen grenspaal 214 (onder Tilburg) en grenspaal 215 (onder Breda) werd daarom precies vastgelegd welk perceel bij welk land hoorde. Hieronder een beetje geschiedenis en het proces-verbaal.

Baarle-Hertog (748 ha) is Belgisch en bestaat uit het dorp Zondereigen in België en 22 enclaves in Nederlands gebied. Baarle-Nassau (7638 ha) is Nederlands en bestaat uit de kern Baarle-Nassau met 7 exclaves in het centrum (dwz enclaves binnen Belgische enclaves), 1 enclave in Zondereigen, de dorpjes Castelré en Ulicoten.

De naam Baarle wordt in 922 voor het eerst vermeld. In de 12e eeuw werd dit gebied beheerd door Godfried van Schoten, Heer van Breda. Dirk VII, Graaf van Holland, betwistte het recht van Hertog Hendrik I van Brabant op het land ten zuiden van Breda. In 1198 stond Godfried van Schoten dit gebied af aan Hertog Hendrik I van Brabant, die het hem als leengoed direct weer teruggaf. Daarmee erkende Godfried het recht van de Hertog op dit gebied en voorkwam hij een oorlog met Graaf Dirk VII van Holland. Als dank kreeg Godfried uitgestrekte bossen, heidevelden en vennen bij zijn leengoed, waardoor Baarle onder Breda ontstond. De Hertog hield zelf alle bewoonde cijnsgoederen van Baarle: Baarle van de Hertog, ofwel Baarle-Hertog.

In 1404 verwierf Engelbert I van Nassau de heerlijkheid Breda waardoor Baarle onder Breda Baarle-Nassau werd. Bij de vrede van Münster in 1648 werd Nassau als deel van de Baronie van Breda bij de Noordelijke Nederlanden gevoegd. Hertog kwam als deel van de Baronie van Turnhout bij de Zuidelijke Nederlanden.

In 1843 werd in het Tractaat van Maastricht de grens tussen Nederland en België vastgesteld. Toen bleek dat tussen de grenspalen 214 en 215 over een lengte van ongeveer 50 km geen grenslijn te trekken was. In plaats daarvan werd een grensovereenkomst gemaakt waarbij van 5732 percelen grond de afzonderlijke nationaliteit werd vastgesteld.

Op 26 april 1974 is door Nederland en België op het stadhuis van Turnhout een verdrag tot definitieve grensvaststelling tussen de palen 214 en 215 gesloten. Achteraf bleek één gebiedje - midden in het veld onder Ulicoten - noch aan België noch aan Nederland te zijn toebedeeld. In 1995 werd dit stukje toebedeeld aan België als 22e enclave van Baarle-Hertog (zie hieronder). De gemeentegrenzen werden toen ook officieel tot staatsgrens verheven.

In de jaren 70 werd in Baarle-Nassau een kopie van een grenspaal geplaatst als herinnering aan het verdrag. Het staat precies tussen gp214 en gp215 in. Op de voorkant staat 214 en 215, op de achterkant het 'anno 1198', op de zijkanten de Nederlandse en Belgische leeuw.

(Eef Berns)

In 1974 is er, na een hernieuwde kadastrale opmeting, opnieuw een Proces verbaal opgemaakt van de afbakening van de rijksgrens. Voor de volgende fotoserie heb ik daarvan gebruik gemaakt. In dit PV zijn de foto's met een code aangegeven, eveneens vermeld onder de desbetreffende foto's.

PROCESVERBAAL VAN AFBAKENING VAN DE RIJKSGRENS TUSSEN DE KONINKRIJKEN NEDERLAND EN BELGIË TUSSEN NEDERLANDSE GEMEENTE BAARLE-NASSAU EN DE BELGISCHE GEMEENTEN POPPEL, WEELDE, BAARLE-HERTOG, TURNHOUT, BAARLE-HERTOG, MERKSPLAS, BAARLE-HERTOG, WORTEL, MINDERHOUT, BAARLE-HERTOG, MINDERHOUT, EN MEERLE, MET UITZONDERING VAN ALLE ENCLAVES VAN DE GEMEENTE BAARLE-HERTOG GELEGEN BINNEN DE GEMEENTELIJKE BEGRENZING VAN BAARLE-NASSAU.

Bij Koninklijk Besluit van 17 September 1971 tot aanwijzing van de Belgische Commissarissen belast met de afbakening van de in de aanhef genoemde Rijksgrens zijn aangewezen in de hoedanigheid van Commissarissen:

H.J. Wynants, Arrondissementscommissaris van Turnhout

P. De Roeck, Hoofdingenieur Directeur van de Provinciale Technische Dienst van Antwerpen.

A. Boone, Burgemeester van Turnhout

C. Druyts, Burgemeester van Merksplas

J. Segers, Burgemeester van Weelde

A. Glennison, Burgemeester van Meerle

J. Ruts, Burgemeester van Poppel

J. Loots, Burgemeester van Baarle-Hertog

J. Desmedt, Burgemeester van Minderhout

A. Pemen, Burgemeester van Wortel

F. Simon, Provinciaal Hoofd van de Dienst van grote opmetingen, van het Kadaster te Antwerpen.

De Belgische Commissarissen J. Ruts en J. Loots zijn resp. op 19 april 1972 en 27 maart 1974 overleden. Zij zijn niet vervangen.

Bij Koninklijk Besluit van 22 december 1972 nr. 45 zijn benoemd tot Nederlandse Commissarissen voor de afbakening van de in de aanhef genoemde Rijksgrens:

Ir. P. A. Boerstra, Hoofdingenieur bij de Provinciale Waterstaat van noordBrabant

Ir. W. A. Claessen, Ingenieur-Verificateur van het Kadaster te Amsterdam

F. M. A. de Grauw, Oud-Burgemeester Baarle-Nassau

A. H. P. Hogenbosch, Burgemeester Baarle-Nassau

L. Snijder, Hoofd van het Bureau van de Landmeetkundige Dienst van het Kadaster te Breda

Op 6 december 1972 overleed de Commissaris F. M. A. de Grauw. Hij is niet vervangen.

De in de vergaderingen van 13 april 1970, 31 augustus 1970, 1 december 1971, 2 Oktober 1972 en 4 februari 1974 aanwezige Commissarissen hebben het volgende besloten:

- 1) dat de Commissarissen Simon en Snijder de nodige technische werkzaamheden zullen verrichten.
- 2) dat er in afwijking van het Reglement van 8 augustus 1843 geen grenspalen zullen worden geplaatst Aangezien de grens in coördinaten van het Belgische en/of Nederlandse systeem is vastgelegd, de bijgevoegde kaarten 1 : 2500 of 1 : 1250 in deze Systemen zijn vervaardigd, en er aan het vervaardigen en plaatsen van de granieten grenspalen volgens de geldende bepalingen zeer hoge kosten zijn verbonden is besloten van het plaatsen van deze grenspalen af te zien. In de dichte nabijheid van de grens zijn betonnen palen geplaatst met het merkteken "M"; welke palen in coördinaten zijn vastgelegd en waaraan de grens is vastgemeten. De coördinaten zijn op de bijgevoegde kaarten 1 : 2500 of 1 : 1250 vermeld.
- 3) dat de aanhef in het Belgisch Koninklijk Besluit als volgt wordt gelezen. Waar gesproken is van „gemeenten" wordt gelezen „gemeente" en waar de enclaves worden omschreven als gelegen zijnde op het grondgebied van Baarle-Nassau wordt gelezen dat deze gelegen zijn binnen de gemeentelijke begrenzing van Baarle-Nassau
- 4) dat in geval van twijfel een weg begrensd door Belgische percelen Belgisch is, een weg begrensd door Nederlandse percelen Nederlands is en een weg begrensd aan de ene kant door een Nederlands perceel en aan de andere kant door een Belgisch perceel half Nederlands en half Belgisch is; half Nederlands voor het gedeelte grenzende aan de Nederlandse percelen.
- 5) dat de onzichtbare grenzen in het terrein worden uitgezet en daar waar tussen de Nederlandse en Belgische gegevens geen tegenstrijdigheden bestaan worden aangehouden.
- 6) dat voor de geconstateerde tegenstrijdigheden door de Commissarissen een beslissing wordt genomen en dat deze beslissing op de kaarten 1 : 2500 of 1 : 1250 wordt verwerkt.
- 7) dat bij de waterlopen die zijn genormaliseerd of op natuurlijke wijze zijn veranderd de terreinsituatie wordt aangehouden en op de kaarten 1 : 2500 of 1 : 1250 wordt verwerkt.
- 8) dat aan de hand van de metingen een kaart 1 : 500/1000 met de nodige meetcijfers zal worden vervaardigd van de gehele grens. Deze kaart zal door ieder land voor een gedeelte worden vervaardigd en berusten in de Kadaster-archieven van het land dat de kaart heeft vervaardigd. Voor het andere deel krijgt ieder land kopieën van het andere land op maatvast materiaal. Deze kaarten zullen o.a. worden voorzien van de nummers van de kadastrale percelen en gewaarmerkt door de Commissarissen Simon en Snijder.
- 9) dat van de onder 8 genoemde kaart langs mechanische weg verkleiningen 1 : 2500 of 1 : 1250 zullen worden gemaakt Deze zullen dienen voor de parcellaire plannen van het Kadaster genoemd in de overeenkomst van 8 augustus 1843 zoals gepubliceerd in Staatsblad nr. 12 van het Koninkrijk der Nederlanden en in het Staatsblad van het Koninkrijk België.
- 10) dat voor de volgens de overeenkomst van 8 augustus 1843 genoemde overzichtskaart 1 : 10000 de Belgische kaart 1 : 10000 zal worden genomen.
- 11) dat de onder 9 en 10 genoemde kaarten bij dit proces-verbaal worden gevoegd, en daar een geheel mee vormen.
- 12) dat in de grensbeschrijving tussen haakjes de Belgische benaming en nummeringen van wegen en waterlopen worden aangeduid.
- 13) dat de grensbeschrijving wordt opgemaakt van grenspaal 214 af in de richting van grenspaal 215.
- 14) dat de grensbeschrijving als volgt luidt:

A:

De Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Poppel begint waar de

Rijksgrens tussen de gemeenten Alphen en Riel en Poppel eindigt zijnde het midden van de beek genaamd „De Ley” (Leyloop nr.1.1.) ter hoogte van grenspaal 214 en loopt dan in ongeveer zuidelijke en zuidwestelijke richting door het midden van genoemde beek tot waar de beek afzwaait in ongeveer zuidoostelijke richting. Hier eindigt de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Poppel.

B:

De Rijksgrens tussen gemeenten Baarle-Nassau en Weelde begint waar de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Poppel eindigt zijnde het midden van een sloot en loopt door het midden van deze sloot in ongeveer zuidwestelijke richting, kruist daarbij de baan van Nijhoven naar Groot Bedaf.(BN1-3)

3xFoto (1284-3847), bordje “rijksgrens”, wegdek en grenssloot bij de Bedafsebrug.

Vervolg B:

De Rijksgrens kruist daarbij de baan van Nijhoven naar Groot Bedaf en gaat verder door het midden van een slootje langs de noordwestzijde van een pad, dan door het midden van een greppeltje en kruist daarbij de baan van Riel naar Weelde. (BN4)

Foto (1278-3835), waar de grens de oude baan van Weelde naar Riel overgaat.

Vervolg B:

De Rijksgrens loopt dan over een rugje, door het midden van een greppeltje daarbij de weg van de Veldbraak naar de Weeldestraat kruisend.(BN5)

Foto (1267-3825), waar de grens de weg van Veldbraak naar Weelde kruist.

Vervolg B:

De Rijksgrens loopt daarna door het midden van slootjes en greppeltjes, daarbij kruisend de baan van Nijhoven naar Weelde (BN6) en de baan van Weelde naar Baarle-Nassau (Koningstraat).(BN6-8)

Foto (1262-3832), toegangshek op de grens bij de oude baan van Weelde naar Nijhoven.
2xFoto (1257-3827), wegdek en borden aan de kruising met de Koningsstraat.

Vervolg B:

De Rijksgrens volgt daarna de noordwestkant van een landweg, zijnde een bosrand, dan door het midden van een greppeltje, daarbij de baan van Reth naar Weelde kruisend.(BN9-16)

8xFoto (1250-3819), ven in het Bloksgoor, waar de oude weg van Reth naar Weelde met de grens kruist.

Vervolg B:

De Rijksgrens loopt tussen een bouwland in Nederland en een weiland in België door, daarna door het midden van een slootje, een greppeltje tot aan een schouwloop.

Nu volgt de grens het midden van een slootje tot aan het midden van een slootje dat in zuidelijke richting afbuigt en wordt daarna gevormd door een rechte lijn vanuit het midden van laatst genoemd slootje tot het midden van een slootje ter hoogte van de veestal in België.(BN17-18)

2xFoto (1242-3809), boerenerf en imposante stier bij Baarle Nassau Grens.

Vervolg B:

Vervolgens wordt het midden van laatst genoemd slootje gevolgd en daarna gaat de grens over de aanwezige rioolputten(*BN19-20*) naar het midden van een bermsloot gelegen ten zuidoosten van een verharde weg in Nederland. Het midden van deze sloot wordt gevolgd tot de Turnhoutseweg (Bredaseweg).(*BN21-23*)

2xFoto (1240-3807), woonpark “De Grens”, net in Nederland gelegen.

3xFoto (1237-3803), kruising van de Grensweg met de Bredaseweg (N268), met het cafe-hotel “De Grens”, een bordje “Grensweg” en 2 douanepaaltjes bij oprit.

Vervolg B:

Daarna kruist de grens deze weg en gaat verder door het midden van de bermsloot aan de zuidoostzijde van de Grensweg in Nederland tot aan het spoorwegemplacement. Dit emplacement wordt gekruist. (*BN24-26*)

3xFoto (1234-3801), kruising met het voormalige spooremlacement, met wegdek, twee ijzeren paaltjes, strepen op het fietspad en een arduinen paaltje “SS”.

Slot B:

Dit emplacement wordt gekruist en de grens zet zich voort door het midden van een sloot tot aan een waterloop die ongeveer zuidnoord in België ligt. (*BN27*)

Hier eindigt de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Weelde.

Foto (1231-3786), zuidoostelijke punt van een bijna-enclave van België.

C:

De Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Baarle-Hertog begint waar de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Weelde eindigt.

Op dit punt gaat de grens langs de oostzijde van een waterloop genaamd de Noordermark in ongeveer noordelijke richting tot de waterloop westwaarts buigt. Dan volgt de grens het midden van een slootje in noordelijke richting en buigt daarna naar het westen (*BN28-29*)

2xFoto (1231-3791), voederbiet op de noordoostelijke punt van hetzelfde gebied.

Slot C:

De grens loopt tot aan de noordkant van genoemde waterloop en blijft deze noordkant volgen tot aan een onzichtbaar gedeelte van de grens.

Deze op het terrein onzichtbare grens die met piketten is aangegeven wordt in zuidelijke richting (*BN30-32*)gevolgd tot het midden van een sloot.

Dit midden wordt gevolgd in ongeveer zuidoostelijke richting tot aan het midden van een sloot die oost west ligt. (*BN33-37*)

Hier eindigt de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Baarle-Hertog.

Foto (1228-3787), Nederland op z'n smalst, waar een zandwegje(NL) precies tussen 2 percelen(B) doorloopt, waarmee de bijna-enclave De Blokken wordt verbonden met Nederland.

Foto (1229-3786), berkje langs sloot aan westzijde van de bijna-enclave.

Foto (1228-3788), zandwegje door De Blokken, lopende langs het Kamphuis.

5xFoto (1230-3785), de zuidwestelijke punt van de bijna-enclave van België, tevens de meest oostelijke punt van de Nederlandse bijna-enclave De Blokken, aangegeven door een boomstronk. Hier een illustratie van perceelgrenzen van bos en akkerland.

D:

De Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Turnhout begint waar de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Baarle-Hertog eindigt. De grens wordt gevormd door het midden van een sloot in ongeveer westelijke richting tot een greppeltje en een rugje dat ook in westelijke richting wordt gevolgd. De grens loopt vervolgens tussen 2 rasters door, wordt onzichtbaar en is daar ter plaatse aangegeven door een piket en een spoorbiels en loopt in ongeveer noordwestelijke richting tot het midden van een rastertje. Dit midden van het rastertje wordt gevolgd, daarna loopt de grens door het midden van een voortje en een slootje tot een sloot die ongeveer noordoost ligt. (BN38) Hier eindigt de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Turnhout.

E:

De Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Baarle-Hertog begint waar de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Turnhout eindigt. De grens wordt dan gevormd door het midden van een slootje in oostelijke en later noordoostelijke richting.

Foto (1223-3787), biels op de noordwestelijke punt van De Blokken.

Vervolg E:

De Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Baarle-Hertog begint waar de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Turnhout eindigt. De grens wordt dan gevormd door het midden van een slootje in oostelijke en later noordoostelijke en oostelijke richting, zijnde de noordzijde van een landweg in Nederland. Op het eind van deze sloot wordt de grens onzichtbaar en loopt in oostelijke, noordelijke en noordwestelijke richting tot aan de noordkant van de waterloop de Noordermark in België. De onzichtbare grens is met piketten aangegeven. Verder wordt deze noordkant gevolgd tot waar de waterloop in zuidelijke richting afbuigt. Hierna volgt de grens in westelijke richting het midden van een slootje en wordt vervolgens onzichtbaar en loopt in zuidwestelijke en daarna noordelijke richting tot in het midden van een slootje.(BN39)

Foto (1223-3789), waar de grens door de sloot aan de zuidkant van de Berkenheide loopt.

Vervolg E:

De Rijksgrens is hier en daar met een steen en een ijzer aangegeven. Dit midden wordt gevolgd in ongeveer westelijke richting, zijnde de zuidkant van een zandwegje in Nederland, tot aan een sloot die noordoost ligt. Het midden van deze sloot is verder de grens in noordelijke richting en buigt later af in westelijke richting tot aan het midden van een weg met klinkers en betonverharding genaamd de baan van Zondereigen naar het kamp. De grens volgt het midden van deze weg in ongeveer noordelijke en later in noordwestelijke richting en kruist daarna de baan van Zondereigen naar Weelde (Gelsestraat).(BN40)

Foto (1217-3796), waar de grens de Zondereigenseweg kruist.

Vervolg E:

Vervolgens loopt de grens verder in ongeveer noordelijke richting door het midden van een slootje tot het midden van een sloot en buigt daar om in ongeveer noordwestelijke richting en gaat door het midden van laatstgenoemde sloot tot aan

een grepje. Vervolgens door het midden van dit grepje in ongeveer zuidwestelijke richting over een afstand van bij benadering 60 m en buigt vervolgens af in ongeveer noordelijke richting waar de grens door piketten is aangeduid (*BN41*) tot het midden van een sloot waar de grens in ongeveer noordwestelijke richting verder loopt, tot het midden van een zandwegje. De grens volgt het midden van dit zandwegje eerst in westelijke en dan in zuidwestelijke richting tot het midden van het Beersegatstraatje.

Foto (1213-3802), smal perceeltje(B) bij Rijt aan het Beersgatstraatje, ongeveer 100x300 m² akkerland, langs een klein perceel bos(NL) van 200x200 m².

Vervolg E:

Vanaf het midden van het Beersegatstraatje tot waar een raster wordt bereikt en de grens langs dit raster verder loopt in ongeveer noordelijke richting tot het midden van een waterloop genaamd het Marksken (Markske 4.15). Vervolgens door het midden van deze waterloop in ongeveer noordwestelijke richting tot een sloot. De grens buigt om door het midden van deze sloot in ongeveer zuidelijke richting tot het midden van het Beersegatstraatje en volgt het midden van het Beersegatstraatje in ongeveer westelijke richting tot het midden van een straatweg genaamd weg van Zondereigen naar Baarle-Nassau. (*BN42-43*) De grens loopt verder over het midden van deze weg in ongeveer noordelijke richting tot het midden van de waterloop het Marksken (Markske 4.15) (*BN44-45*) en volgt deze in ongeveer oostelijke richting tot een sloot. Vervolgens door het midden van deze sloot in ongeveer noordelijke en later westelijke richting tot een ijzeren buis. Daarna in ongeveer zuidwestelijke richting tot een piket aan bovengenoemde straatweg. (*BN46*) Hier gaat de grens naar het midden van deze straatweg in ongeveer westelijke richting en volgt daarna het midden in ongeveer noordelijke richting tot een onzichtbare grens tussen een huis en een schuur die met ijzeren buizen is gemarkeerd (*BN47*).

2xFoto (1211-3803), grens op zuidwest punt van bosperceel onder Zondereigensebrug, in oostelijke richting en in noordelijke richting.

2xFoto (1211-3805), duikertje bij Zondereigensebrug en grens in oostelijke richting.

Foto (1212-3806), scherpe punt in de grens bij Zevenhuizenbaan/Zondereigensebaan.

Foto (1212-3806), begin van het wegje bij Zondereigensebrug, waarlangs de grens de Zondereigensebaan in westelijke richting volgt.

Vervolg E:

Deze onzichtbare grens wordt gevolgd tot een plastic buis aan de kant van een pad. Vervolgens langs de zuidoostkant van dit pad in ongeveer zuidwestelijke richting (*BN48*) tot aan het midden van een slootje, door dit midden eerst in zuidoostelijke, later zuidwestelijke en zuidelijke en daarna zuidoostelijke richting tot het midden van de waterloop het Marksken (Markske 4.15), door het midden van deze waterloop in ongeveer oostelijke richting tot aan het midden van een slootje; Vervolgens door het midden van dit slootje in ongeveer zuidelijke, westelijke en later noordelijke richting tot het midden van eerder genoemde waterloop, daarna door het midden van deze waterloop in ongeveer westelijke en noordwestelijke richting (*BN49-50,52*) tot aan de noordkant van een onverharde weg genaamd het Ginhovenschestraatje. Langs deze kant in ongeveer zuidwestelijke richting tot het midden van een slootje. Vervolgens door het midden van dit slootje (*BN51*)

Foto (1212-3806), het wegje, waarlangs de grens in westelijke richting loopt.

2xFoto (1205-3808), populierenrij langs Marksken, vlak voor het Ginhovensestraatje.

Foto (1204-3808), landwegje langs bosje, waar de grens dwars doorheen loopt.

Foto (1205-3808), populierenrij langs Marksken, in tegenlicht.

Vervolg E:

Door het midden van dit slootje in ongeveer noordwestelijke, westelijke en noordelijke richting tot het midden van de waterloop het Marksken (Markske 4.15) door dit midden van deze waterloop in ongeveer westelijke richting tot het midden van een sloot.

De grens volgt het midden van deze sloot in ongeveer zuidelijke, westelijke en noordelijke richting tot het midden van bovengenoemde waterloop, loopt vervolgens door het midden van deze waterloop in ongeveer westelijke richting tot aan het midden van een sloot, gaat hierdoor in zuidelijke richting tot aan een piket en loopt vervolgens over enige piketten in ongeveer zuidwestelijke richting tot in het midden van een slootje en kruist daarbij de baan van Ulicoten naar Zondereigen.(BN54)

Volgt het midden van dit slootje in ongeveer westelijke richting (BN55).

Foto (1193-3808), Belgische eclave H19, afgesloten met een hek (BN53).

Foto (1193-3808), 3 rijen populieren, met de middelste op de grens in zuidelijke richting.

Foto (1193-3806), grens volgt het slootje in westelijke richting.

Slot E:

Volgt het midden van dit slootje in zuidelijke, westelijke, noordelijke, westelijke, zuidwestelijke, westelijke, zuidelijke, westelijke en zuidwestelijke richting tot het midden van een waterloop genaamd de Noordermark (nr. 4.15.2), loopt vervolgens door het midden van deze waterloop in ongeveer zuidzuidoostelijke richting tot het midden van een sloot en volgt het midden van deze sloot tot aan een piket in het midden van een sloot. Hier eindigt de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Baarle-Hertog.

Foto (1192-3804), Nederlandse exclave N8 met veel rasters aan de oostzijde (BN56).

Foto (1193-3805), grenseiken aan oostelijke uitstulping van deze (visvormige)

Nederlandse exclave (BN57).

2xFoto (1187-3807), Belgische enclave H20, noordwestpunt en noordzijde(BN58-59).

F:

De Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Merksplas begint waar de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Baarle-Hertog eindigt.

Ze wordt gevormd door het midden van een sloot in ongeveer noordwestelijke, westelijke en noordelijke richting tot het midden van een sloot. Hier eindigt de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Merksplas.

G:

De Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Baarle-Hertog begint waar de

Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Merksplas eindigt. Ze wordt gevormd door het midden van een sloot in ongeveer noordelijke richting tot het midden van een waterloop genaamd het Merkske (Mark 4.15). (BN60-61)
 Vervolgens loopt de grens door het midden van deze waterloop in ongeveer westelijke richting tot aan een greppel. Hier buigt de grens in ongeveer zuidwestelijke richting en volgt het midden van deze greppel eerst in zuidwestelijke later noordwestelijke richting tot het midden van een slootje genaamd de Staakheuvelseloop en loopt vervolgens door het midden van dit slootje tot aan het midden van een slootje. Hier eindigt de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Baarle-Hertog.

2xFoto (1176-3807), Marksken ten zuiden van de Baarlebrug.

H:

De Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Wortel begint waar de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Baarle-Hertog eindigt. Ze wordt gevormd door het midden van een sloot in ongeveer noordwestelijke richting tot aan een steen daarbij de oude baan van Baarle-Nassau naar Hoogstraten kruisend. (BN62-63)

Foto (1169-3808), greppel, net voor de grens de grensweg bereikt.

Foto (1169-3808), grensweg in westelijke richting.

Vervolg H:

Daarna gaat de grens in ongeveer westelijke richting, ongeveer evenwijdig aan genoemde baan, en wordt gevormd door een ongeveer rechte lijn door het midden van enige greppeltjes en slootjes over een paal genaamd „afgevild paard” naar een punt op 1.80 m ten zuiden van een stenen paal (BN64).

4xFoto (1155-3806), RD-paal met NAP-peilstift, bij de kruising van de grens met de Berkendreef.

Vervolg H:

Daarna volgt de grens een door piketten aangegeven lijn in ongeveer westelijke richting tot aan de noordoostkant van een greppel en kruist daarbij de baan van Hoogstraten naar Baarle-Nassau. (BN65-68)

Foto (1140-3803), Belgisch rommeltje langs de grens.

Foto (1140-3803), boerderij op Nederlands grondgebied.

2xFoto (1136-3802), duiker in de Hollandsche Loop onder de grensweg.

Vervolg H:

Daarna gaat de grens langs deze greppel langs de baan van Wortel naar Meerle (Kastelré) in ongeveer noordwestelijke richting tot aan een duiker (BN69-71). Vervolgens door het midden van deze duiker gelegen in de baan van Wortel naar Meerle (Kastelré). (BN72)

3xFoto (1136-3803), grensovergang bij duiker onder de weg. Let op het wegdek.

Foto (1136-3802), “Café in Holland” bij de noordelijke punt in de grens.

Slot H:

De grens gaat daarna door het midden van een waterloop genaamd Hollandsche Loop (nr. 4.17) in ongeveer noordwestelijke en zuidwestelijke richting tot aan het midden van een duiker gelegen in het rijpad naar de Beemden, door het midden van deze duiker tot aan het midden van genoemde waterloop. Vervolgens door het midden van deze waterloop in ongeveer zuidwestelijke, westelijke en noordwestelijke richting tot het midden van een riviértje genaamd de Mark (nr. 4). (BN73)
Hier eindigt de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Wortel.

Foto (1127-3807), Hollandsche Loop.

I:

De Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Minderhout begint waar de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Wortel eindigt en wordt gevormd door het midden van een riviértje de Mark (nr.4) in ongeveer noordelijke richting, kruist daarbij de 'Schooreindsestraat' (BN74-77)

De grens loopt door tot aan het midden van het riviértje Het Merkske (Mercx nr. 4.15). (BN81-83)

5xFoto (1121-3811), grensovergang over de Mark, let op het wegdek!

2xFoto (1121-3818), de Mark.

Foto (1118-3826), de Mark ten zuidoosten van de Volmolenbrug.

Foto (1127-3820), boerderij met leilinden, 't Groeske (Castelre) nr.11 (BN78).

Foto(1127-3820),de oudste originele langgevel boerderij (1674) van de gemeente Baarle Nassau aan 't Groeske nr.8. (BN79)

Foto(1127-3820),in de gevel van deze boerderij een ingemetseld hagelkruis, boven het raamkozijn, dat zou helpen tegen bliksem-inslag en hagelschade(BN80).

Vervolg I:

Vervolgens door het midden van het Merkske (Mercx 4.15) in ongeveer oostelijke en zuidoostelijke richting tot aan het snijpunt met een door piketten aangegeven lijn.

Vervolgens loopt de grens langs deze lijn in ongeveer noordoostelijke richting tot aan het midden van een sloot en kruist hierbij de Kaaistraat (BN84) en loopt vervolgens door het midden van deze sloot in ongeveer oostelijke richting, loopt daarna langs de noordkant van een bos in ongeveer oostelijke richting, langs de noordkant van een walletje tot aan een piket, dat geplaatst is aan de westzijde van de baan van Wortel naar Meerle. (BN85-86)

(1123-3827), de Mark.

(1131-3828), grensovergang in wegdek.

(1131-3828), grensoverschrijdende berg rommel.

Vervolg I:

Daarna langs een lijn die met piketten is aangegeven in ongeveer oostelijke, noordelijke, en zuidelijke richting tot aan de zuidkant van het rijpad naar Halbraak.

(BN87-88) Vervolgens langs deze zuidkant in oostelijke richting tot aan het midden van een sloot. Vervolgens door dit midden in ongeveer zuidelijke richting tot het midden van een riviértje Het Merkske (Mercx 4.15).

Daarna door het midden van het Merkske (Mercx) in ongeveer oostelijke richting (BN89) tot aan het midden van een sloot; door het midden van deze sloot in ongeveer noordoostelijke, oostelijke en zuidelijke richting tot het midden van het Merkske (Mercx). Vervolgens door het midden van het Merkske (Mercx) in ongeveer zuidoostelijke richting tot het midden van een sloot daarbij de Heistraat (bij de Schoorsebrug) kruisend. (BN90-92)

Hier eindigt de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Minderhout.

2xFoto (1136-3825), bij brugje in Merkske ten zuiden van Hallerbraak.

Foto (1140-3824), Merkske.

3xFoto (1147-3822), Schoolbrug in Haldijk.

Slot I:

De grens loopt vanaf de Schoorsebrug verder door het midden van het Merkske (Mercx) in ongeveer zuidoostelijke richting (*BN93-96*) tot het midden van een sloot. Hier eindigt de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Minderhout.

4xFoto (1152-3820), Merkske in Halsche Beemden.

J:

De Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Baarle-Hertog begint waar de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Minderhout eindigt. De grens wordt gevormd door het midden van een sloot in ongeveer zuidwestelijke, zuidoostelijke, zuidwestelijke richting, tot aan het midden tussen 2 rasters, langs dit midden in ongeveer zuidoostelijke richting tot aan een piket. Vervolgens langs een lijn aangegeven met piketten in ongeveer noordoostelijke, zuidoostelijke en zuidwestelijke richting tot aan het midden van een greppel. Door het midden van deze greppel in ongeveer zuidoostelijke richting tot het midden van een sloot; door het midden van deze sloot in ongeveer noordoostelijke richting tot het midden van het riviertje het Merkske (Mark nr. 4.15) door dit midden in ongeveer noordwestelijke richting tot aan het midden van een sloot, door het midden van deze sloot in ongeveer noordoostelijke, westelijke (*BN97*) en zuidwestelijke richting tot het midden van de rivier het Merkske (Mark nr. 4.15). Vervolgens door het midden van het Merkske (Mark) in ongeveer westelijke richting tot het midden van een sloot. Hier eindigt de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Baarle-Hertog.

Foto (1170-3816), noordoostpunt van bijna-enclave.

Foto (1168-3812), de enclave **H21(B)** in noordoostelijke richting. (*BN98*)

Foto(1177-3812),de Zigraeck even oostelijk van de grens. (*BN99*)

K:

De Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Minderhout begint waar de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Baarle-Hertog eindigt en wordt gevormd door het midden van een sloot in ongeveer noordelijke richting daarbij de Haldijk kruisend (*BN100-102*) tot waar deze sloot in oostelijke richting afbuigt. Hier eindigt de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Minderhout.

3xFoto (1159-3827), grensovergang bij Scoroeve.

L:

De Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Meerle begint waar de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Minderhout eindigt en wordt gevormd door een sloot in ongeveer oostelijke en noordelijke richting tot aan de noordkant van het Veldenstraatje en kruist daarbij de baan van de Strumpt naar de Reuth. (*BN103*)

Foto (1159-3837), grenssloot ten westen van de Oude Strumpt.

Foto(1166-3836),kapelletje en cafeetje “t Klompke” in Oude Strumpt. (*BN104*)

Vervolg L:

De grens loopt verder in noordelijke richting tot aan de noordkant van het Veldenstraatje(*BN105*). Vervolgens loopt de grens langs de westkant van het Boogaardstraatje in ongeveer noordoostelijke richting tot het midden van een sloot. (*BN109*)

Vervolgens loopt de grens door het midden van deze sloot in ongeveer noordwestelijke(*BN110*), noordoostelijke, noordelijke (*BN111/112*) en noordoostelijke

richting en kruist hierbij de waterloop genaamd Reutscheloop (Meerleseloop, nr. 4.06) tot aan het snijpunt van de Heikantsestraat (BN113/116) en de Boschstraat.

Foto (1158-3845), Veldenstraatje.

2xFoto (1167-3846), 800 meter naar het oosten ligt de 0.25 ha. grote enclave H22(B) van Withagen (BN106/107).

Foto (1170-3845), een “vaarweg” naar de enclave H22(B) van Withagen (BN108).

Foto (1162-3847), kruising Boogaardstraatje met Hof van Vlaanderenweg.

Foto (1162-3848), bosrand 50 meter verder naar het noordwesten.

Foto (1163-3850), jachthuisje(?) “Heidelust”.

Foto (1163-3850), duiker van de Reutscheloop bij “Heidelust”.

4xFoto (1164-3852), kruising met de Heikantsestraat, waar een fantastisch mooi plekje aan de Reutschebeek is. Daar zit je als een koning op de troon, met voor je voeten, ca. 1.5 meter lager, 2 beekjes die bij elkaar komen, met je rug tegen een grote eik, op een klein puntje grond achter deze eik. Ogen dicht en luisteren. Paradijs.....

Vervolg L:

Vervolgens langs de westzijde van de Boschstraat in ongeveer noordoostelijke richting (BN117) tot aan een sloot.

Vervolgens loopt de grens door het midden van deze sloot in ongeveer noordoostelijke richting tot aan de waterloop genaamd Bollekensloop (BN118) (nr. 4.06.04). Daarna door het midden van deze waterloop in ongeveer zuidoostelijke (BN119), oostelijke en noordoostelijke richting (BN120) tot waar de waterloop in oostelijke richting afbuigt en waar zich een greppel bevindt (BN121).

Daarna loopt de grens door het midden van deze greppel in ongeveer noordwestelijke en westelijke richting tot aan het midden van een pad genaamd het rijpad naar de Bollekens (BN122). Daarna door het midden van dit pad in ongeveer noordelijke richting tot aan de baan van Meerle naar Baarle-Nassau (Ulicotenseweg).

Foto (1166-3853), een rij eiken in oostelijke richting, ten zuiden van de Bolkes.

Foto (1167-3854), greppel langs de Bolkes in zuidoostelijke richting.

Foto (1168-3854), zuidwestpunt van deze uitstulping in Nederland.

Foto (1171-3855), Bernarduskapel, net in België gelegen.

Foto (1173-3857), oostelijke punt van deze uitstulping in Nederland.

Foto (1167-3862), noordwestpunt van deze uitstulping, vanaf de Lijmbeekweg.

Vervolg L:

De grens kruist de baan van Meerle naar Baarle-Nassau (Ulicotenseweg) (BN123) en loopt in ongeveer noordelijke richting langs de westkant van een weg genaamd de baan van de Maaikant naar de Lijnbeek door het midden van een sloot tot aan een piket (BN124). Vanaf dat piket in ongeveer noordelijke richting door het midden van een sloot tot aan het midden van een andere sloot. Door het verlengde van het midden van deze sloot in ongeveer westelijke richting tot aan het midden van een greppel. Vervolgens loopt de grens door het midden van deze greppel (BN125/127) tot een stenen paal. Vanaf deze stenen paal loopt de grens in noordelijke richting door het midden van een greppel, tot aan het midden van een waterloop genaamd

Oude Loop ter hoogte waarvan zich grenspaal 215 bevindt daarbij de Maaikantschestraat kruisend.
Hier eindigt de Rijksgrens tussen de gemeenten Baarle-Nassau en Meerle en begint de Rijksgrens tussen de gemeenten Chaam en Meerle.

Foto (1167-3862), kruising van de Lijmbeekweg met de Meerleseweg.

Foto (1168-3868), op de splitsing van de Lijmbeekweg en de grens

Foto (1169-3873), grenspaadje van Lijm naar GP215.

Foto (1169-3873), bosrand oostelijk van Oosteneind.

Foto (1170-3876), bosgezicht oostelijk van Oosteneind.

Dit proces-verbaal is opgemaakt in 25-voud, waarvan 15 exemplaren zijn bestemd voor België en 10 voor Nederland.
De Belgische processen-verbaal berusten op de gemeentehuizen der genoemde gemeenten, op het Kadaster Kantoor te Antwerpen, op het bureau van de Arrondissementscommissaris van Turnhout, op het bureau van het provinciebestuur te Antwerpen en op het Ministerie van Buitenlandse Zaken te Brussel.

De Nederlandse processen-verbaal berusten op het gemeentehuis van Baarle-Nassau, op het bureau van de Landmeetkundige Dienst van het Kadaster te Breda, op het Provinciehuis van noordBrabant te 's-Hertogenbosch, op de Centrale Directie van het Kadaster en de Openbare Registers van het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening te Apeldoorn en de Ministeries van Binnenlandse Zaken en van Buitenlandse Zaken te 's-Gravenhage. Dit proces-verbaal is vastgesteld en ondertekend door de aanwezige commissarissen in de vergadering van 26 april 1974 die hiermee hun taak hebben volbracht.

3xFoto (1233-3838), de in 1974 onthulde z.g. Paal van Baal.

1976 Op 4 april 1976 wordt door de burgemeesters Leestmans en Hoogenbosch de grenspaal voor de St. Remigiuskerk onthuld.
De grenspaal is een replica van de originele grenspalen van 1843 die de grens tussen België en Nederland markeren.
De replica, in de volksmond "de paal van Baal" genoemd, draagt de nummers 214 en 215 van de twee grenspalen op de uiterste grenzen van Baarle. De paal staat dus symbool voor de grenspuzzel van Baarle Nassau (NL) en Baarle Hertog (B).
Bovendien vindt men er het jaartal 1198 op terug.
Dat jaar 1198 staat voor de feitelijke deling van Baarle in Baarle-Nassau en Baarle-Hertog.

Baarle Nassau C1 (1828)

Grensverloop tussen Baarle Hertog(B, enclave H1) en Baarle Nassau(NL).

Als we de hoofdstraten binnen de Belgische enclave H1 volgen, zien we dat op diverse plaatsen waar de grens de weg kruist, in de bestrating kenmerken zijn aangebracht. De meest voorkomende zijn roestvrijstalen noppen voor de straat zelf en witte klinkers in een kruis op de trottoirs. Meestal lopen de grenzen langs perceelgrenzen, maar ook een enkele keer dwars door de bebouwing, zoals op Loveren.

Deze aanduidingen vind je ook bij kruising van een straat met een kleinere enclave.

Voorbeelden zijn de enclaves H8 aan de Alphenseweg en H5 in de Kapelstraat.

Verder zijn er ook kruisingen met enkele dubbel-enclaves, dus stukjes van Nederland, die liggen in de Belgische enclave H1, die dus weer in Nederland ligt. Voorbeelden zijn dubbel-enclaves N2, N3 en N5 aan de Molenstraat.

Op de huisnummers is met een Nederlands of Belgisch vlagje aangegeven tot welk land het gebouw behoort. Dit is ook op de straatnaamborden zo aangegeven.

Voor deze tocht ben ik begonnen vanaf de Alphenseweg in het noordoosten en via de Klokkenstraat en de Kapelstraat naar de Molenstraat. Deze heb ik naar de zuidgrens gevolgd en ben vervolgens via Tommel en Heimolen in het zuidwesten, langs de Molenbaan terug gegaan naar het centrum. Vervolgens via de Nieuwstraat en de Chaamseweg naar de Hoogbraak en Loveren in het noordwesten. Tot slot via de Pastoor De Caterstraat weer naar het centrum, waar ik de laatste foto's rond de grote kerk heb gemaakt. Zie kaartje hieronder.

Grensverloop langs de Alphenseweg en de Klokkenstraat in het noordoosten.

BH1 (1239-3847), bord “Baarle Hertog” bij begin enclave H8 aan de Alphenseweg.

Hier loopt de grens schuin over de weg, maar wordt verder niet aangegeven.

BH2 (1237-3844), bord dubbelgemeente bij, einde enclave H8 aan de Alphenseweg.

Vanaf hier volgt de grens over 50 meter de weg, maar wordt verder niet aangegeven.

BH3 (1236-3843), grensverloop op de stoep aan de Alphenseweg. Hier loopt de grens vanaf de stoep naar het midden van de weg en volgt deze tot aan de Kapelstraat.

BH4 (1235-3842), grensverloop op het midden van de Alphenseweg.

BH5 (1234-3840), café aan de Klokkenstraat nr.2. De grens volgt hier de Klokkenstraat over ca. 100 meter naar het zuiden en buigt dan af naar het westen.

BH6 (1234-3840), close-up huisnummer “2” met Belgische vlag aan de Klokkenstraat.

BH7 (1234-3840), close-up huisnummer “5” met Nederlandse vlag aan de Alphenseweg.

BH8 (1234-3840), close-up straatnaambordje “Klokkenstraat” met Belgische vlag.

BH9 (1234-3840), close-up van dop als grensaanduiding in de bestrating, Klokkenstraat.

BH10 (1235-3838), grens loopt vanaf het midden van de Klokkenstraat over de stoep, langs een perceelgrens pal naar het westen.

Grensverloop langs de Kapelstraat in het oosten.

BH11 (1238-3838), hier verlaat de grens het midden van de Kapelstraat en loopt via de stoep in noordelijke richting.

BH12 (1238-3838), de grens komt terug vanaf het noorden en loopt via de stoep naar het midden van de Kapelstraat, die verder gevolgd wordt in oostelijke richting.

BH13 (1238-3839), hier verlaat de grens andermaal het midden van de Kapelstraat en loopt via de stoep in noordelijke richting. Alles op nog geen 100 meter afstand.

BH14 (1238-3839), de grens van enclave H5 loopt van het noorden, via de stoep, naar het midden van de Kapelstraat, die verder gevolgd wordt in oostelijke richting.

BH15 (1238-3839), hier verlaat de grens van enclave H5 het midden van de Kapelstraat en loopt via de stoep in noordelijke richting. Alles op nog geen 50 meter afstand.

BH16 (1235-3837), Kapelstraat nr.2, terug naar het centrum, waar de grens het midden van de straat verlaat en naar het zuiden loopt, tussen 2 huizen door.

Grensverloop langs de Molenstraat en Gierlestraat in het zuiden.

BH17 (1234-3835), waar de grens van de dubbel-enclave N2 de Molenstraat verlaat en naar het westen loopt, tussen 2 huizen door.

BH18 (1234-3834), waar de grens van de dubbel-enclave N2 de Molenstraat weer bereikt en ca. 150 meter terugloopt door het midden van de straat naar het noorden.

BH19 (1233-3833), waar de grens van de dubbel-enclave N3 de Molenstraat verlaat en naar het westen loopt.

BH20 (1233-3832), waar de grens van de dubbel-enclave N3 de Molenstraat weer bereikt en ca. 80 meter terugloopt door het midden van de straat naar het noorden. Hier loopt de grens dwars door een grote loods.

BH21 (1233-3832), waar de grens van de dubbel-enclave N5 de Molenstraat verlaat en naar het oosten loopt.

BH22 (1233-3829), waar de grens van de dubbel-enclave N5 de Molenstraat eveneens verlaat, ca. 120 meter naar het zuiden.

BH23 (1233-3829), waar de grens van de dubbel-enclave N5 na ca. 50 meter de 1e keer de Gierlestraat verlaat en naar het noorden loopt.

BH24 (1234-3829), waar de grens van de dubbel-enclave N5, vanuit het noorden, de Gierlestraat na ca. 30 meter weer bereikt.

BH25 (1234-3829), waar de grens van de dubbel-enclave N5 andermaal de Gierlestraat verlaat op ca.20 meter afstand.

Grensverloop langs de zuidgrens van Baarle Hertog.

BH26 (1236-3829), bord van de dubbelgemeente Baarle Nassau/ Baarle Hertog aan de Gierlestraat, bij het einde van de bebouwde kom.

BH27 (1234-3825), 2 borden van de dubbelgemeente Baarle Nassau/ Baarle Hertog, waar de Turnhoutseweg de gemeente binnenkomt.

BH28 (1232-3825), kruising met het fietspad op het spoorwegbed van de oude spoorlijn van Baarle Nassau naar Turnhout.

BH29 (1217-3826), Mijlpaal "O" aan een flauwe bocht van de Heimolen. Aan de achterzijde stond "0²".

BH30 (1222-3830), bord "Baarle Hertog" bij uiterste westpunt van Baarle Hertog, op de kruising van de Molenbaan en de Tommel.

Grensverloop langs de Pastoor De Caterslaan.

BH31 (1230-3837), waar de grens van de dubbel-enclave N1, de pastoor De Caterslaan vanuit het zuiden bereikt, op de stoep bij het Cultureel Centrum. Hier loopt de grens dus dwars door het gebouw.

BH32 (1230-3837), waar de grens van de dubbel-enclave N1, de pastoor De Caterslaan weer verlaat in noordelijke richting, op ca.50 meter naar het oosten.

Grensverloop in de buurt van de Nieuwstraat en Chaamseweg in het noordwesten.

BH33/37 (1230-3839), grensverloop over ca. 50 meter, over de parkeerplaats tot aan “Zeeman”. De grens kruist eerst het fietspad langs het oude spoorwegbed en loopt op het laatst dwars door “Zeeman” en de er achter gelegen drogisterij.

BH38 (1231-3839), grens loopt dwars door de drogisterij aan de Nieuwstraat.

BH39 (1231-3839), replica van een gietijzeren grenspaal aan de gevel van de drogisterij in de Nieuwstraat.

BH40 (1232-3839), Nieuwstraat nr.10, waar de grens vlak langs de voordeur het woonhuis doorsnijdt.

BH41 (1229-3840), grensverloop aan de Nieuwstraat bij Hoogbraak, tussen moderne huizen door, waar de grens naar het zuidwesten afbuigt.

BH42 (1228-3841), grensverloop aan de Chaamseweg bij Hoogbraak, dwars door de hoek van een woonkamer, waar de grens vanuit het westen de straat weer bereikt.

BH43 (1226-3842), grensverloop door het midden van de Chaamseweg bij Hoogbraak.

Grensverloop in Loveren en de Pastoor De Caterstraat in het noordwesten.

BH44 (1225-3843), grensverloop door het midden van de Nonnenkuil.

BH45/46 (1224-3840), de noordwestpunt van een zeer kleine enclave H7 op Loveren, waar de grens de voordeur van een huis verdeeld over Nederland en België.

BH47 (1224-3840), enclave H7 op Loveren, op 2 meter afstand langs het huis op de noordoostpunt.

BH48 (1226-3839), waar de grens vanuit het noorden de Pastoor De Caterstraat bereikt.

BH49 (1227-3838), waar de grens de Pastoor De Caterstraat weer verlaat in zuidwestelijke richting.

BH50 (1227-3837), waar de grens de Pastoor De Caterstraat weer bereikt vanuit zuidwestelijke richting.

BH51 (1228-3837), waar de grens de Pastoor De Caterstraat andermaal verlaat in zuidwestelijke richting door de Molenbaan.

Grensverloop in rond de grote kerk in het centrum.

BH52/57 (1233-3838), diverse grenslijnen in stoep en straat bij de kerk.

BH58 (1232-3838), grensverloop aan de Desiree Geeraartsstraat.

BH59 (1232-3837), grensverloop aan de Kerkstraat.

BH60 (1233-3838), antieke ANWB-wegwijzer bij de kerk.

BH61 (1233-3838), veilinghuis Baarle Nassau / Baarle Hertog.

Foto (1234-3825), dubbele plaatsnaamborden, uniek in Nederland, omdat deze beide gemeenten alleen kadastraal uit elkaar te houden zijn. Deze dreef loopt aan de zuidkant van de uitstulping van Nederland in België, beginnend bij Baarlerbrug.

INTERMEZZO RIJKS DRIEHOEKSMETING “RD”

Om een topografische kaart te maken, moet er een enorme hoeveelheid werk verzet worden. Sinds de intrede van de luchtfotografie heeft dit werk een grote nauwkeurigheid bereikt. Allereerst worden luchtfoto's gemaakt en deze worden via een ingewikkeld procedé gecorrigeerd voor o.a. vertekening van het beeld. Vervolgens worden terrein verkenningen uitgevoerd, voor details betreffende bebouwing, soort wegen, begroeing en oriëntatiepunten.

Met al deze gegevens wordt dan een basiskaart gemaakt op schaal 1:12.500 (1cm = 125m.). Om alle punten op een kaart eenduidig vast te kunnen leggen is een coördinaten stelsel nodig. Dit is een raster van denkbeeldige verticale en horizontale lijnen. In eerste aanzet werd de Onze Lieve Vrouwe toren in Amersfoort als nulpunt genomen.

Later is voor Nederland het nulpunt 155km naar het westen en 463km naar het zuiden verplaatst. Nederland viel op deze manier binnen een stelsel met de x-coördinaat tussen 0 en 300 en de y- coördinaat tussen 300 en 620. Dit heeft twee grote voordelen:

1. Alle coördinaten in Nederland hebben een positieve waarde.
2. Het is altijd duidelijk welke de x- coördinaat is en welke de y- coördinaat.

Binnen dit stelsel zijn t.b.v. de Rijks Driehoeksmeting een groot aantal z.g. paspunten vastgelegd. Op deze plaatsen zijn hoogte en coördinaten nauwkeurig vastgelegd d.m.v. een flinke arduinen paal. Het bovenzvlak van zo'n paal is voorzien van een paskruis (de exacte plaatsbepaling). In de zijkant is de paal herkenbaar aan de letters “RD”. Als voorbeeld hebben we een paal gefotografeerd aan de Berkendreef in de gemeente Baarle-Nassau.

Het hoofddriehoeksnet van Nederland, gemeten in 1888-1904.

RD

De Rijksdriehoekmeting

Sedert 1885 is de **driehoeksmeting** een dienst van de Rijksoverheid. De 'RD' beheert sindsdien de gegevens van ongeveer 5500 opgemeten coördinaatpunten van ons land, waarvan de x en de y-waarden precies bekend zijn. Van ca. 400 is ook de hoogte bekend. Het kadaster gebruikt de rijksdriehoekspunten voor landmeetkundige doeleinden, zoals het uitzetten van meetlijnen en het opmeten van bestaande bebouwing en kavels.

De noord-zuid richting van het huidige RD-netwerk is gericht op het kaartnoorden en wijkt in richting af van zowel het geografische en het magnetische noorden. Op de nederlandse kaarten heeft men na 1945 het nulpunt vastgesteld op een plaats even ten zuidoosten van Parijs. De oorsprong is ten opzichte van de toren van de **O.L.V.-kerk in Amersfoort** 155 km naar het westen en 463 km naar het zuiden verschoven, op deze wijze heeft **iedere plaats in Nederland een x en een y coördinaat met een positieve waarde waarbij de y coördinaat altijd een hogere waarde heeft dan de x coördinaat**. De vierkanten-netten van onze buurlanden, België, Frankrijk, Duitsland en Luxemburg maken gebruik van andere nulpunten en sluiten hierdoor niet nauwkeurig aan op ons vierkantenstelsel. De topografische kaarten van de ons omliggende landen zijn verder gebaseerd op andere projecties.

Hoogtemeting

In ons land wordt de hoogte bepaald ten opzicht van het **Normaal Amsterdams Peil, NAP**. Dit is de gemiddelde vloedstand van het Y gemeten bij Amsterdam, opgemeten toen dit water nog in open verbinding met de zee stond. Dit meetpunt is door middel van

koperen bouten op verscheidene plaatsen in ons land gefixeerd waar onder een historisch merkteken op de Dam en tegenwoordig in het gebouw de Stadhuisopera aan het Waterlooplein in Amsterdam. Het Normal Null punt van de duitse topografische kaarten ligt op precies de zelfde hoogte als het NAP, doch het belgische nulpunt Oostende-peil ligt 2.32 meter onder NAP.

NAP-waterpassingsbouten kunnen we ook op grensstenen vinden, waarvan enige foto's zijn opgenomen.

EINDE INTERMEZZO

750 jaar Zondereigen (1251-2001)

Oudste schriftelijke verwijzing naar het bestaan van Zondereigen

De oudste vermelding van Zondereigen treffen we aan in een Latijnse tekst uit het archief van de voormalige Sint-Michielsabdij van Antwerpen. Het oorspronkelijke cartularium nr. 168 is niet bewaard gebleven, wel een 14de-eeuws afschrift op perkament. Het bevindt zich in het Rijksarchief te Antwerpen (St.-Michiels nr.3, p.104, dd.1355-1356).

Omstreeks 1124 werd een hele reeks Kempische goederen geschonken aan deze zopas gestichte Norbertijnerabdij. De vage omschrijving van de landgoederen gaf aanleiding tot betwistingen. Toen een aantal inwoners van Weelde het in 1251 had gewaagd om op Drielaar zes karren hooi te stelen, werd door de Merksplasse bevolking klacht ingediend bij de plaatselijke schepenbank. Omdat de hooidieven echter tot een ander rechtsgebied behoorden, werd de klacht doorgezonden naar de hertog van Brabant.

Hertog Hendrik III van Brabant stuurde nog datzelfde jaar de schout van Antwerpen naar Merksplas om er de dorpsgrenzen vast te leggen. Schout Zimarus trommelde zes oude en betrouwbare mannen uit Merksplas en omgeving op: Rabodonem de Merxblaes, Gilbertum de Wortele, Walterum de Boshoven, Arnoldum Moer, Johannem Bodonc en... Henricum de Sonderheighen. 'De' betekent 'van' en de uitgangen '-um' en '-em' staan er omwille van de Latijnse verbuiging: in de tekst staan de vermelde namen in de accusatief of vierde naamval. 'Henricus van Sonderheighen' is de oudste verwijzing naar de leefgemeenschap Zondereigen. Als grenspunten tussen Merksplas en Zondereigen worden vermeld: 'Coeberch, Ovenhout en Drilaer'.

Sinds lange tijd ben ik al op zoek naar de geschiedenis van de **Witte Kei**, een grenssteen op de grens tussen Hoogstraten, Merksplas en een bijna enclave van Baarle Hertog, zowat in de geburen van Zondereigen. Dit is de enige oude grenssteen die nog bestaat tussen de lange afstand van GP214 naar GP215 (het gat in de grens te Baarle). Na lang zoeken heb ik de geschiedenis gevonden en wil het niet nalaten dat jullie het ook weten. Peter Dirven

de Witte Kei is de grenssteen tussen de gemeenten Hoogstraten (Wortel), Merksplas en Baarle-Hertog en dateert mogelijk van 1251. Het is echter niet zeker of het nog altijd de originele steen is. Voor meer informatie over de aanleiding tot het plaatsen ervan, zie de tekst hieronder. Groetjes, Herman Janssen

Oude akte (1251)

Aan allen die deze oorkonde van Zimarus, schout van Antwerpen, zullen zien: gegroet in (naam van) de Heer.

Zowel de toekomstige als de huidige (inwoners) moeten weten dat wij, omdat er een onenigheid of kwestie was ontstaan betreffende de grenzen van het grondgebied van Merxblaes - een echt allodium (vrij erfgoed) van de Sint-Michielskerk van de Premonstratenzerorde in Antwerpen -, om te weten hoe deze (grenzen) toegewezen of officieel aangeduid moeten worden, in opdracht van de heer Hertog van Brabant, onze Heer, ons persoonlijk hebben begeven naar voornoemde buitenplaats Merxblaes en daar hebben wij de gemeenschap of agglomeratie van Turnout, van Berse en van Merxblaes en omgeving bijeen laten reopen en wij hebben uit deze gemeenschap of agglomeratie zes degelijke inwoners uit betrouwbare ouderen laten kiezen, namelijk Rabodo uit Merxblaes, Gilbert uit Wortele, Henricus uit Sonderheighen, Walter uit Boschoven, Arnoldus Moer en Johannes Bodonc en deze mannen hebben wij, onder hun persoonlijke eed die door ons van hen werd afgenomen, gevraagd om de waarheid te vertellen betreffende de grenzen van Merxblaes, zoals zij die van hun voorouders hebben gehoord en begrepen en zoals zij in het verleden deze grenzen hebben zien in acht nemen. Deze ondervraagde en beëdigde mannen verklaarden onder hun vernoemde eed dat zij hebben gezien en begrepen van hun voorouders hoe de grensscheidingen in genoemde parochie van Merxblaes in acht genomen werden: de eerste grensscheiding van genoemd vrij erfgoed in de vermelde parochie van Merxblaes zou Cloberg zijn - boven Scerpgoer -, op welk grenspunt ooit een boom werd geplant die verdord is; de tweede grensscheiding was Papenvoert; de derde grenslijn was Coeberch; de vierde was Ovenhout; de vijfde was Drilaer; de zesde was Scurboem, waar ooit een huis heeft gestaan waarvan de kerk van Merxblaes de rechten had ontvangen zowel voor wat betreft de tienden als anderszins.

Zo hebben wij ontdekt dat ooit enige heren uit Welde zijn gekomen naar vermelde grensplaats die Drilaer wordt genoemd en die hebben zes karrevrachten hooi meegenomen dat daar had gegroeid.

Toen de boeren die het genoemde hooi hadden geoogst dat zagen, gingen zij naar de heer Theodoricus van Ghestele, van wie genoemd vrijgoed van de Sint-Michielskerk afkomstig was en zij legden hun klacht over een zodanige diefstal neer bij vernoemde Henricus (de Hertog).

Als gevolg van deze klacht werden genoemde dieven van het hooi op vordering van het gerecht gedwongen om voornoemd hooi terug te brengen en aan de vermelde heer Hertog van Brabant een gepaste boete te betalen.

Als bewijs voor deze zaak is ons zegel aan deze oorkonde gehecht.

Gedateerd in het jaar onzes Heren 1251.